

FAUNABEHEERENHEID UTRECHT

**FAUNABEHEERPLAN
2004 - 2008**

auteur: J. Oosterbaan (GroenTeam)
bijdragen: J. Beekhuis (Groenconsult)
J. Nuissl (adj.secr. FBE Utrecht)

Voorwoord	1
1 CONTEXT EN DOEL VAN DIT FAUNABEHEERPLAN	3
1.1 De beheerorganisatie	3
1.2 Opdracht en begeleiding Faunabeheerplan	4
1.3 Doel, status en functie van dit Faunabeheerplan	5
1.4 Wettelijke eisen voor het Faunabeheerplan	7
1.5 Gehanteerde informatiebronnen	8
2 BESTUURLIJKE UITGANGSPUNTEN	10
2.1 Kaders van de wettelijke regelgeving	10
2.2 Uitzonderingen op de bescherming	11
2.3 Bevoegdheden van 'jagers'	12
2.4 FFW artikel 65 'vrijstelling' en besluit Beheer schadebestrijding dieren	13
2.5 FFW artikel 67 'aanwijzing'	14
2.6 FFW artikel 68 'onthefing'	15
2.7 Faunabeheer als onderdeel van het provinciaal natuurbeleid	16
2.8 Samenvatting provinciale beleidsregels faunabeheer	18
3 GEBIEDSKARAKTER EN SCHADE, BESTRIJDING EN BEHEER	22
3.1 Beknopte karakteristiek provincie als beheergebied	22
3.2 Landschapszones en schadegevoeligheid	23
3.3 Schade	24
3.4 Uitgangspunten schadebestrijding en beheer	26
4 GRAUWE GANS ALS BROEDPOPULATIE	28
4.1 Voorkomen en kenmerken	28
4.2 Schade door overzomerende Grauwe ganzen: risico, historie en gevoerd beheer	30
4.3 Conclusie overzomerende Grauwe gans: noodzaak tot beheer	32
4.4 Uitvoering beheer overzomerende Grauwe gans	33
5 KOLGANS ALS BROEDPOPULATIE	36
5.1 Voorkomen en kenmerken	36
5.2 Schade door overzomerende Kolgans: risico, historie en gevoerd beheer	36
5.3 Conclusie overzomerende Kolgans: noodzaak tot schadebestrijding	37
6 KNOBBELZWAAN	38
6.1 Voorkomen en kenmerken	38
6.2 Schade door Knobbelzwaan: risico, historie en gevoerd beheer	39
6.3 Conclusie Knobbelzwaan: noodzaak tot beheer	41

7	MEERKOET	42
7.1	Voorkomen en kenmerken	42
7.2	Schade door Meerkoet, risico, historie en gevoerd beheer	42
7.3	Conclusie Meerkoet: noodzaak tot beheer	44
8	ZWARTE KRAAI, KAUW EN EKSTER	45
8.1	Voorkomen en kenmerken	45
8.2	Schade door Zwarte kraai: risico, historie en gevoerd beheer	46
8.3	Conclusie Zwarte kraai: noodzaak tot schadebestrijding	49
8.4	Schade door Kauw: risico, historie en gevoerd beheer	50
8.5	Conclusie Kauw: noodzaak tot schadebestrijding	51
8.6	Schade door Ekster: risico, historie en gevoerd beheer	51
8.7	Conclusie Ekster: noodzaak tot schadebestrijding	52
9	ROEK	54
9.1	Voorkomen en kenmerken	54
9.2	Schade door Roek: risico, historie en gevoerd beheer	55
9.3	Conclusie Roek: noodzaak tot schadebestrijding	57
10	SPREEUW	58
10.1	Voorkomen en kenmerken	58
10.2	Schade door Spreeuw: risico, historie en gevoerd beheer	58
10.3	Conclusie Spreeuw: noodzaak tot schadebestrijding	59
11	REE	61
11.1	Voorkomen en kenmerken	61
11.2	Potentiële schade door en aan Ree: belangen en risico	63
11.3	Conclusie Ree: noodzaak tot duurzaam beheer	66
11.4	Beheer Ree	67
11.5	Noodzaak tot opstellen van draagkrachtberekeningen per leefgebied en overgangsregeling	68
12	VOS	70
12.1	Voorkomen en kenmerken	70
12.2	Schade door Vos: risico, historie en gevoerd beheer	73
12.3	Conclusie Vos: noodzaak tot beheer	75
12.4	Populatiebeheer Vos: gewenste stand en uitvoering	76
13	KWETSBARE BODEMBROEDERS	80
13.1	Weidevogels, voorkomen en kenmerken	80
13.2	Predatie op weidevogels	80
13.3	Moerasvogels, voorkomen en kenmerken	84
13.4	Predatie op moerasvogels	84
13.5	Conclusie met betrekking tot predatie	85

14	ADVIES GEWENSTE UITVOERINGSREGELS FAUNABEHEER	86
14.1	Inleiding	86
14.2	Principe beheerbeleid	86
14.3	Advies uitvoeringsregels overzomerende Grauwe gans	89
14.4	Advies uitvoeringsregels overzomerende Kolgans	93
14.5.	Advies uitvoeringsregels knobbelzwaan	95
14.6	Advies uitvoeringsregels Meerkoet	97
14.7	Advies uitvoeringsregels Zwarte kraai	99
14.8	Advies uitvoeringsregels Kauw	100
14.9	Advies uitvoeringsregels Ekster	101
14.10	Advies uitvoeringsregels Roek	102
14.11	Advies uitvoeringsregels Spreeuw	104
14.12	Advies uitvoeringsregels Ree	105
14.13	Advies uitvoeringsregels Vos	108
15	EVALUATIE EN MONITORING	112
15.1	Lacunes in de informatie en informatiekwaliteit	112
15.2	Voorstel tot toekomstige data-verzameling (monitoring)	112
15.3.	Plan gericht op de toekomst	114

BIJLAGEN

1. Geraadpleegde literatuur
2. Gehanteerde begrippen
3. Kaart werkgebied (bron: provincie i.s.m. KNJV)
4. Kaart met topografische kaartindeling
5. Overzicht schaderisico per WBE
6. Overzicht schade en afschot per diersoort per WBE
7. Eigendommen van terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties
8. Overzicht landschapstypen
9. Verspreidingskaarten Roek, Kolgans, Purperreiger, Lepelaar (bron: SOVON)
10. Draagkrachtmodel voor Reewild van dr. J.L. van Haften
11. Rapportage relatie Vos-Das (bron: Dassenplatform Noord-Holland/Utrecht)
12. Overgangszones beheer Vos
13. Te verwachten wetswijzigingen
14. Reglement ex. artikel 19 statuten Faunabeheereenheid Utrecht

Voorwoord

Sinds de invoering van de Flora- en faunawet per 1 april 2002 zijn alle inheemse vogels en zoogdieren in principe beschermd. Dit houdt in dat handelingen die ertoe leiden dat deze dieren worden verontrust, verjaagd, gevangen, gedood of worden belemmerd zich voort te planten, verboden zijn. Alleen wanneer er belangrijke redenen zijn om van deze bescherming af te wijken kan daar door de overheid toestemming voor worden verleend. In de meeste gevallen doet de overheid dat alleen als de noodzaak daartoe goed is aangetoond. Dit gebeurt met een Faunabeheerplan, opgesteld door een Faunabeheereenheid.

Voor u ligt het Faunabeheerplan van de stichting Faunabeheereenheid Utrecht, een stichting opgericht naar Nederlands recht. De stichting Faunabeheereenheid Utrecht heeft een coördinerende rol bij het voorkomen en bestrijden van schade alsmede bij het beheer van beschermde inheemse diersoorten. Een planmatige aanpak moet een goede waarborg bieden voor de instandhouding van deze populaties. Deelnemers in deze Faunabeheereenheid zijn alle Utrechtse "jachthouders", vertegenwoordigd door de terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en het Utrechts Landschap), de agrariërs (Gewestelijke Land- en Tuinbouworganisatie), de grondelgenaren (Utrechts Particulier Grondbezit) en de jagers (Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf).

Dit plan behelst de reden, onderbouwing en wijze waarop ingrepen in de populaties van een 11-tal diersoorten noodzakelijk wordt geacht, in afwijking van de wettelijke bescherming. Genoemde ingrepen kunnen plaats vinden binnen het wettelijk kader van de Flora- en faunawet en het provinciaal faunabeleid. Voorbeelden van erkende redenen om van de wettelijke bescherming af te wijken zijn onder andere het voorkomen en bestrijden van economische schade en schade aan flora en fauna. Indien ingrepen noodzakelijk wordt geacht zal eerst onderzocht worden of dit met vrijstelling kan. Zo niet dan volgt eventueel een aanwijzing van Gedeputeerde Staten. Als sluitstuk van de afweging rest tenslotte de ontheffing.

Ten aanzien van de vraag wanneer het gerechtvaardigd is om in te grijpen in beschermde populaties hanteert de Faunabeheereenheid het adagium: eerst voorkomen, dan bestrijden en als laatste keuze pas het betalen van schade. Zij streeft in dit kader dan ook naar een gedragen en praktisch uitvoerbaar faunabeheer. Voor de inzet van het Instrument van de ontheffing vereist de wet de meest diepgaande en uitgebreide onderbouwing. Deze beslaat verreweg het grootste deel van het in dit Faunabeheerplan opgenomen tekst. Op basis van die onderbouwing zal de provincie ontheffingen aan de Faunabeheereenheid gaan verlenen.

De route naar een volwassen en voldragen plan is met dit plan ingezet. Bij de totstandkoming van dit document is regelmatig geconstateerd dat de door de wet vereiste gegevens gebrekkig, onvolledig of niet voorhanden waren. Dit heeft de Rijksoverheid ten tijde van de totstandkoming van de Flora- en faunawet voorzien en daarbij aangegeven dat de provincie hier met de nodige souplesse mee om kan gaan. Het provinciaal bestuur van Utrecht heeft in haar beleid vastgelegd dat zij dit ook zal doen. Dit alles ontslaat echter noch het Rijk noch de Provincie geenszins van haar verplichting om zowel in faciliterende als financiële zin samen met de Faunabeheereenheid ervoor zorg te dragen dat éénduidige monitoring van populaties en een centrale, uniforme registratie van schadebeelden gerealiseerd wordt.

Nieuwe gegevens inzake omvang en dynamiek van populatie's, verdere uitgewerkte van wet- en regelgeving en voortschrijdend inzicht ten aanzien van de werking van de wet in de praktijk zijn allemaal factoren die er zorg voor dragen dat een hoge mate van dynamiek rond deze materie aanwezig blijft!

Zelst, 1 maart 2004

1	CONTEXT EN DOEL VAN DIT FAUNABEHEERPLAN
----------	--

1.1 De beheerorganisatie

Werkgebied

Dit Faunabeheerplan (FBP) vormt een uitvloeisel van de Flora- en faunawet (FFW art. 30). Dit plan betreft het werkgebied van de Faunabeheereenheid Utrecht dat bestaat uit de gehele provincie Utrecht: de provinciegrenzen zijn daarbij bepalend (zie Bijlage 3). Dit sluit niet uit dat een zekere aandacht voor fauna-aspecten net *buiten* de provinciegrenzen ook betekenis kan hebben voor beheer *erbinnen*: echter de provinciegrenzen zijn bepalend voor de in dit plan toegestane maatregelen. Het faunabeheer zoals in dit plan vormgegeven spitst zich toe op het werkterrein *buiten de bebouwde kom* (zoals dit door de gemeenten is vastgelegd).

De Faunabeheereenheid

De Faunabeheereenheid (FBE) is samengesteld uit de grootste terreinbeherende en vertegenwoordigende organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, het particuliere eigendom en de jacht:

- * Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (GLTO)
- * Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf (GUJF, namens de KNJV)
- * Staatsbosbeheer regio Zuid-Holland - Utrecht (SBB)
- * Stichting Het Utrechts Landschap (UL)
- * Utrechts Particulier Grondbezit (UPG, namens de Federatie Particulier Grondbezit)
- * Vereniging Natuurmonumenten (NM)

De Faunabeheereenheid kent een onafhankelijk voorzitter, dhr. P.R. Slink, en een in deeltijd aangestelde adjunct-secretaris, dhr. J. Nuisl. Overige functies in het bestuur worden vervuld door vertegenwoordigers van de deelnemende partijen.

Het vestigingsadres en andere antecedenten van de FBE zijn:

Faunabeheereenheid Utrecht
 Laan van Beek en Royen 1a
 Postbus 645
 3700 AP Zeist
 tel. 030- 691 99 49
 fax 030 - 692 54 13
 e-mail fbeutrecht@tiscali.nl

De Faunabeheereenheid zal op basis van dit Faunabeheerplan het faunabeheer zoals in de wetgeving aangegeven ten uitvoer brengen middels:

- * vaststellen noodzaak en aanvraag van ontheffingen;
- * naar bevinding ontheffing doorschrijven naar uitvoerende WBE's
- * registratie van resultaten uit beheer en monitoring.

Wildbeheereenheden

Deze spelen een belangrijke rol bij de uitvoering van het faunabeheer. Provincie-dekkend betreft dit totaal 13 WBE's waarvan een aantal slechts gedeeltelijk deel uitmaken van de FBE Utrecht (zie Bijlage 3):

*indicatie topografisch werkgebied
binnen de provinciegrenzen:*

- WBE Amstelland (gedeeltelijk)	2.900 ha
- WBE Vecht en Veenstreek	10.800 ha
- WBE Gooi & Vechtstreek (gedeeltelijk)	2.200 ha
- WBE Noorderpark	5.700 ha
- WBE Tussen Vecht & Oudenrijn	15.600 ha
- WBE Lopikerwaard	13.800 ha
- WBE Vijfherenlanden-Noord	4.200 ha
- WBE Kromme Rijn (Heuvelrug Z./ Schalkwijk)	28.000 ha
- WBE De Eem	8.500 ha
- WBE Lage Vuursche	9.200 ha
- WBE De Schaffelaar (gedeeltelijk)	13.500 ha
- WBE De Vallei (gedeeltelijk)	2.800 ha
- WBE Driebruggen (gedeeltelijk)	1.800 ha

De WBE's vormen daarnaast een belangrijke geconsulteerde informatiebron en vormen ook de 'gebieds- en organisatie-eenheid' waarop het beheerplan is afgestemd.

1.2 Opdracht en begeleiding Faunabeheerplan

Opdracht tot dit plan werd door de FBE Utrecht gegeven aan adviescentrum GroenTeam, onder leiding van dhr. J. Oosterbaan met ondersteuning van dhr. J. Beekhuis (Groenconsult) voor jachtzaken.

GroenTeam is een 'adviescentrum voor natuurontwikkeling, landschapsplanning en groenontwerp' met ervaring in onder meer plannen voor natuurbeheer en faunabeheer: de Faunabeheereenheid Utrecht vormde in die tijd de eerste FBE die concreet startte met het opstellen van een Faunabeheerplan conform de FFW.

In de opdracht voor het plan was op de voorhand uit praktische redenen een beperking in te behandelen schadeveroorzakende diersoorten ingebouwd (zie planambitie H. 1.3). Start van de opdracht was eind oktober 2002.

Bij het opstellen van het plan werd GroenTeam begeleid door een begeleidingscommissie bestaande uit:

R. Beenen	(adviseur namens de Provincie)
A. Chabot	(vertegenwoordiger Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf)
H. Davelaar	(vertegenwoordiger Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie)
G. van Hout	(adviseur namens het Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf)
M. van der Klift	(vertegenwoordiger Utrechts Landschap)
W.A.P. van der Klift	(vertegenwoordiger Natuurmonumenten)

W.G. Nijlant	(vertegenwoordiger Utrechts Particulier Grondbezit)
W. Waalderbos	(adviseur namens de Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie)
G. Wildeman	(vertegenwoordiger Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf)
H.J. Zwart	(vertegenwoordiger Staatsbosbeheer)

De begeleidingscommissie is gedurende het planproces formeel 5x bijeen geweest onder voorzitterschap van A. Chabot met als adjunct secretaris J. Nuisl.

1.3 Doel, status en functie van dit Faunabeheerplan

Doel

Dit Faunabeheerplan geeft aan welk beheer *in uitzondering op de wettelijke bescherming* met betrekking tot in het wild levende dieren, voor de provincie Utrecht van kracht zal zijn (zie H. 2.2). Het plan staat ten doel inzicht te bieden in de risico's op schade (zie Bijlage 5) in de provincie en op grond daarvan aan te geven hoe die schade op voorhand kan worden voorkomen dan wel kan worden bestreden.

Dit plan geeft een onderbouwing van en aanbevelingen voor het beheer van schadeveroorzakende beschermde diersoorten in het kader van het wetsartikel 68 van de FFW. Hierin worden ook artikel 67 (aanwijzing/ontheffing) en 65 (vrijstelling) betrokken.

Ten behoeve van de door G.S. goed te keuren beheerlijnen biedt dit plan tevens de volgens de FFW vereiste onderbouwing op grond waarvan daadwerkelijk tot nader gedefinieerde (aanwijzing en) ontheffingen kan worden besloten.

Die onderbouwing dient als basis voor de afweging in hoeverre het thans daarvoor geldende beleid in dit Faunabeheerplan moet worden bijgesteld.

Status

Vrijstellingen, aanwijzingen en het verlenen van ontheffingen vallen onder directe bevoegdheid van G.S. Dit plan heeft een status als onderbouwde '**aanvraag**', op grond waarvan G.S. (al of niet) goedkeuring verleent aan de aanvraag. Ook de constructies van de ontheffingen resulteren onder de verantwoordelijkheid van G.S., alhoewel deze nauw samenhangen met de (haalbaarheid van de) uitvoering in de praktijk. Om die reden ook bevat dit plan ook een hoofdstuk 'ADVIES GEWENSTE UITVOERINGSREGELS FAUNABEHEER', waarin uitvoeringsvoorwaarden nauw zijn afgestemd op een realiseerbare uitvoeringspraktijk.

Functie

De functie van dit plan kent verschillende aspecten:

- 1) Dit plan vormt vooral een uitvoeringsdocument voor te nemen maatregelen in het kader van faunabeheer om schade te voorkomen (preventieve maatregelen) dan wel te bestrijden.
- 2) Dit plan vormt, na goedkeuring door G.S., de basis voor de onderbouwing van ontheffingaanvragen.
- 3) In dit plan worden bovendien de motieven aangegeven die aan de uitvoeringsregels ten grondslag liggen.

- 4) Het plan is vanaf 31 december 2003 maximaal 5 jaar geldig. Twee jaar na goedkeuring door GS wordt het plan geëvalueerd (januari 2006) en eventueel bijgesteld voor de rest van de genoemde vijf jaar. Een nieuw plan zal na de procedure van ter inzagelegging voor maximaal 5 jaren worden goedgekeurd.

Dit stelt aan het plan een aantal voorwaarden:

- * Vanwege het uitvoerende karakter dient het plan vooral praktisch van opzet te zijn.
- * Voorts dient het toegankelijk te zijn voor zowel bestuurders en burgers als voor terrein- en/of faunabeheerders. Daartoe dienen de motieven voor de uitvoeringsregels helder te worden aangegeven.
- * Ter bevordering van de leesbaarheid wordt de rapportage zoveel mogelijk in meer algemene taal uitgedrukt en wordt voor de meer formele aspecten verwezen naar voor wetgeving, beleid en wetenschap bedoelde documenten.
- * Om de toegankelijkheid en toepasbaarheid te optimaliseren dient het plan zich voorts te *beperken* tot die onderwerpen en aspecten waarop dit plan daadwerkelijk van toepassing is. Randvoorwaarden worden slechts beknopt aangeduid, met waar nodig verwijzing naar de brondocumenten.

Planambitie

De ambitie welke door de FBE en Provincie aan deze eerste opzet van het FBP wordt gesteld is om praktische redenen beperkt. Deze beperking betreft een groep vogels en zoogdieren die:

- hier in de praktijk ook *werkelijk* 'schade' veroorzaken,
- en die beleidsmatig ook *eventueel in aanmerking* komen voor een ontheffingenbeleid (beleidsachtergronden, zie H. 2.7).

Deze soortselectie omvat:

<u>Kraaiachtigen:</u>	<u>Ganzen:</u>	<u>Overige vogels:</u>	<u>Zoogdieren:</u>
* Zwarte kraai	* broedpop. Grauwe gans	* Knobbelzwaan	* Ree
* Roek	* broedpop. Kogans	* Spreeuw	* Vos
* Kauw		* Meerkoet	
* Ekster			

In verband met schade aan flora en fauna door overbegrazing of predatie, spelen hierin ook bodembroeders als Patrijs, weide- en moerasvogels een rol, samen met het daarop afgestemde natuurbeleid. Als indicator-soorten daarvoor wordt, naast Patrijs, uitgegaan van de groepen 'Kievit, Grutto, Tureluur en Scholekster' (weidevogels) en 'Lepelaar, Purperreiger, Roerdomp en Woudaapje' (moeras-bodembroeders).

Overige noodzakelijke maatregelen

De planambitie omvat slechts een deel van de *mogelijke* noodzaak tot maatregelen: met name betreffende soorten en omstandigheden met betrekking tot waarmee in Utrecht *structurele schadeproblemen van substantiële aard* aan de orde zijn.

Voor overige soorten gaat het veelal om incidentele gevallen waartoe met vigerend provinciaal beleid zoals dat eerder in de 'Notitie Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht' was weergegeven, kan worden volstaan, zoals voor Brandgans, Fazant, Haas, Houtduif, Kokmeeuw, Konijn, Nijlgans, Taigarietgans, Toendrarietgans, Turkse tortel, Verwilderde kat en Wilde eend. Voor deze soorten, en voor soorten

waarvan tot nu toe geen schade bekend is, geeft het Faunabeheerplan geen onderbouwing. Deze onderbouwing zal een noodzakelijk onderdeel gaan vormen van eventuele ontheffingsaanvragen. Voor de soorten Smient, Grauwe gans en Kolgans wordt verwezen naar de implementatie van het 'Beleidskader Faunabeheer'.

Ook inzake aspecten met betrekking tot 'andere belangen' zoals bedoeld in art. 68 FFW (zie ook AMVB Beheer en schadebestrijding dieren art. 4) en aan te wijzen soorten zoals weergegeven in de 'Regeling beheer en schadebestrijding dieren', dient daarop afgestemde, incidenteel te gebruiken regelgeving te worden geformuleerd dan wel gecontinueerd.

1.4 Wettelijke eisen voor het Faunabeheerplan

Het Faunabeheerplan (FBP) behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten, gehoord het Faunafonds. Op grond van de AMVB 'Besluit faunabeheer' (in het verlengde van art. 30 van de FFW) zijn regels gesteld waaraan het FBP moet voldoen. De wet bepaalt dat de geldigheidsduur van het FBP hoogstens 5 jaar bedraagt.

Volgens genoemde AMVB gelden voor het plan een aantal regels:

- * het Faunabeheerplan geldt voor tenminste 5000 ha van het gehele werkgebied van de Faunabeheereenheid;
- * het plan is gericht op duurzaam beheer van diersoorten waarvoor volgens de wet een duurzaam beheer kan worden gevoerd ('erkende belangen', zie H. 2.2);
- * de Faunabeheereenheid brengt jaarlijks een verslag uit aan Gedeputeerde Staten over de *uitvoering* van het Faunabeheerplan en de *wijze waarop* zij hun werkzaamheden hebben uitgeoefend;
- * het plan bevat ten minste een aantal nader aangegeven gegevens (art. 10 van de AMVB):
 - a. omvang werkgebied (zie H. 1.1);
 - b. een kaart waarop de begrenzing van het werkgebied is aangegeven (zie Bijlage 3);
 - c. kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar (zie H. 4 t/m 12);
 - d. onderbouwing van de noodzaak van duurzaam beheer van de in onderdeel c bedoelde soorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet ('erkende belangen' zie H. 2.2) die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan.;
 - e. een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de vijf jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het Faunabeheerplan zijn geschaad ('schadehistorie', zie H. 4 t/m 12);
 - f. de gewenste stand van de in onderdeel c bedoelde diersoorten (zie H. 4 t/m 12);

- g. per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken (*zie H. 4 t/m 12*)
- h. per diersoort en gewas een beschrijving van de handelingen die in de periode, bedoeld in onderdeel e (*voorafgaande 5 jaar*), zijn verricht om schades van de in onderdeel d bedoelde 'erkende belangen' te voorkomen (*zie handboek Faunaschade van het Faunafonds*), alsmede, voor zover daarover redelijkerwijs kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen;
- i. voorzover het plan betrekking heeft op beheer van Edelherten, Damherten, Reeën of Wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen (*zie H. 10*);
- j. een beschrijving van de plaatsen in het werkgebied van de Faunabeheereenheid wáár en de periode in het jaar waarin de in onderdeel g bedoelde handelingen zullen plaatsvinden (*zie H. 13*);
- k. de mogelijkheid en de voorwaarden om gebruik te maken van een aan de Faunabeheereenheid verleende ontheffing op gronden van jachthouders die niet bij de Faunabeheereenheid zijn aangesloten, mits die gronden binnen het werkgebied van de Faunabeheereenheid vallen en voor zover die gronden plaatsen als bedoeld in onderdeel j omvatten waar planmatig beheer noodzakelijk is;
- l. voor zover daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel g bedoelde handelingen (*zie H. 4, 6, 10, 11*);
- m een beschrijving van de wijze waarop de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald (*zie H. 4 t/m 12 en 14*).

1.5 Gehanteerde informatiebronnen

Deze zijn veelzijdig en zijn in de tekst steeds als herkomstbron weergegeven. Hier wordt volstaan met een opsomming als achtergrondinformatie:

Faunagegevens:

- literatuur (zie Bijlage 1)
- SOVON (onderzoeksgegevens via de Provincie)
- terreinbeherende organisaties
- Wildbeheereenheden
- weidevogelgroepen en de provinciaal weidevogelcoördinator
- Utrechtse vogelwacht
- VZZ Vereniging voor zoogdierbescherming
- Provinciale Dienst
- CBS Broedvogel statistiek

Gegevens faunabeheer

- literatuur (zie Bijlage 1)
- Wildbeheereenheden en WBE-Databank
- terreinbeherende organisaties
- weidevogelgroepen en de provinciaal weidevogelcoördinator
- Vereniging Het Reewild

Schadegegevens:

- Faunafonds (getaxeerde en uitgekeerde schadegevallen)/WBE-Databank
- WICO (voormalige wildschadecommissie/getaxeerde schades)
- Wildbeheereenheden (informatie van grondgebruikers)
- gemeenten en water- en recreatieschappen (enquête)
- terreinbeherende organisaties (faunaschade)
- GLTO (algemene informatie vanuit agrarische grondgebruikers)
- UPG (algemene informatie vanuit particuliere grondbezit)

Landbouwgegevens:

- CBS - metellingen
- Dienst Landelijk Gebied Database BRP

2 BESTUURLIJKE UITGANGSPUNTEN

2.1 Kaders van de wettelijke regelgeving

De Flora- en faunawet (FFW) is in de plaats gekomen van de:

- * Jachtwet, Vogelwet, Nuttige Dierenwet
- * Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten
- * het soortbeschermingsdeel van de Natuurbeschermingswet

De systematiek van de wetgeving kent een hiërarchische opbouw die bestaat uit de 'volgorde' van:

- 1) Europese regels, Habitat- en Vogelrichtlijn
- 2) de Flora- en faunawet
- 3) Algemene maatregelen van bestuur (AMVB)
- 4) Ministeriële regelingen
- 5) Uitleg van de wet in brieven en circulaire's
- 6) Provinciale verordeningen (vrijstelling, aanwijzing) en ontheffingen

De volgorde geeft van 1 naar 6 ook een toenemende aanpassingsflexibiliteit aan.

Dit Faunabeheerplan geeft gevolg aan artikel 30 uit de FFW waarin door G.S. een door hen goedgekeurd Faunabeheerplan vereist *kan worden* voor uitvoering van artikel 67 en wettelijk vereist *is* voor de uitvoering van artikel 68. Dit betreft beide 'uitzonderingen op bescherming van beschermde diersoorten'. Met betrekking tot de in dit hoofdstuk aan te geven wettelijke kaders wordt dan ook slechts ingegaan op de betreffende wetsartikelen 65, 67 en 68.

Bescherming

De FFW regelt de wettelijke bescherming van onder meer in het wild levende dieren (zie kader 1). Dat houdt in dat handelingen die dieren *verontrusten, verjagen, vangen, doden* of *belemmeren zich voort te planten* zijn verboden. Tegelijkertijd gaat de wet er van uit dat op elke burger de plicht rust om voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende (planten en) dieren en hun directe leefomgeving.

Kader 1 - beschermde en onbeschermde diersoorten

Als beschermde (zoog)diersoorten noemt de wet:

- * alle van nature in Nederland voorkomende soorten zoogdieren met uitzondering van:
 - **gedomesticeerde** vormen van die **soorten** (onbeschermd)
 - **Zwarte rat** (onbeschermd)
 - **Bruine rat** (onbeschermd)
 - **Huismuis** (onbeschermd)

Voorts zijn beschermd:

- * alle van nature op het grondgebied van de Lidstaten van de EU voorkomende soorten vogels met uitzondering van gedomesticeerde vormen van die soorten (onbeschermd);
- * alle van nature in Nederland voorkomende soorten amfibieën en reptielen;
- * alle van nature in Nederland voorkomende vissen met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is (die zijn onbeschermd).

De bescherming van dieren gaat uit van een aantal *verboden handelingen*, weergegeven in de artikelen 8 t/m 18.

'Verboden handelingen': ten aanzien van *beschermde* diersoorten is het verboden:

- * deze dieren te doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (art. 9);
- * deze dieren opzettelijk te verontrusten (art. 10);
- * van deze dieren nesten, holen of andere voortplantings-, rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (art. 11);
- * van deze dieren eieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (art. 12);
- * deze dieren, producten daarvan en/of eieren/nesten te bezitten of verhandelen (art. 13);

Voor *alle* diersoorten en hun eieren is het verboden:

- * deze uit te zetten in de vrije natuur.

2.2 Uitzonderingen op de bescherming

De wet kent ook mogelijkheden om van de bescherming (en bijbehorende verboden handelingen) af te wijken. Dit is geregeld in de artikelen 65, 67, 68 (en 75 m.b.t. Besluit Beheer en schadebestrijding dieren). In deze artikelen wordt ten aanzien van voorkoming en bestrijding van optredende schade, geregeld:

- * aan wie daartoe noodzakelijke maatregelen zijn toegestaan,
- * met welke middelen en onder welke voorwaarden.

Voor toepassing van die artikelen stelt de wet als 'algemene voorwaarden':

- * dat het géén bedreigde diersoort betreft;
- * dat geen afbreuk wordt gedaan aan de instandhouding van soorten;
- * dat er géén andere bevredigende oplossing is om het doel te bereiken.

In de uitvoering van de artikelen 65, 67 en 68 speelt ook de provinciale overheid een belangrijke rol. Dit betreft vooral de wijze waarop de provincie haar 'beleidsruimte' inzet om een afweging tussen belangen te maken, veelal tussen 'bescherming van de ene soort tegen de andere soort en/of intrinsieke waarde' en 'belangen van schade en veiligheid', de zogenaamde 'erkende belangen' (zie Kader 2). De provincie kan in dat kader *vrijstelling verlenen (art. 65), aanwijzingen doen (art. 67) of ontheffingen verlenen (art. 68)* met expliciet genoemde doelen als voorwaarde.

Kader 2 - 'Erkende belangen':

- 1) voor alle drie de artikelen 65, 67 en 68 geldt als doel:
 - a. 'ter voorkoming van *belangrijke* schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren';
- 2) voor de artikelen 67 en 68 geldt bovendien als doel:
 - a. 'in het belang van volksgezondheid en openbare veiligheid'
 - b. 'in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer'
 - c. 'ter voorkoming van schade aan flora en fauna'.
- 3) voor artikel 68 kan bovendien als doel gelden:
 - a. 'andere, bij AMVB aan te wijzen, belangen', waaronder:
 - schade veroorzaakt door vossen aan niet-bedrijfsmatig gehouden vee;
 - onnodig lijden van zieke of gebrekkige edelherten, reeën, damherten en wilde zwijnen.

2.3 Bevoegdheden van ‘jagers’

Onverminderd de wettelijke bescherming van inheemse diersoorten is de ‘reguliere bejaagbaarheid’ van een aantal diersoorten op basis van het bezit van een jachtakte met alle bijbehorende condities, bij wet geregeld (FFW art. 31 t/m 59). Onder de condities vallen onder meer bij wet geregelde rechten, plichten en gedragsregels van jachthouders, waaronder het *handhaven of bereiken van een redelijke stand van het in zijn jachtveld aanwezige wild* en de *plicht om schade door dat aanwezige wild te voorkomen*. Ook de te gebruiken *middelen* (waaronder de soorten wapens) welke voor jacht mogen worden toegepast, zijn bij wet geregeld.

In dat kader zijn als bejaagbare wildsoorten aangewezen de Haas, Fazant, Wilde eend, Konijn, Houtduif en Patrijs. In hoeverre de jacht op de wildsoorten jaarlijks wordt geopend wordt bepaald bij Ministeriële regeling: zo is de jacht op de als wild aangemerkte Patrijs vooralsnog *niet* geopend omdat deze vogel op de Rode Lijst staat.

De Minister stelt ook de beperkingen in ruimte en tijd van de jachtuitoefening vast:

- de seizoensdelen
- de uren per etmaal
- gebieden waar de jacht *niet* wordt geopend.

Daarnaast zijn bij wet een aantal diersoorten aangewezen die bestreden mogen worden vanwege *‘in het gehele land veelvuldig aanrichten van belangrijke schade’* en ook *‘niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen’* (landelijke vrijstelling/aanwijzing in ‘Besluit beheer en schadebestrijding dieren’). Dit betreffen Konijn, Houtduif en Mol (zie ook Kader 3).

Grondgebruikers kunnen deze soorten zelf of door grondgebruiker ingeschakelde derden, indien daartoe gekwalificeerd, met gebruik van de bij de wet toegestane middelen reguleren *zonder* de beperkingen in seizoenen en dagdelen die gelden voor de reguliere jachtuitoefening (landelijke vrijstelling, zie H. 2.4).

De wild- en bovengenoemde aanwijzingssoorten met bijbehorende condities vallen dus *in principe niet* onder het ‘gezag’ van de WBE’s dan wel FBE’s, doch rechtstreeks onder gezag van de wetgever.

Slechts in het geval van extreme (weers)omstandigheden kunnen G.S. in overleg met betrokkenen de ‘reguliere jacht’ sluiten, waarvoor door hen beleidsafspraken met condities zijn aangegeven.

Voor schadebestrijding veroorzaakt door de bejaagbare ‘wildsoorten’ *buiten* de aangewezen **seizoensdelen** en **uren in het etmaal** of in door de wetgever aangewezen **gebieden** waar de jacht *niet* wordt geopend, kan *óók* van die *wildsoorten* slechts afschot plaatsvinden op basis van bij wet en provinciaal beleid geregelde vrijstellingen, aanwijzingen en ontheffingen (zie volgende hoofdstukken). In dat kader kunnen door G.S. op grond van de wettelijke regelgeving ook nog diverse andere diersoorten worden aangewezen welke ter verjaging of bestrijding van schade door jachthouders met hun geweer mogen worden afgeschoten middels vrijstelling en/of ontheffing. Ook hierbij geldt dat doden alleen is toegestaan in relatie tot (dreigende) schade.

2.4 FFW artikel 65 'vrijstelling' en besluit Beheer schadebestrijding dieren

Volgens artikel 65 kan vrijstelling worden verkregen voor nader omschreven maatregelen (middelen en regels staan vast in wet en AMVB 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren'). Deze maatregelen betreffen de diersoorten die daarvoor door de Minister via de bovengenoemde AMVB zijn aangewezen (lijsten 'landelijke vrijstelling' en 'provinciale vrijstelling'). Toepassen van de vrijstelling is slechts toegestaan *'ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren'*.

- 1) De Minister heeft in de landelijke vrijstellingslijst diersoorten aangegeven (zie kader 3) welke vanwege 'belangrijke schade' door *grondgebruikers* en *gebruikers van opstallen*, op de gebruikte gronden en opstallen mogen voorkomen en bestreden (in afwijking van de 'verboden handelingen', zie H. 2.1). Ook de aangewezen middelen waarmee uitvoering mag plaatsvinden zijn in genoemde AMVB aangewezen (zie Kader 3).

Kader 3

Landelijke vrijstellingslijst: Konijn, Mol en Houtduif

Deze vrijstelling wordt telkenmale vastgesteld voor een periode van ten hoogste 2 jaren.

Aangewezen middelen

Middelen waarmee dieren mogen worden gevangen of gedood:

a) geweren	g) klemmen, niet zijnde pootklemmen
b) honden, niet zijnde lange honden	h) buidels
c) jachtvogels	i) lokvogels, mits niet blind of verminkt
d) fretten	j) kunstmatige lichtbronnen
e) kastvallen	k) middelen die krachtens de Bestrijdings-
f) vangkooien	middelenwet 1962 zijn toegelaten

- 2) De Minister heeft in de provinciale vrijstellingslijst een aantal diersoorten aangegeven waaruit de provincie middels een *provinciale verordening* kan selecteren voor welke diersoorten eveneens een dergelijke vrijstelling geldt. Daarvoor is géén planmatige aanpak vereist: de ingrepen staan dus *onafhankelijk* van een Faunabeheerplan. Wel kan dit echter door G.S. worden verbonden aan beperkingen met betrekking tot *'handelingen, tijd en gewas'* (provinciale verordening, opgenomen in de notitie 'Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht', zie 'Notitie implementatie')

Kader 4 - Provinciale vrijstellingslijst zoals aangegeven door de Minister

AMVB 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren'

Voor deze soorten **kunnen** bij prov. verordening worden toegestaan de handelingen doden (art.9), en/of verontrusten (art.10), en/of nesten verstoren (art.11) en/of rapen, schudden, doorprikken van eieren (art.12):

Bosmuis	Brandgans	Meerkoet	Zwarte kraai
Veldmuis	Grauwe gans	Smient	Kauw
Ringmus	Kolgans	Wilde eend	Ekster
Huismus	Rietgans	Haas	Roek
	Kleine rietgans	Holenduif	Spreeuw
	Rotgans		
	Knobbelzwaan		

('vet': vergelijk kader 8)

Benadrukt dient te worden dat:

- * het 'recht' van art. 65 slechts gebruikt mag worden indien 'belangrijke schade' optreedt of valt te verwachten (dus *slechts* bij punt 1 van de 'erkende belangen');
- * van 'belangrijke schade' wordt door de provincie gesproken indien het schadebedrag € 115 per ha overschrijdt;
- * uitvoering van de vrijstelling is toegestaan door:
 - de gebruiker van gronden of opstallen op de door hem gebruikte gronden, opstallen en bijbehorende erven;
 - of door de gebruiker aan te wijzen derden (jachtaktehouder of anderen: bij inzet jachtgeweer geldt de eis van jachtakte en 40 ha-regeling).
- * vrijstelling door de provincie wordt dus onder voorwaarden verleend door G.S. en geldt voor grondgebruikers.
Art. 65 is, in tegenstelling tot art. 68, *niet* gericht op 'planmatigheid' (structureel beheer middels het Faunabeheerplan).
Het verlenen van vrijstellingen door de provincie behoeft dus geen onderbouwing in dit Faunabeheerplan.

2.5 FFW artikel 67 'aanwijzing'

Volgens dit artikel kan de Minister bij ministeriële regeling diersoorten **aanwijzen** waarvoor G.S. kan bepalen dat de stand moet worden beperkt middels populatiebeheer, evenals de aanwijzing van personen of categorieën van personen die de maatregelen mogen uitvoeren.

G.S. kan te nemen besluiten in het verlengde van dit wetsartikel afhankelijk stellen van dit Faunabeheerplan. De gronden voor deze maatregelen kunnen bestaan uit alle vier de 'erkende belangen' (zie begin H. 2.2). Uitvoerders en aangewezen middelen komen overeen met die welke gelden voor de landelijke vrijstellingslijst. De hieronder vallende soorten zijn aangegeven in de 'regeling Beheer en schadebestrijding dieren'.

Voor zover het inheemse dieren zijn gelden de 'algemene voorwaarden' voor maatregelen (zie H. 2.2), te weten:

- * dat het géén bedreigde diersoort betreft;
- * dat geen afbreuk wordt gedaan aan de instandhouding van soorten;

- * dat er géén andere bevredigende oplossing is om het doel waartoe de afwijking dient, te bereiken.

Kader 5 - Ministeriële regeling 'Beheer en schadebestrijding dieren'

Voor deze soorten **kunnen** bij prov. aanwijzing worden toegestaan de handelingen doden (art.9), en/of verontrusten (art.10), en/of nesten verstoren (art.11) en/of rapen, schudden en/of doorprikken van eieren (art.12) als populatiebeheer

Edelhert	Konijn	Muskusrat	Canadese gans
Damhert	Martherhond	Beverrat	Grauwe gans
Ree	Wasbeer	verw. nerts	Nijlgans
Wild zwijn	verw. kat	verw. duif	Knobbelzwaan
Muntjak	Grondeekhoorn	Vos	Rosse stekelstaart

('vet': vergelijk kader 9)

2.6 FFW artikel 68 'ontheffing'

Alleen indien op basis van art. 65 *geen* of *onvoldoende* vrijstelling verleend kan worden, kan op basis van art. 68 een ontheffing worden aangevraagd. In tegenstelling tot de vrijstelling dient in de meeste gevallen aan het verlenen van ontheffing een Faunabeheerplan ten grondslag te liggen. Hierbij wordt een gebied van tenminste 5000 ha in ogenschouw genomen waarin ook bebouwde kommen (kunnen) mee tellen.

G.S. verlenen de ontheffing op basis van dat Faunabeheerplan (opgesteld door een door G.S. erkende Faunabeheereenheid en door G.S. goed te keuren). In dat plan vindt onderbouwing plaats van de keuzen, handelingen, middelen en regels voor gebruik daarvan. Ontheffingen worden door G.S. verleend voor een periode van ten hoogste 5 jaren.

In het plan dient elke diersoort apart te worden behandeld. De doelstelling van het Faunabeheerplan is gericht op:

- (duurzaam) beheer populaties;
- veiligstellen 'erkende belangen' (zie H. 2.2);
- maatregelen t.b.v. *andere*, bij AMVB aan te wijzen, belangen (bijv. schade bij sportvelden en begraafplaatsen);
- de meest efficiënte wijze van ingrijpen.

Onderbouwing in het Faunabeheerplan vindt per schadeveroorzakende diersoort plaats op grond van:

- 'schadehistorie': inventarisatie van de schade van de afgelopen 5 jaar aan de 'erkende belangen';
- 'beheerhistorie': beschrijving van het gevoerde beheer tot dan toe (bijv. ook voormalige toepassing art. 8 Jachtwet).
- 'stand schadesoort': populatie-omvang en -ontwikkeling (gebied van min. 5000 ha);
- 'schaderisico': het aannemelijk maken dat in de toekomst wederom schade te verwachten is, onder meer vanwege voorkomende schadegevoelige gewassen;

De plaats en de tijd van het jaar die voor maatregelen worden gekozen, hangen af van de efficiëntie van de ingreep.

N.B. dit biedt tevens de mogelijkheid om bij de planvorming '*niet-erkende belangen*' te *betrekken*, bijvoorbeeld bij keuzen waar roekenkolonies zullen worden geweerd of maatregelen worden genomen.

Omgaan met geschoten of gevangen dieren

Vrijstelling voor het vervoer van geschoten of gevangen dieren is geregeld in de AMVB 'Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten' art. 11 lid 1 en 2.

Samenvattend: Een ontheffing wordt dus door G.S. onder voorwaarden verleend aan een erkende Faunabeheereenheid op basis van een goedgekeurd Faunabeheerplan: 'planmatigheid' als essentie voor de ontheffing (zie H. 2.1). Als uitgangspunt daartoe gelden *alleen de 'erkende belangen'*.

Het ontheffingsbeleid van de provincie vormt het kader voor dit Faunabeheerplan, geregeld in de notitie Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht. Eventuele nadere bijstelling hiervan wordt elders in dit plan per diersoort uitgewerkt.

2.7 Faunabeheer als onderdeel van het provinciaal natuurbeleid

De beleidsregels van het brede provinciale natuurbeleid zijn vastgelegd in:

- * notitie Implementatie Flora- en faunawet
- * Beleidsplan natuur en landschap
- * uitvoering Programma Natuur en Landschap
- * Werkdocument ecologische verbindingzones
- * Plan veiligstelling gebieden
- * Utrechtse natuurdoeltypen
- * Werkdocumenten soortenbeleid
- * (vigerend) Streekplan

Faunapopulaties zowel als menselijk grondgebruik zijn voortdurend aan ontwikkeling onderhevig. Slechts sommige regels kunnen voor langere tijd worden vastgelegd (wetgeving) terwijl veel aan (mogelijke) herziening onderhevig zal zijn (ministeriële Besluiten en Regelingen; provinciale Vrijstellingen, Aanwijzingen en Ontheffingen).

De FFW regelt nauwkeurig wáár in deze problematiek ruimte voor beheermaatregelen is en wáár dit beleid door de provincie nader dient te worden ingevuld. Dat beheer richt zich op corrigerende maatregelen ten aanzien van beschermde diersoorten die op enigerlei wijze problemen en/of schade t.a.v. landbouw, natuur, veiligheid, volksgezondheid, gezondheid van dieren en vormen van overlast op (kunnen) leveren.

In de provinciale notitie *Implementatie Flora- en faunawet* geven Gedeputeerde Staten aan hoé enerzijds haar faunabeheer aansluit op haar natuur- en ander beleid en hoe anderzijds genoemde problemen onder de wettelijke condities kunnen worden aangepakt. Dit houdt onder meer in dat '*Tijdelijke verordening schadebestrijding dieren Provincie Utrecht 2002*' is vastgesteld terwijl in de notitie 'Implementatie' het tijdelijke ontheffingsbeleid is weergegeven.

Kader 6- Diersoorten behorend tot deze planaanzetZoogdieren:

* Ree

* Vos

beleid zoals vastgesteld in de nota 'Implementatie':

ontheffing doden/populatiebeheer

ev. aanwijzing of ontheffing doden bij waarschijnlijke schade weidevogelstand

Kraaiachtigen:

* Zwarte kraai

vrijstelling doden periode rijpend fruit en pas-ingezaaide akkerbouw- en graslandpercelen, ontheffing doden onder voorwaarden

* Roek

ontheffing doden onder voorwaarden, na melding aan G.S.

* Kauw

ontheffing doden onder voorwaarden; ev. vrijstelling n.a.v. 2 jr. schadebeeld

* Ekster

ev. ontheffing n.a.v. 2 jr. schadebeeld

Ganzen:

* overz. Gr. gans

doden: ganzenbeheerplan, n.a.v. 2 jr. schadebeeld

* overz. Kolgans

doden: ganzenbeheerplan, n.a.v. 2 jr. schadebeeld

Overige vogels:

* Knobbelzwaan

ontheffing doden onder voorwaarden, na melding aan G.S.

* Meerkoet

ontheffing doden onder voorwaarden, na melding aan G.S.

* Spreeuw

vrijstelling doden onder voorwaarden (periode rijpend fruit)

Ook andere soorten kunnen voor ontheffing in aanmerking komen. Dit betreft bijvoorbeeld soorten waarvan de ontheffing niet afhankelijk is gesteld van het Faunabeheerplan. Dit omvat ontheffing voor afschot van bejaagbare soorten als Fazant, Haas en Wilde eend buiten de jachtperiode, voor afschot van Meerkoet en voor het gebruik van kunstlicht bij afschot van Konijn of Haas.

Ook andere motieven m.b.t. bovenstaande soorten kunnen aanleiding zijn tot ontheffing, zoals incidentele schadegevallen (bijv. Vos m.b.t. schade aan bedrijfsmatig- of niet-bedrijfsmatig gehouden vee)

Ontheffing voor afschot wordt, in navolging van het rijksbeleid, vooralsnog niet gegeven voor:

Kader 7 - Provinciaal beleid voorafgaand aan Faunabeheerplan (Nota Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht), vooralsnog géén ontheffing voor afschot (zie ook Beleidskader Faunabeheer onder bijlage 13):

* Smient

alleen vrijstelling verontrusten

* overzomerende Grauwe & Kolgans

ontheff. eieren schudden/rapen; ontheff. doden event. n.a.v. ganzenbeheerplan en 2 jr. schadebeeld (in mei t/m aug.)

* overwinterende Grauwe & Kolgans

navolging rijksbeleid t/m 2000: na 2 jaar op grond van schadegegevens opnieuw bezien

* Kokmeeuw

ev. vrijstelling n.a.v. 2 jr. schadebeeld

* Taigarietgans

géén ontheffing doden

* Toendrarietgans

géén ontheffing doden

* Turkse tortelduif

géén ontheffing doden, m.u.v. nader genoemd fabr. terrein, na melding G.S.

* Brandgans

géén ontheffing doden

Op grond van de onderbouwing wordt in dit Faunabeheerplan de verordening waar nodig bijgesteld.

2.8 Samenvatting provinciale beleidsregels faunabeheer

In de notitie 'Implementatie' zijn de wettelijke achtergronden, de daaruit voortvloeiende (nieuwe) provinciale beleidstaken, relaties met het provinciale soortenbeleid en de daaruit door Gedeputeerde Staten getrokken beleidsconsequenties weergegeven.

De in de notitie 'Implementatie' opgenomen beleidsregels gaan verder dan hetgeen slechts van belang is voor dit Faunabeheerplan. Ten behoeve van inzicht over het gehele spectrum van faunabeheer, wordt een samenvattend overzicht weergegeven van in het kader van dit Faunabeheerplan relevante beleidsregels.

Faunabeheereenheid

- * De Faunabeheereenheid Utrecht voldoet aan de wettelijke eisen en is daarmee als zodanig door Gedeputeerde Staten erkend.

Faunabeheerplan

- * Goedkeuring van het Faunabeheerplan voor (maximaal) 5 jaar wordt slechts gegeven indien wordt voldaan aan de daaraan gestelde eisen. Als dit op onderdelen niet het geval is dan wordt aan die onderdelen goedkeuring onthouden of vindt op onderdelen goedkeuring plaats voor een kortere periode.
- * De provincie maakt een overzicht van onderwerpen waarover de Faunabeheereenheid jaarlijks moet rapporteren.
- * Het jaarverslag moet vóór 1 april van het daarop volgende jaar beschikbaar zijn.
- * Het Faunabeheerplan is vanaf 31 december 2003 maximaal 5 jaar geldig. Twee jaar na goedkeuring door GS wordt het plan geëvalueerd (januari 2006) en eventueel bijgesteld voor de rest van de genoemde vijf jaar. Een nieuw plan zal na de procedure van ter inzagelegging voor maximaal 5 jaren worden goedgekeurd.

Jachtverhuur op terreinen in eigendom van de provincie Utrecht

- * Bij een verzoek voor verhuur van de jachtrechten in eigendom van de provincie, zal afstemming plaatsvinden met het faunabeheer op de aangrenzende terreinen zoals vastgelegd in het Faunabeheerplan.

Bijzondere omstandigheden

- * Bij het verlenen van ontheffingen volgens artikel 68 FFW zal een voorschrift worden opgenomen op basis waarvan in geval van bijzondere omstandigheden de werking van de ontheffing kan worden opgeschort.
- * Besluiten over beperkingen ten aanzien van jacht en ontheffingen volgens art. 68 worden genomen bij bijzondere weersomstandigheden zoals omschreven in het daartoe bedoelde 'Draaiboek' dat een uitwerking is van de notitie 'Implementatie'. Daarin staat onder meer de procedure die daartoe wordt doorlopen omschreven.

Kievitseieren

- * Gedeputeerde Staten verlenen geen ontheffingen voor het rapen van Kievitseieren.

Provinciale verordening schadebestrijding dieren

- * De provincie Utrecht kent een provinciale verordening schadebestrijding dieren. In deze verordening is een vrijstelling opgenomen voor het verontrusten en het onder voorwaarden doden van bepaalde diersoorten (zie kader 8).

Kader 8 - Provinciale verordening schadebestrijding dieren (vrijstelling):

'Verontrusten' toegestaan bij:

Brandgans	Meerkoet	Zwarte kraai
Grauwe gans	Smient	Kauw
Kolgans	Wilde eend	Ekster
Rietgans	Haas	Roek
Knobbelzwaan		Spreeuw

'Doden' bovendien toegestaan bij: **Zwarte kraai**
Spreeuw

Onder nader genoemde voorwaarden 'handelingen, tijd en gewas'.

Ingrepen in populaties

- * Besluiten hierover worden uitsluitend genomen op grond van dit Faunabeheerplan.
- * Dit is voor wildsoorten, exoten en verwilderde dieren niet van toepassing.
- * Voorkomen moet worden dat de besluiten nadelige effecten hebben op de rode- en oranjelijst-soorten en op ecosystemen in bijzondere gebieden.
- * De provincie wijst muskusrattenbestrijders als categorie van personen aan die in de gehele provincie bevoegd zijn om de stand van muskusratten te beperken.
- * Voor de diersoorten of verwilderde dieren zoals deze zijn aangewezen in de ministeriële regeling wordt nader bezien welke personen of categorieën van personen bevoegd zullen worden om de stand van die dieren te beperken.
- * Ook de daarbij toegestane middelen om die populatiereductie te verwezenlijken, wordt nader bezien.

Kader 9 - Provinciale aanwijzing beperking van populaties

Op basis van de ministeriële regeling 'Beheer en schadebestrijding dieren' heeft G.S. van de onderstaande soorten de noodzaak tot populatiebeheer aangewezen door diegenen die conform de wet gerechtigd zijn tot de uitoefening van de jacht, d.w.z. jachthouders in een bejaagbaar jachtveld, van andere dan beschermde diersoorten:

Nijlgans ter voorkoming van schade aan gewassen; voorwaarde minimaal 2 preventieve maatregelen uit het handboek van het Faunafonds; beperkingen m.b.t. gebieden, perioden, tijdstippen en toegestane middelen n.v.t.;

verwilderde Kat ter voorkoming van schade aan fauna; voorwaarde gehele jaar van zonsop- tot zonsondergang met alle wettelijk tot jagen geoorloofde middelen.

Vos ter voorkoming van belangrijke schade aan weidevogels; echter aanwijzing door de rechtbank Utrecht vernietigd

Voor **Ree, Konijn, Grauwe gans** en **Knobbelzwaan** uit regeling 'Beheer en schadebestrijding dieren' heeft de provincie gebruik gemaakt van het instrument ontheffing voor afschot in het kader van art. 68 van de wet (zie H. 2.6). Door deze aanwijzing op te nemen in het stelsel van ontheffingen heeft G.S. deze maatregelen afhankelijk gesteld van het Faunabeheerplan.

Ontheffingen

- * Gedeputeerde Staten nemen aanvragen voor ontheffingen uitsluitend in overweging indien de aanvrager voor beoordeling voldoende informatie heeft aangeleverd.
- * Ontheffingen ter voorkoming van schade ('erkende belangen' zie H. 2.2) worden aan Faunabeheereenheden verleend op basis van het goedgekeurde FBP.
- * Ontheffingen voor de overige 'erkende belangen' kunnen, binnen de wettelijke kaders, ook aan anderen dan de Faunabeheereenheid worden verleend.
- * Ontheffingen worden alleen verleend wanneer dat in overeenstemming is met de per diersoort aangegeven beleidsregels (zie H. 14).
- * Voor trekvogels wordt het rijksbeleid gevolgd (geen ontheffing voor afschot, met uitzondering van hetgeen in het Beleidskader Faunabeheer is overeengekomen).
- * Voor diersoorten of situaties waarvoor Gedeputeerde Staten géén beleid hebben geformuleerd, wordt van geval tot geval bekeken of ontheffing kan worden verleend.
- * In de ontheffing zijn per diersoort de middelen aangegeven waarmee ze mogen worden gevangen of gedood. Afhankelijk van de situatie kan het gebruik van middelen worden beperkt of aan voorschriften gebonden. Zo worden kraaienvangkooien uitsluitend toegestaan op de percelen waar schade voorkomt of dreigt.
- * Gedeputeerde Staten hanteren het begrip '*belangrijke schade*' conform de door Faunafonds met IPO overeengekomen definiëring: indien het schadebedrag € 115,00 per ha overschrijdt.

Faunafonds en IPO

- * Uitgangspunt voor de provincie is dat zoveel mogelijk wordt gehandeld conform de landelijke beleidslijnen en het advies van het Faunafonds. Waar mogelijk wordt in IPO-verband gestreefd naar een interprovinciale afstemming.

Handhaving

- * Gedeputeerde Staten hebben ambtenaren aangewezen voor toezicht op de groene regelgeving, waaronder de FFW.
- * In het Groen Platform worden afspraken gemaakt over een gecoördineerde en planmatige aanpak van handhaving en controle van de FFW met andere handhavers.

3	GEBIEDSKARAKTER EN SCHADE, BESTRIJDING EN BEHEER
----------	---

3.1 Beknopte karakteristiek provincie als beheergebied

Landschapstype en grondgebruik

Het landschap met zijn verschillende gebruikstypen vorm een basisindicatie voor het voorkomen van faunasoorten.

Kenmerkende gebruikstypen voor Utrecht zijn (zie kaart BRP, achtergrondossier):

- bos (voornamelijk Utrechtse Heuvelrug en randzones)
- grasland (op de Heuvelrug incidenteel, in het overig gebied dominerend)
- fruitteelt (concentraties in het rivierkleigebied)

Van de akkerbouwprodukten komen maïs en granen het meest voor in alle gebieden met zand of klei, zij het in wisselende dichtheid. Bieten komen in bescheiden mate voor, met name op de kleigronden. Overige akkergewassen en open tuinbouw komen slechts lokaal en op kleinere oppervlakten voor.

Het voorkomen van diersoorten wordt van nature in belangrijke mate bepaald door:

- de ruimtelijke karakteristiek van het landschap (bos/halfopen/open/open met ruig begroeide natuurelementen)
- in samenhang met de grondslag (bodem) en de waterkarakteristiek.

Voor een aantal diersoorten speelt daarin echter het cultuurgebruik mede een belangrijke rol, als voortplantingsbiotoop (bijvoorbeeld weidevogels) maar vooral ook als voedselgebied (landbouwgewassen).

Een eerste indruk van welke diersoorten men in welk gebied kan verwachten wordt geboden door een globale landschapstypering met een specifieke samenhang tussen bodemtype (dus landbouwgeschiktheid) en ruimtelijke landschapsopbouw (zie Bijlage 8 Landschapstypen).

Natuurelementen en -ontwikkelingszones

Bij het voorkomen van diersoorten speelt het spanningsveld tussen natuurterreinen en produktiegronden een belangrijke rol. Het belangrijkste aandeel in de natuurterreinen wordt gevormd door de terreinen in beheer van de terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap en de particuliere landgoederen. Voorts zijn er ook terreinen in eigendom van de provincie en van Defensie: dit betreft een relatief klein oppervlakte-aandeel (enkele duizenden ha).

De hiertoe behorende gebieden en kleinere elementen vormen voor veel diersoorten het voortplantingsbiotoop, waarbij (een belangrijk deel van) hun voedselbiotoop wordt gevormd door omringende produktiegronden (bos en landbouw).

Ook echter die bos- en landbouwgronden kennen status-nuances met verschillende maten van aantrekkelijkheid voor diersoorten, zoals natuurschoonwetlandgoederen, ecologische hoofdstructuur en natuurbeschermingswetgebieden (zie Bijlage 7 Overzichtskaart).

3.2 Landschapszones en schadegevoeligheid

In het kader van dit beheerplan met zijn daarin behandelde diersoorten is een onderscheid tussen 'voortplantingsbiotoop' en 'voedselgebied' relevant. Met name veel van de schadeveroorzakende diersoorten vinden hun belangrijkste voortplantingsbiotoop in terreinen met opgaande en/of natuurlijke begroeiing (kraaiachtigen, Ganzen, Ree, Vos) terwijl cultuurgronden in ruime mate voorzien in voedselgebied. Waar het schade aan natuur betreft kan dat zowel natuurterreinen omvatten (i.v.m. kwetsbare bodembroeders en/of vegetaties) als cultuurgronden (weidevogelgebieden).

De schadegevoeligheid van landschapstypen betreft dus veelal combinaties van geschiktheid als voortplantingsbiotoop met het daarin en in de omgeving voorkomen van geschikte voedselbronnen. Daarbij kunnen 'afstanden' tussen voortplantingsbiotoop en aantrekkelijk voedselgebied een cruciale rol spelen.

Het plangebied kent een grote afwisseling in verschillende landschapstypen met veel situaties waarin diersoorten cultuurlandschap met aantrekkelijk voedsel in de directe omgeving van aantrekkelijk voortplantingsbiotoop vinden (zie Bijlage 8 Landschapstypen):

- afwisseling tussen bosgebieden en landbouwgronden zijn zeer aantrekkelijk voor Ree, Vos en kraaiachtigen; de meer aaneengesloten bosgebieden zijn voor de kraaiachtigen minder aantrekkelijk;
- weidegronden afgewisseld door moerassige en waterrijke natuurterreinen zijn zeer aantrekkelijk voor broedpopulaties Ganzen en Knobbelzwaan;
- afwisseling in vochtige graslanden met moerassige en waterrijke natuurterreinen zijn weer aantrekkelijk voor zowel bodembroeders (weidevogels resp. kwetsbare moerasvogels, Ganzen en Knobbelzwaan) als voor Vos, terwijl *tevens* afwisseling met opgaande beplanting dit mede aantrekkelijk doet zijn voor kraaiachtigen en daardoor weer minder geschikt voor weidevogels;
- grotere open cultuurlandschappen zijn weer minder aantrekkelijk voor Vos en Ree (te weinig dekking) terwijl de aantrekkelijkheid voor kraaiachtigen afhangt van de aanwezigheid van boomgroepen en -coulissen;
- grootschaliger rivierkleilandschappen met afwisseling in landbouwgronden, fruitteeltcomplexen en incidentele natuurelementen bieden verschillende voedseltypen maar ook voortplantingselementen voor diverse vogelsoorten als kraaiachtigen en Ganzen;
- daarnaast brengen op de rivierkleigronden bepaalde cultuurgewassen als foerageergebied grote aantrekkingskracht met zich mee voor specifieke vogelsoorten (fruit, granen, open tuinbouwgronden).

Een meer gedetailleerde bepaling van het voorkomen van in dit plan behandelde diersoorten in relatie tot hun eventuele schadelijke effecten, dient te worden gepreciseerd aan de hand van verspreidingsgegevens in combinatie met schade- en afschotgegevens.

3.3 Schade

Onder het begrip 'schade' kan men zowel directe materiële schade begrijpen als negatieve effecten ten aanzien van volksgezondheid, openbare veiligheid, veiligheid van het luchtverkeer, flora en fauna ('erkende belangen' zie H. 2.2). Daarnaast worden in de wet schade door steenmarters aan gebouwen, door vossen aan *niet* bedrijfsmatig gehouden vee, graafschade door konijnen of vossen op sportvelden en industrieterreinen en schade aan begraafplaatsen, onderscheiden (zie FFW/AMVB 'Besluit beheer schadebestrijding dieren').

In het beheergebied komen als 'belangrijkste schades' aan landbouwgewassen en natuur aan de orde:

'landbouwschade' = belangrijke schade aan land- en tuinbouwgewassen en vee;

'natuurschade' = schade aan natuurlijke planten (overbegrazing, eutrofiëring) en/of in de natuur voorkomende dieren (overmatige predatie aan vooral weidevogels en bodembroedende kolonievogels).

Landbouwschade

Landbouw'schade' kent verschillende interpretaties. Waar het gaat om negatieve economische effecten gaat het niet alleen om verlies aan oogstgewas:

- * men kan hier spreken van een schadepiramide: aan het topje staat de schade die door het Faunafonds wordt uitgekeerd. Die schade moet duidelijk geconstateerd kunnen worden, moet een onderdeel betreffen waarvoor *in principe* vergoeding door het Faunafonds wordt toegekend (zie handboek Faunaschade), er moet zijn voldaan aan voorwaardelijke preventieve maatregelen en er moet bovendien sprake zijn van 'belangrijke' schade: in landbouwkundige zin is daarvan sprake als deze meer bedraagt dan € 115 per ha. Er zijn dus veel schades die niet voor vergoeding in aanmerking komen.
- * Ook worden er schades gedragen door de grondgebruiker zelf of door derden.
- * Bovendien worden veel kosten gemaakt om schades te voorkomen.

De uitgekeerde schades door het Faunafonds zijn dus maar *een klein deel* van de werkelijke economische schade welke door fauna veroorzaakt kan worden. Echter de taxaties door WICO in het verleden en de uitkeringen en taxaties door het Faunafonds zijn de enige die door een niet-belanghebbende partij worden geregistreerd, waardoor ze een status krijgen die -gezien het bovenstaande- niet altijd geheel terecht is.

Met betrekking tot 'landbouwschade' vormt het handboek Faunaschade van het Faunafonds een belangrijk uitgangspunt met betrekking tot het erkende belang '*ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren*'.

Het handboek informeert grondgebruikers in de agrarische sector over schade die dieren in die sector kunnen aanrichten:

- * *mogelijke* landbouwschade;
- * maatregelen om deze te voorkomen of beperken ('preventieve maatregelen');
- * de gevolgen van de nieuwe Flora- en faunawet op het nemen van preventieve maatregelen;
- * eventuele tegemoetkomingen in de schade.

Het handboek gaat in op:

- toelichting op Flora- en faunawet voor zover dit betrekking heeft op de problematiek van schade door dieren in de agrarische sector;
- beleidsregels van het Faunafonds: aansprakelijkheid bij faunaschade en wat er van grondgebruikers en jachthouders wordt verwacht inzake preventie en bestrijding van faunaschade. Tevens wordt toegelicht wat de taak is van Faunabeheereenheden en het Faunafonds en in welke gevallen een tegemoetkoming in de schade kan worden toegekend: hiertoe wordt verwezen naar het betreffende hoofdstuk in het handboek;
- schade die dieren kunnen aanrichten in de agrarische sector en preventieve maatregelen.

Bij dit laatste onderwerp is in het handboek een onderverdeling gemaakt in schadegevoelig(e) gewas(groepen) en andere onderdelen, waarbij steeds per diersoort de mogelijke schade en preventieve maatregelen zijn aangeduid, waar nodig met een nadere toelichting. In de opsomming van maatregelen is een zekere volgorde aangebracht. De maatregelen boven in de lijst zijn over het algemeen het meest geëigend. Hierbij is niet alleen rekening gehouden met de effectiviteit van de maatregel, maar ook met de kosten-batenverhouding en de toepasbaarheid binnen de bedrijfsvoering (aldus het handboek). Maatregelen die zonder meer wettelijk zijn toegestaan zijn er cursief gedrukt: voor toepassing van de overige maatregelen is een ministeriële vrijstelling of provinciale aanwijzing of ontheffing vereist.

De in het handboek genoemde preventieve maatregelen kunnen voor een bepaalde diersoort verschillen per gewas. Zo kunnen rasters in bepaalde kleinschalige teelten als een effectieve preventieve maatregel worden beschouwd. Bij grootschalige teelten echter staan de kosten voor het aanbrengen van rasters in het algemeen niet in verhouding tot de opbrengst en de te verwachten schade, waar deze dan ook niet door het Faunafonds wordt vereist. Er zijn echter ook teelten en cultures waarbij extra inspanningen van de grondgebruiker worden verwacht of die een dusdanig risico inhouden dat zij niet voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking komen.

Een probleem bij schadepreventie is voorts dat diersoorten aan maatregelen kunnen wennen. Dit geldt zowel visuele middelen als vogelverschrikkers en vlaggen als voor knalapparaten en geurstoffen. Een zeker tegengaan van dergelijke gewenning wordt bereikt door regelmatig verplaatsen en afwisselend en door elkaar heen toepassen: hoe afwisselender en minder voorspelbaar, hoe hoger de effectiviteit. Combinaties met afschot doen de effectiviteit in de meeste gevallen nog extra toenemen (bron: Faunafonds).

Voor de verschillende onderwerpen en maatregelen in de verschillende omstandigheden wordt naar het handboek verwezen: de potentiële schades per diersoort zijn in het volgende hoofdstuk van dit beheerplan over genomen.

Er bestaan naast geregistreerde schades aan gewassen, ook veel klachten over schade aan voerkuilen, silage, pakken e.d. Dit laatste wordt door de FFW niet beschouwd als 'aanmerkelijk belang' op grond waarvan een ontheffing of vrijstelling kan worden verleend: het komt evenmin in aanmerking voor tegemoetkoming in schade

door het Faunafonds. Derhalve wordt daaraan in dit Faunabeheerplan slechts 'registrerende' aandacht besteed, voorzover hierover gegevens beschikbaar zijn.

Natuurschade

Dit kan betreffen schade aan flora als effect van grote concentraties natuurlijke fauna (overbegrazing, eutrofiëring) of schade aan andere natuurlijke fauna (vooral predatie op weidevogels en bodembroedende kolonievogels). Hierbij gaat het om een dusdanige schade aan kwetsbare, zeldzame populaties van planten of dieren dat daarmee een duurzame instandhouding van (een) betreffende soort in gevaar komt. Schade aan flora is in de provincies nog niet actueel alhoewel hiervan in de toekomst wellicht sprake zal gaan zijn, zoals uit informatie van Natuurmonumenten blijkt.

Faunaschade is veel concreter in het geding. De belangrijkste schadeveroorzakende soorten welke hierbij in Utrecht aan de orde kunnen zijn betreft overzomerende Ganzen (schade aan flora), en (over-)predatie door Vos en Zwarte kraai. Hierop wordt uitgebreid ingegaan in de hoofdstukken 12 en 13.

3.4 Uitgangspunten schadebestrijding en beheer

In het kader van beheermaatregelen is het onderscheid van belang tussen:

- * het voorkomen van belangrijke schade (preventieve maatregelen en bestrijding)
- * populatiebeheer

Voorkomen van belangrijke schade

Hierbij gaat het om maatregelen op de schadelocatie op momenten van dreigende of optredende schade. De maatregelen kunnen bestaan uit:

- werende middelen;
- verontrusting: doel, verjagen van het schadeperceel; ook afschot en wegvangen kunnen daarvan onderdeel vormen;
- afschot en wegvangen om daadwerkelijk schade te bestrijden op het moment dat deze ontstaat.

Werende middelen-technieken variëren voor de verschillende diersoorten, terwijl de situatie, gewastype en landschappelijke gesteldheid ook beperkend kan zijn voor de toe te passen technieken.

De beproefde en als zodanig ook 'erkende' technieken worden in het handboek Faunaschade van het Faunafonds aangegeven. Als regel voor bijv. tegemoetkoming in schade maar ook voor gebruikmaking van ontheffing, geldt als voorwaarde dat tenminste 2 effectieve maatregelen uit dat handboek moeten zijn toegepast.

Bij maatregelen als afschot of wegvangen is het doel het opzettelijk verontrusten effectiever te maken en om grote schade te voorkomen. Voor kraaiachtigen heeft ook het wegvangen op of nabij het schadeperceel een sterk verontrustend effect en is veelal effectiever dan afschot.

Populatiebeheer

Hierbij gaat het er om de populatie op een zodanige omvang te brengen dat de negatieve effecten op de erkende belangen (art. 68 FFW, incl. 'andere belangen' art. 4 Besluit Beheer en schadebestrijding dieren) tot een acceptabel niveau worden teruggebracht, en om vervolgens zodanig adequate maatregelen te nemen dat populatie en schade ook op het gewenste niveau worden *gehandhaafd*.

Populatiebeheer wordt ingezet waar de actuele stand en voortdurende populatie-aanwas maatregelen *ter voorkoming van schade* en *ter voorkoming van stress bij hoefdieren*, niet afdoende effectief doet zijn. Belangrijk element daarbij is om een gewenste stand aan te geven waarbij geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Bij populatiebeheer gaat het enerzijds om maatregelen die het meest effectief zijn, waarbij aspecten als 'schoontijd', 'weidelijkheid' ondergeschikt lijken. De uitvoering van faunabeheer bevindt zich echter in een grote maatschappelijke belangstelling waarbij aaibaarheids- en welzijnsaspecten zwaar worden gewogen. Jachtaktehouders die de beheermaatregelen uitvoeren zijn ook niet bereid de effectiviteit boven alles te laten gaan: hier dient een goede afstemming plaats te vinden met de jachtaktehouders dan wel hun belangenorganisatie.

Populatiebeheer richt zich zowel op vermindering van de aanwas als op beperking van het aantal volwassen dieren. Daarbij kunnen verschillende technieken in het geding zijn, zoals afschot, wegvangen, verwijderen van nesten, het rapen, schudden en/of doorprikken van eieren, biotoopmaatregelen e.d. Bij uitvoering van dat populatiebeheer heeft ook géén plaats- en tijdgebonden relatie te bestaan tussen ingrijpen en schade en er wordt ook géén voorwaarde gehanteerd tot de inzet van werende middelen.

4 GRAUWE GANS ALS BROEDPOPULATIE

4.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: *Broedvogelatlas Sovon*)

Deze soort heeft de voorkeur voor waterrijke gebieden en nestelt in rietvegetaties, moerasbos en andere ruige, vochtige vegetaties zoals deze voorkomen in de plassengebieden en het rivierengebied. De soort nestelt bij voorkeur koloniegewijs maar ook wel solitair. Het voedsel bestaat uit plantaardig materiaal: tijdens de broed- en jongentijd vooral grassen en moerasplanten, erbuiten ook granen, knollen (suikerbieten en aardappelen) en worteldelen van moerasplanten

De huidige Nederlandse populatiegrootte, het gaat dan zowel om de broedende exemplaren als de dieren die hier gedurende de zomer verblijven zonder zich voort te planten (nog niet geslachtsrijpe populatie), was in 1998-2000 ca. 8000 tot 9000 broedparen, waar de landelijke populatie in 1977 slechts 100 tot 150 paren telde. Sindsdien zijn vele waterrijke gebieden stormachtig gekoloniseerd. Uit de staafdiagrammen van de broedvogelindex (CBS) blijkt dat er sinds 1991 landelijk een jaarlijkse toename is van ca. 12,5%.

In herfst en winter wordt de overzomerende populatie aangevuld met Grauwe ganzen die elders broeden. Voor de schade die ganzen in deze periode kunnen veroorzaken is in 2003 door de rijksoverheid nieuw beleid vastgesteld. Op Bijlage 13 is dit nieuwe beleid weergegeven.

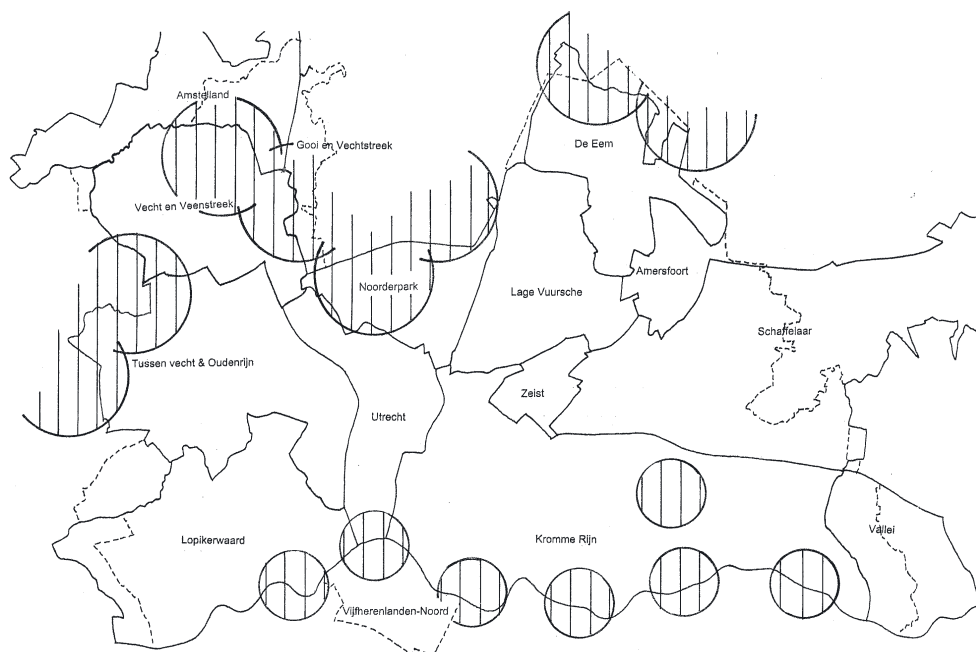
Voorkomen in de Provincie Utrecht

In de nota 'Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht' staat de overzomerende Grauwe gans als 'algemene broedvogel in het plassengebied' aangemerkt, met aantallen broedparen tussen de 500 en 600. De atlas van de Nederlandse broedvogels laat zien dat in de provincie Utrecht de Grauwe gans in de periode 1998-2000 vooral als broedvogel voorkomt in het plassengebied, langs Nederrijn en Lek en langs het Eemmeer (kaart ontwikkelingsgebieden).

Tellingen in enkele natuurgebieden van NM en SBB (Botshol, Tienhovense plassen, Bosscherwaard, Molenpolder) laten zien dat in de laatste vijf jaren tot 2002 de populatiegroei afwisselend per locatie, gegroeid is met gemiddeld méér dan 500%.

In de jaren 1992 tot 1999 is in het Vechtplassengebied divers onderzoek naar de populatieontwikkeling van Grauwe gans gedaan en is er meer of minder geregeld geteld (o.a. *Visbeen 2001*, *Van der Winden 2002*). Eén en ander is beschreven en geanalyseerd door Jan van der Winden (*Bureau Waardenburg, 2003*).

In het begin van de jaren negentig (1989-94) werd de populatiegrootte in de *Vechtplassen* geschat op 225-350 paar (Van der Winden en Morel, 2002). Gedurende de periode 1989-2002 werd een aantal deelgebieden dermate geregeld geteld dat aantalsontwikkelingen meer in detail te volgen zijn (Botshol, Tienhovense plassen, Breukeleveense Plas). Na 1997 wordt de stand steeds minder goed bijgehouden vanwege de grote aantallen, de ontoegankelijkheid van de terreinen en de verminderde telinspanning.

Figuur 1: Ontwikkelingsgebieden overzomerende ganzen

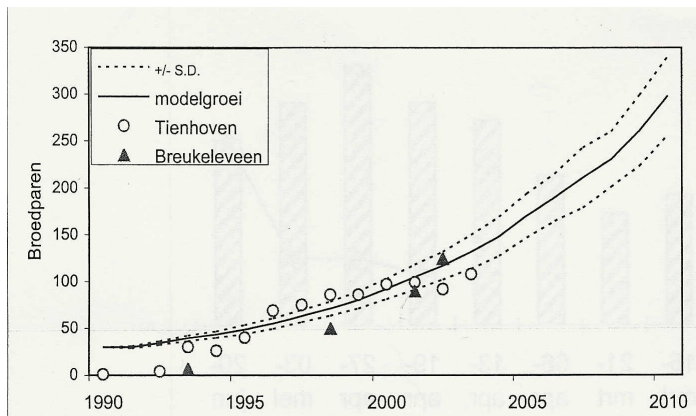
In de concept-publicatie van Van der Winden wordt de populatie Grauwe ganzen in het vechtplassengebied in 2000/2001 geschat op 1200 tot 1500 broedpaar, 2400 tot 3000 individuen, waarvan ongeveer de helft net buiten de grenzen van de provincie: resteert 1200 tot 1500 exemplaren. Daarnaast echter broeden er ook nog populaties langs Nederrijn en Lek en in Eemland. Het is mogelijk dat de schade(dreiging) gedurende de zomermaanden in Eemland gedeeltelijk is toe te schrijven aan verwilderde boerenganzen en Canadese ganzen. Daarom wordt er voor gekozen de populatie in Eemland buiten de berekening te houden en voor de populaties langs Nederrijn en Lek, gebaseerd op verhoudingen in afschotcijfers, van 600 tot 750 exemplaren uit te gaan.

Voor de gehele provincie Utrecht komt dat op een totale overzomerende populatie van 1800 – 2250 exemplaren in 2001. Gemiddeld 2000 exemplaren.

De voorspelde populatie-ontwikkeling (simulatie a.d.h.v. Leslie-model) in het Vechtplassengebied op basis van Schekkerman (2000) met broedsuccesparameters, laat een nog te verwachten sterke populatie-ontwikkeling na 2003 zien (zie figuur 2).

Figuur 2: Voorspelde populatie-ontwikkeling volgens Leslie-model (Van der Winden 2003)

(S.D. = standaard-deviatie)

Bij een jaarlijkse toename van de broedparen van 12,5% (broedvogelindex CBS) is de schatting van het (te verwachten) aantal Grauwe ganzen in de provincie Utrecht in de verschillende jaren dan:

in 2001:		2000 exemplaren
in 2002:	2001 + 12,5%	2250 exemplaren
in 2003:	2002 + 12,5%	2530 exemplaren
in 2004:	2003 + 12,5%	2850 exemplaren
in 2005:	2004 + 12,5%	3200 exemplaren

4.2 Schade door overzomerende Grauwe ganzen: risico, historie en gevoerd beheer

Voor overwinterende *brand*ganzen is door Ebbinge een analyse gemaakt van de dagelijkse voedselopname. Deze komt op ruim een pond vers gras per dag (dan wel 150 gr. droog gras). Dat betekent dat ongeveer 20 brandganzen evenveel nuttigen als één koe (Ebbinge 1997). Zonder dit direct op andere ganzen in een zomerse voortplantingsperiode van toepassing te laten zijn, biedt het een zekere indicatie over welke omvang van potentiële schade we praten.

Potentiële landbouwschade

bron: handboek *Faunaschade, Faunafonds*

- * granen (zomer- en winter-) vraatschade (mei. t/m sept.)
- * aardappelen (poot- en consumptie-) krab- en pakket (mei t/m aug.)
- * suiker-, voederbieten pik- en vraatschade (mei t/m aug.)
- * peulvruchten vraat- en trapschade (mei t/m aug.)
- * grasland, graszaad en -zoden vraatschade, bevuiling, vertrapping (mei t/m aug.)
- * vollegrondsgroente soms vraatschade bij extreme weersomstandigheden in herfst en winter

Agrarische schadehistorie en -risico

In de provincie Utrecht wordt de schade in de zomer door hier broedende exemplaren Grauwe gans gemeld uit vooral het plassengebied, langs Nederrijn en Lek en langs het Eemmeer (zie Bijlage 6). Opgemerkt dient te worden dat schademeldingen in de regel betrekking hebben op overzomerende ganzen zonder onderscheid tussen de soorten. Het betreft plaatselijk aanzienlijke aantallen verwilderde boerenganzen. Het aanpakken van de problemen met deze boerenganzen valt buiten de aanpak van de overzomerende Grauwe ganzen. Het is echter mogelijk dat populatiebeperking bij de verwilderde Boerengans ook beperking van schade(dreiging) en overlast van overzomerende Ganzen in het algemeen met zich meebrengt.

Het schaderisico heeft bij Grauwe gans met name betrekking op grasland, waarvan rond de broedlocaties (in de nabijheid van open wateren) grote oppervlakten aanwezig zijn. Aan de potentiële landbouwschade zoals in het Handboek Faunafonds is weergegeven, dient uit de praktijkervaring ontleend, nog te worden toegevoegd 'verslemping van de bodem' en 'vervuilen gras door mest'.

Schade-inventarisatie WBE Kromme Rijn als referentie

De WBE Kromme Rijn, als grootste WBE in de provincie, hanteert een jaarlijkse schade-inventarisatie bij grondgebruikers middels een eenvoudig vragenformulier.

Hierin worden tot heden de overzomerende Ganzen samen met Zwanen, Eenden en Meerkoeten als één schadeveroorzakende groep gehanteerd met een aanzienlijke gezamenlijke schadehistorie. Helaas biedt dit géén verhelderend inzicht ten behoeve van de landbouwschade door afzonderlijke soorten.

Ontwikkeling van de schade

Problemen met de schade door Grauwe gans ontstonden in de jaren 1997 - 2000 (zie Bijlage 6). In 1999 traden in Utrecht voor het eerst substantiële problemen met betrekking tot landbouwschade door overzomerende Grauwe ganzen op. Daaruit valt af te leiden dat de populatie-omvang in 1998 zodanig was dat optredende schade nog acceptabel was.

Uit de broedvogelindex (CBS 2003) blijkt dat de populatie-omvang van overzomerende Grauwe gans in 1998 landelijk ongeveer 60% was van die in 2001.

In Utrecht kwamen dus in 1998 als overzomerende populatie naar schatting 60% van 2000 (populatie in 2001) = 1200 exemplaren Grauwe gans voor. We noemen dit de acceptabele populatieomvang.

Tabel 1: schadehistorie overzomerende Grauwe gans prov. Utrecht

	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ	2002
grasland (taxaties Faunafonds)	geen	geen	€ 1.678	€ 2.428	€ 496	€ 20.971
schademeldingen Wico	€ 1.987	€ 4.465	€ 2.943	€ 3.735	niet beschikbaar	
afschot (bron WBE's)	322	208	123	357	2023	niet beschikbaar

Potentiële schade aan natuurlijke (flora en) fauna

Potentiële schade in natuurgebieden betreft eutrofiëring van water, vermessing en/of overbegrazing van kwetsbare natuurlijke vegetaties. Schades in dit kader zijn nog niet structureel vastgelegd.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

In toenemende mate hinderlijke bevuiling van recreatievoorzieningen (velden, steigers e.d.).

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Dit bestaat voornamelijk uit schadebestrijding middels afschot:

Tabel 2: afschot overzomerende Grauwe gans

	1980/85	1997	1998	1999	2000	2001
landelijk (WBE-Databank)	niet beschikbaar			6700	niet beschikbaar	
Provincie Utrecht (WBE's)*		322	208	123	357	2.023

* afschotcijfers zijn met name door de WBE Kromme Rijn vermengd met die van overzomerende Kolgans.

Populatiebeheer

Alhoewel er met betrekking tot het ontwikkelen van echt 'maatwerk-populatiebeheer' nog veel onderzoek nodig is, zijn de schade-ontwikkelingen in Utrecht zodanig dat daarop vooruitlopend spoedig ingrijpen gewenst is. Uit onderzoek door Alterra (*Schekkerman et al. 2000*) is wel zoveel duidelijk dat beperken van de populatie aanzienlijk effectiever is in de periode dat de populatie nog groeiende is dan in een periode waarin de populatie aan het stabiliseren is (*Schekkerman et al. 2000, 7.2.3 pag. 60*): dit onderschrijft alleen maar de noodzaak tot in eerste instantie spoedig ingrijpen. Uit toegepaste modelsimulaties in voornoemd onderzoek (hoofdstuk 5 en 7.2.2 betreffende studie) blijkt tevens dat als maatregel het verwijderen van adulte dieren (wegvangen/ afschot, onder voorwaarden) in relatie tot de te leveren inspanning aanzienlijk effectiever is dan ingrijpen in het broedsucces (bijv. rapen, schudden en/of doorprikken van eieren). De uitkomsten uit modelstudies in het Noordelijk Deltagebied maken duidelijk dat de ontwikkeling van populaties nog lang niet tot stabilisatie komen (hoofdstuk 7.2 betreffende studie).

4.3 Conclusie overzomerende Grauwe gans: noodzaak tot beheer

Overzomerende Grauwe ganzen vormen sinds enige jaren een groeiend probleem in verband met het vreten aan vooral gras en het vertrappen en bevuilen van grasland. Voorts is er vooralsnog geen aanleiding om te veronderstellen dat er door maatregelen t.b.v. schadebeperking gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort zou

kunnen ontstaan. Zowel het afschot als onderzoeksgegevens laten een spectaculaire groeitrend in de populatie-omvang zien.

De toename in de schadehistorie en de verwachtingen daarin in relatie tot de schaderisico's in de provincie Utrecht (m.n. grote oppervlakten grasland rond de broedconcentraties), zijn zodanig dat gezien alle bovenstaande bevindingen een ruimhartig beleid met betrekking tot bestrijdingsmaatregelen wenselijk is, in combinatie met structurele provinciale tellingen om de effecten op de populatie te kunnen vaststellen. Het is daarbij aannemelijk dat het terugbrengen van de overzomerende populatie zal bijdragen aan het verminderen van het probleem.

Gewenste stand overzomerende Grauwe gans

Beheeruitgangspunt is om de huidige populatie weer terug te brengen tot het niveau van 1998. Om dit te kunnen bereiken is een éénmalige reductie-actie nodig. Deze dient plaats te vinden vóór het broedseizoen van 2005. Uitgaande van een broedpopulatie in 2005 van ongeveer 2850 exemplaren (zijnde de broedvogelpopulatie zonder aanwas) vergt dat een reductie van 2850 -1200 (populatie-omvang van 1998) = 1650 ganzen.

4.4 Uitvoering beheer overzomerende Grauwe gans

Uitvoerbaarheid terugbrengen populatie-omvang

In 2001 werden tijdens verjaagacties ongeveer 2000 exemplaren van de Grauwe gans in de provincie Utrecht geschoten (periode 1 april–1 september).

Omdat in 2001 Loosdrecht nog bij de provincie Utrecht hoorde gaan we er van uit dat het ongeveer 1000 grauwe ganzen binnen de huidige grenzen van de provincie Utrecht betrof.

De noodzakelijke actie om, in één seizoen, de Utrechtse populatie terug te brengen tot die van 1998 vraagt om bijna een verdubbeling van de inzet van 2001.

Om het afschot van ongeveer 1000 exemplaren te realiseren vergde een grote inspanning. Daarbij is gebleken dat juist in de periode tussen half februari en april, met name de periode voorafgaand aan het eieren leggen, de afschot-effectiviteit optimaal is. In een aantal gebieden is de ervaring dat het afschot pas vanaf oktober effectief is, omdat de ganzen dan voor afschot 'bereikbaar' zijn (zie verder onder 'afschotperiode').

Daarnaast dient de mogelijkheid tot het rapen, schudden en/of doorprikken van eieren in ogenschouw te worden genomen. In de praktijk blijkt de uitvoerbaarheid daarvan op een dergelijke schaal als in Utrecht noodzakelijk is, om verschillende redenen minder effectief:

- de vindbaarheid en bereikbaarheid van nesten is in veel voortplantingsgebieden zodanig slecht (zie ook *Van der Winden 2003*) dat dit een zeer grote, wellicht onhaalbare inzet van mankracht vergt; het is ook de reden waarom de meeste van de faunabeheerders hiertoe niet bereid gevonden kunnen worden;
- de meeste nesten zijn gelegen in natuurgebieden in beheer bij terreinbeherende natuurorganisaties, waar deze acties zeer grote verontrusting met zich mee brengen terwijl de effectiviteit, vanwege bovenstaand punt, te betwijfelen valt;

- afschot is derhalve de meest effectieve en minst riskante maatregel voor deze éénmalige actie, waarbij de praktijk moet leren of dit quotum zelfs dán haalbaar is.

Deze mogelijkheid tot rapen, schudden en/of doorprikken van eieren is overigens ook deels afhankelijk van het beleid van de provincie Noord-Holland omdat in het noordelijk deel van Utrecht een groot deel van de broedgebieden nét buiten de provinciegrenzen zijn gelegen.

Tot nu toe werden ontheffingen voor het doden van Grauwe ganzen verleend als onderdeel van verjaagacties. Er werd een maximum gesteld aan het aantal dieren dat per verjaagactie mocht worden geschoten.

In de situatie waarbij vóór het broedseizoen van 2005 een populatiereductie met 1650 dieren moet plaatsvinden, ter voorkoming van schade aan grasland, zal daartoe op voorhand een ontheffing voor afschot van dat quotum nodig zijn. Gebaseerd op eerdere aannamen (verhoudingen afschottotalen) is het reëel het quotum voor deze éénmalige actie als volgt te verdelen: 1400 exemplaren in de plassengebieden en 250 exemplaren in het rivierengebied.

Uitvoerbaarheid hiervan vergt minder restrictieve voorwaarden dan voorheen.

Nadat het quotum van deze éénmalige actie is gerealiseerd, zal ontheffing in datzelfde jaar uitsluitend nog worden verleend bij (dreigende) schade. Dan wordt per actie een maximum gesteld aan het aantal dieren dat gedood mag worden en geldt de beperking dat er uitsluitend afschot mag plaatsvinden op of nabij schade(gevoelige) percelen.

Vanaf 2005 wordt het totaalquotum gesteld op afschot van 150 dieren (aanwas). Het is aannemelijk dat dit aantal bij de gebruikelijke ondersteuning van verjaagacties kan worden gehaald.

Uitvoeringsperiode

Alhoewel het rijksbeleid aangeeft dat gedurende de periode van 1 september tot 1 april overwinterende Grauwe ganzen aanwezig *kunnen* zijn, geldt dit voor de plassengebieden *slechts tot op zekere hoogte*. Dit in tegenstelling tot de randmeren en het rivierengebied, waar op de grote open wateren al eerder overwinterende ganzen voorkomen. Gezien het feit dat een eenmalige grote reductie van het aantal overzomerende Grauwe ganzen noodzakelijk is en de bereikbaarheid voor afschot van overzomerende Ganzen in met name de vele natuur- en recreatiegebieden uiterst moeizaam is, is het noodzakelijk dat de uitvoeringsperiode voor deze eenmalige reductie op jaarrond wordt gesteld; met dien verstande dat de Faunabeheereenheid ernaar streeft het te realiseren afschot, waar mogelijk, plaats te laten vinden in de periode van 1 april tot 1 september.

Als het gevolg van het Beleidskader Faunabeheer (zie Bijlage 13) zal het vanaf december 2003 in de maanden september tot en met maart onder voorwaarden en in bepaalde gevallen mogelijk zijn om Grauwe ganzen te doden ter ondersteuning van verjaagacties. Zoals reeds gesteld streeft de Faunabeheereenheid er naar teneinde verwarring met het populatiebeheer van overzomerende Grauwe ganzen te voorkomen, de populatiereductie van overzomerende Grauwe ganzen waar mogelijk in de periode 1 april tot 1 september te realiseren. De reductie van de jaarlijkse aanwas van

overzomerende grauwe ganzen kan daarentegen alleen plaatsvinden in de periode 1 april tot 1 september.

Het aantal gedode Grauwe ganzen in de periode 1 september tot 1 april (samenhangend met verjaagacties op basis van het Beleidskader Faunabeheer) heeft geen invloed op de omvang van de populatiereductie.

Evaluatie

Indien blijkt dat de populatiereductie van 1650 exemplaren vóór het broedseizoen van 2005 *niet* is gerealiseerd, zal de Faunabeheereenheid vóór 1 januari 2006 aangeven op welke wijze in 2006 de gewenste populatiereductie alsnog gerealiseerd kan worden. Indien dit verlenging van de éénmalige actie vergt dient wederom een ontheffingsaanvraag met quotum te worden verleend (zelfde afschotperioden, géén maximum aantal per actie).

Indien blijkt dat de populatiereductie met 1650 exemplaren *wél* is gerealiseerd maar *de schade of het schaderisico* in onvoldoende mate is gereduceerd, zal de Faunabeheereenheid vóór 1 januari 2006 aangeven in hoeverre de populatie alsnog verder dient te worden teruggebracht en op welke wijze dit kan worden gerealiseerd.

Bij de berekeningen zijn de broedende populaties van aan de provincie Utrecht grenzende gebieden niet betrokken. Het is niet uit te sluiten dat elders broedende Grauwe ganzen en hun nakomelingen in de provincie Utrecht schade veroorzaken. Indien er meer informatie over deze mogelijke schadedreiging beschikbaar komt kan ook dat aanleiding geven het quotum aan te passen.

Voorts zullen de mogelijkheden in kaart worden gebracht of en in welke mate het "ganzenflappen" (een oud ambacht waarbij ganzen met grote slagnetten worden gevangen) een bijdrage kan leveren aan de reductie van de ganzenpopulatie.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

5 KOLGANS ALS BROEDPOPULATIE

5.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: *Broedvogelatlas Sovon*)

De Kolgans lijkt zich in navolging van de Grauwe gans, sinds het eerste broedgeval in Workum in 1980, als broedvogel in Nederland uit te breiden. Alhoewel landelijk nog op bescheiden schaal gaat het plaatselijk vaak reeds om aanzienlijke aantallen. Vergelijkbaar met de Grauwe gans heeft de soort een nestelvoorkeur voor waterrijke gebieden met ruige kruidvegetatie. Ook het voedsel komt verregaand overeen met dat van de Grauwe gans. Schatting van de huidige Nederlandse populatie is ca. 200 tot 250 paren (1998-2000), waarbij verdere uitbreiding over Nederland aannemelijk wordt geacht aangezien voedsel en nestelgelegenheid in overvloed aanwezig is.

De broedvogelindex van het CBS voorziet vooralsnog niet in ontwikkelingstrends van de Kolgans.

Voorkomen in de Provincie Utrecht

In de nota 'Implementatie' staat de soort als 'zeldzame broedvogel' aangemerkt: 15 tot 30 broedparen in de gehele provincie. In 1996-2000 komen in het beheergebied broedgevallen voor langs Rijn en Lek, in het Kromme Rijn-gebied, in de omgeving Loosdrechtse plassen (zie Bijlage 9 Provinciale verspreidingskaarten) en nog een populatie in de Eem. In 2003 zijn ongeveer 100 broedparen geteld, bij een totaalpopulatie van enkele honderden. De afschottendens in bijvoorbeeld de WBE Kromme Rijn duidt op een vergelijkbare ontwikkelingstendens als de Grauwe gans in de Vechtplassen, zij het in een vroeger ontwikkelingsstadium dan Grauwe gans.

5.2 Schade door overzomerende Kolgans: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

* granen (zomer- en winter-)	vraatschade (mei. t/m sept.)
* aardappelen (poot- en consumptie-)	krab- en pakket (mei t/m aug.)
* suiker-, voederbieten	pik- en vraatschade (mei t/m aug.)
* peulvruchten	vraat- en trapschade (mei t/m aug.)
* grasland	vraatschade (mei t/m aug.)
* graszaad en -zoden	vraatschade, bevuiling, vertrapping (mei t/m aug.)
* vollegrondsgroente	soms vraatschade bij extreme weersomstandigheden in herfst en winter

Agrarische schadehistorie en -risico

In de provincie Utrecht wordt de schade in de zomer door hier broedende exemplaren Kolgans gemeld uit vooral het gebied langs Kromme Rijn, Nederrijn en Lek. Cijfers over schadetaxaties zijn vermengd met die m.b.t. Grauwe gans, zie aldaar.

Het schaderisico bestaat bij deze vogelsoort met name uit grasland, waaruit het grootste deel van de agrarische oppervlakte rond de broedlocaties bestaat.

Potentiële schade aan natuurlijke (flora en) fauna

Potentiële schade in natuurgebieden kan eutrofiëring van water, vermisting en/of overbegrazing van kwetsbare natuurlijke vegetaties betreffen. Alhoewel hiervan in de provincie nog geen melding wordt gemaakt is niet uitgesloten dat deze schade op termijn zou kunnen ontstaan.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

bevuiling recreatievoorzieningen (velden, steigers e.d.)

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

In de praktijk heeft deze voornamelijk bestaan uit schadebestrijding door afschot.

Tabel 3: afschot overzomerende Kolgans

	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ	2002
WBE Kromme Rijn*	geen	24	37	25	261	161

* afschotcijfers zijn vermengd met een klein aandeel boerengans

5.3 Conclusie overzomerende Kolgans: noodzaak tot schadebestrijding

Overzomerende Kolganzen vormen in het rivierengebied sinds enige jaren een groeiend probleem in verband met het vreten aan vooral gras en het vertrappen en bevuilen van grasland. Afschotgegevens laten een groeitrend in de populatie-omvang zien. Aangezien echter het Faunafonds nog geen schadetaxaties heeft behoeven te verrichten kan er van worden uitgegaan dat de huidige populatie-omvang nog als acceptabel kan worden beoordeeld. Aangegeven afschot als verjaging heeft kennelijk tot heden voldoende preventief effect gehad.

Er zijn echter parallellen waarneembaar met de ontwikkeling van Grauwe gans. Voor het noordelijk Deltagebied spreken de onderzoekers van Alterra enige bezorgdheid uit dat ook andere ganzensoorten in de toekomst problemen kunnen gaan veroorzaken (Schekkerman et al., 2000). In relatie tot de schaderisico's is voortzetting van het huidig provinciaal beleid gewenst.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

6	KNOBBELZWAAN
----------	---------------------

6.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: *Broedvogelatlas Sovon*)

Veel van de thans in Nederland voorkomende Knobbelzwanen zijn als wild te beschouwen. In de eerste helft van de 20^e eeuw hebben nakomelingen van tamme, geleewiekte exemplaren zich vermengd met soortgenoten uit Scandinavië en het Oostzeegebied. In ons land gedraagt de Knobbelzwaan zich als stand- en zwerfvogel.

Het biotoop van de Knobbelzwaan ligt voornamelijk in waterrijke weide- en moerasgebieden. De broedende adulte vogels zijn sterk monogaam en territoriaal en verdedigen hun territorium het gehele jaar. De uitgekomen jongen blijven tot in de herfst in het territorium en zwermen vervolgens uit. De nog niet geslachtsrijpe jongen (tot hun 2^e tot 3^e levensjaar) blijven rondzwerfen in grote groepen en worden daarbij dikwijls door de territoriale paren verjaagd (*Ebbinge et al., 1998*). Ze voeden zich bij voorkeur met water- en moerasplanten, maar als er in het water niet meer voldoende voedsel is (winter en voorjaar, maar ook bijv. door het verdwijnen van de fonteinkruidvelden in het IJsselmeer) trekken ze naar landbouwgebieden. De soort komt overal in Nederland voor waar een combinatie van ondiep water, voedsel en een plek om te nestelen, voorkomt.

Vanaf februari verzamelen de jonge vogels zich deels in groepen die eind mei naar de ruiplaatsen trekken in het IJsselmeer- en Deltagebied, maar ook wel naar het Oostzeegebied. De verspreiding in januari heeft een zwaartepunt in de IJsseldelta en de Hollands-Utrechtse veenweidegebieden (*Koffijberg et al., 1997/ Sovon*).

Werd in de 70-er jaren het Nederlandse broedbestand becijferd op 2500 paren, wijst een voorzichtige schatting op de telgegevens van de broedatlas op 5500-6500 paren in 2000, waarnaast nog zo'n 11.000 niet-broedvogels.

Voorkomen in de Provincie Utrecht

In de nota 'Implementatie' staat de soort als 'vrij algemene broedvogel ten westen van de Heuvelrug' aangemerkt, tevens als 'vrij talrijke pleisteraar'. Met uitzondering van de Heuvelrug komt de soort verspreid over de gehele provincie voor. De grootste concentraties aan broedvogels zijn te vinden in de plassengebieden en het veenweidegebied op de grens van Utrecht en Zuid-Holland en in het Eemgebied. In het Utrechts-Zuid-Hollandse weidegebied kwamen voorheen ook 'zwanendriften' voor. Thans zijn er nog twee particuliere zwanenhouders.

De concentraties aan pleisteraars zijn vooral te vinden in het Eemgebied, in de weide- en plassengebieden westelijk van de Heuvelrug en in het weidegebied langs de rivieren. Plaatselijk broedden in 1998 in het westelijk veenweidegebied 2 tot 2,4 paren per 100 ha (*Ebbinge et al.*) terwijl er in de wintermaanden van dat jaar variërend tussen de ruim 600 tot ruim 2000 zwanen verbleven (*Sovon 1998/Ganzen- en zwanenwerkgroep*). Een deel van de pleisteraars betreft groepen juveniele exemplaren die in de zomermaanden vooral op grotere open wateren verblijven (Randmeren, Deltagebied) en in de winter naar gebieden trekken met open grasland. In deze periode wordt de Nederlandse populatie aangevuld met exemplaren uit andere Europese populaties (uit Scandinavië, Benelux en centraal-Europa).

Uit de staafdiagrammen van de broedvogelindex (CBS) blijkt dat er sinds 1990 landelijk een jaarlijkse toename is van ca. 9%.

6.2 Schade door Knobbelzwaan: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

- * granen (zomer- en winter-) vraatschade (okt. t/m half mei), ev. combinatie met verslemping
- * grasland vraatschade (okt. t/m mei)
 - schade vooral in het voorjaar (eerste snede) door groepen juveniele en sub-adulte zwanen, samen met overwintersaars waar zij vooral foerageren op jong gewas (bron: het knobbelzwanen-onderzoek in opdracht van de provincie 1998);
 - als er in het water niet meer voldoende voedsel is trekken ze naar landbouwgebieden om grassen, kruiden en zaden te eten, waaronder wintergraan en blad van koolzaad (Ruitenbeek et al., 1979; Ebbing et al., 1998);
 - een volwassen zwaan eet 4-5 kg vers plantaardig materiaal per dag, vergelijkbaar met ca. een 'halve' koe.
- * graszaad en -zoden vraatschade, bevuiling, vertrapping (gehele jaar)

Agrarische schadehistorie en -risico

Dreiging van belangrijke schade doet zich voor in gebieden waar in de winter grote groepen Knobbelzwanen voorkomen. Deze concentratiegebieden zijn in de provincie Utrecht gelegen in Eemland en alle weidegebieden te westen van de rijksweg A27.

Door het Faunafonds zijn getaxeerde schades geregistreerd in het Eemgebied, het veenweidegebied westelijk van het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lopikerwaard. Meldingen uit het gebied tussen Kromme Rijn en Lek zijn vooralsnog gemengd met schade veroorzaakt door andere vogels. In het Noorderpark zijn recent geen schades getaxeerd, ondanks de jaarlijks optredende dreiging van belangrijke schade als het gevolg van de aanwezigheid van grote groepen Knobbelzwanen. Acties ter voorkoming van belangrijke schade zijn hier kennelijk afdoende geweest.

De belangrijkste schade wordt veroorzaakt door de nog niet-geslachtsrijpe exemplaren die groepsgewijs foerageren en zich tevens dikwijls vermengen met andere pleisterende zwanen.

Belangrijk m.b.t. de totaalschade zoals aangegeven is dat deze dikwijls geconcentreerd in kleine gebieden tot stand komt, wat in korte tijd kan leiden tot een omvangrijk schadebeeld.

Het schaderisico bestaat bij deze vogelsoort met name uit grasland, waarvan volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 54.831 ha. aanwezig is: veruit het grootste aandeel in het provinciaal oppervlaktebeslag.

Van graan, eveneens een schaderisico, is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 739 ha. aanwezig, met name voorkomend binnen de WBE Kromme Rijn.

Ontwikkeling van de schade

Sinds 1999 is er een duidelijke toename in de schadeontwikkeling te zien: in 3 jaar tijd tot het 20-voudige, voornamelijk gerealiseerd in het veenweidegebied en het Eemgebied (zie Bijlage 6). Daarbij dient te worden opgemerkt dat sinds 1997 het gemiddelde

jaarlijkse afschot als gevolg van regelgeving bijna is gehalveerd, wat wellicht mede een verklaring is voor de groei van populatie en schade.

Tabel 4: Schadehistorie Knobbelzwaan provincie Utrecht

	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ	2002
Voorname­lijk gras (taxaties Faunafonds)	€ 321	€ 355	€ 321	€ 3.230	€ 2.329	€ 7.006

Ontwikkelingen in het weidegebied van Noord- en Zuid-Holland laten een vergelijkbare tendens zien.

Aangezien er geen gegevens over de Utrechtse populatie-omvang beschikbaar zijn kan deze ontwikkeling slechts worden gerelateerd aan de landelijke ontwikkeling. Bij een vastgestelde aanwas van 9% (broedvogelindex CBS) kan derhalve ook een verdere ontwikkeling in de schade worden verwacht.

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna

n.v.t.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

n.v.t.

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren (bron Bouwmeester et al.)

Verjaging door agrariërs vond vooral plaats door schreeuwen, vlaggen plaatsen, rotjes afsteken en door een hond. Afschot voor schadepreventie kon voorheen plaatsvinden op basis van vergunningen ex. art. 10 van de Vogelwet. Sinds 1997 zijn aan dit laatste door de provincie sterke beperkingen gesteld: slechts als uiterste verjaagmiddel enkele exemplaren, uitgevoerd door aangewezen zwanenschutters (aangewezen door de provincie). Was het afschot in de jaren vóór 1997 gemiddeld 520 stuks per jaar, vanaf 1997 was dat 273 (ca. 52% van het eerdere gemiddelde).

Tabel 5. Afschot Knobbelzwaan tot 1996 in de provincie Utrecht (bron: provincie)

jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal
1978	153	1993	428	1999	225
1988	510	1994	350	2000	434
1989	637	1995	595	2001	128
1990	723	1996	478	2002	423
1991	847	1997	315		
1992	480	1998	113		

Veiligheidsaspecten

Luchtvaart, vliegveld Soesterberg (heeft afzonderlijke ontheffing).

6.3 Conclusie Knobbelzwaan: noodzaak tot beheer

Sinds 1999 is de schade door Knobbelzwaan sterk gestegen (Faunafonds), nadat sinds 1997 het gemiddelde afschot door regelgeving tot bijna de helft was teruggebracht. Onderzoek in Noord- en Zuid-Holland wijst uit dat de 'natuurlijke' draagkracht van het weidelandschap voor Knobbelzwanen aanzienlijk hoger is dan de huidige populatie. Dit is vergelijkbaar met de provincie Utrecht, met ongeveer 55.000 ha grasland, wat een groot schaderisico vormt. Omdat echter de grootste schade veroorzaakt wordt door grote groepen niet-geslachtsrijpe exemplaren en omdat uit de ervaring van de afgelopen jaren blijkt dat de schade beperkt kan worden door verjaagacties (al of niet ondersteund door afschot) wordt vooralsnog beperking van de populatie niet gewenst geacht. Om belangrijke schade te voorkomen of te bestrijden dienen in de risicogebieden verjaagacties plaats te vinden waarbij ondersteunend afschot op basis van een ontheffing op voorhand mogelijk is.

De komende 2 jaar zullen populatie- en schadeontwikkeling gevolgd worden om te bezien of populatiebeperking noodzakelijk wordt. Vooruitlopend zal in uitzonderingsgevallen voor gebieden met grote aantallen broedparen in combinatie met dreiging van belangrijke schadereductie van het aantal eieren worden toegepast.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

7	MEERKOET
----------	-----------------

7.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: *Broedvogelatlas en Atlas van de Nederlandse Vogels*)

De Meerkoet komt in Nederland vrijwel overal voor. Het talrijkst is deze soort in de klei- en veengebieden van Groningen, Friesland, Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en het rivierengebied. De Meerkoet bewoont vooral voedselrijke wateren met een rijke oeverbegroeiing en watervegetatie. Het voedsel bestaat voornamelijk uit plantaardig materiaal. Ze foerageren zowel op het land als in het water.

Meerkoeten zijn voornamelijk standvogels. Een gering deel van de populatie trekt naar zuidelijker streken. En een deel van de Meerkoeten uit Scandinavië, Noord-Duitsland, Polen en West-Rusland verblijft 's winters in Nederland. De vogels die 's winters in Nederland blijven concentreren zich veelal bij grotere wateren. De mate waarin dat gebeurt hangt samen met de winterse omstandigheden. Bij langdurig strenge vorst treedt een verschuiving op naar de grote wateren zoals het rivierengebied, de randen van het IJsselmeer en het Hollands-Utrechts plassengebied. Tijdens zachte winters is deze verschuiving geringer.

De Meerkoet neemt sinds de jaren zestig toe. De toename is echter in de negentiger jaren enigszins afgevlakt. De broedvogelindex (CBS) geeft aan dat de populatie in Nederland (sinds 1990) stabiel is. De populatie-omvang in Nederland wordt thans geschat op 130.000 – 180.000 paar.

Voorkomen in de Provincie Utrecht

De Meerkoet is in de provincie Utrecht vrijwel overal aan te treffen. De grootste dichtheid aan broedvogels komt voor in het westelijk deel van de provincie, langs Nederrijn en Lek en in Eemland. In deze gebieden worden ook in het winterhalfjaar de meeste Meerkoeten gezien. In de Notitie implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht wordt de Meerkoet een algemene broedvogel genoemd en een talrijke pleisteraar.

7.2 Schade door Meerkoet, risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

- * granen (zomer- en winter-) vraatschade (herfst/winter/voorjaar), ev. combinatie met verslemping
- * grasland vraatschade (herfst/winter/voorjaar). ev. combinatie met verslemping
- S** komt soms massaal op graslanden langs water voor;
- S** intensivering van het graslandgebruik doet schade toenemen.
- * graszaad en -zoden vraatschade, bevulling, (herfst/winter/voorjaar)

Agrarische schadehistorie en -risico

Dreiging van belangrijke schade doet zich voor in gebieden waar in herfst, winter en voorjaar grote groepen Meerkoeten voorkomen. Dergelijke gebieden zijn in de provincie

Utrecht gelegen in het westelijk weide- en plassengebied, langs Nederrijn en Lek en in Eemland.

Ontwikkeling van de schade

De getaxeerde schade sinds 1999 laat een wisselend beeld zien. De schade is in die tijd voornamelijk opgetreden in het westelijk weide- en plassengebied, langs Nederrijn en Lek en in Eemland.

Schade door Meerkoeten is veelal niet voorspelbaar omdat die samenhangt met de grootte van de groepen die afhankelijk is van de weersomstandigheden. Een wisselend schadebeeld is dus ook te verwachten.

Tabel 6: Schadehistorie Meerkoet provincie Utrecht

	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ	2002
Voornameeljk gras (taxaties Jacht- en Faunafonds)	-	-	€ 1.822	€ 3.009	€ 1.510	€ 2.715

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna

n.v.t.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

n.v.t.

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Het laag spannen van linten langs de slootkanten kan heel effectief zijn. Meerkoeten mijden percelen zonder "vrije" vluchtroute naar het water.

Beheer afgelopen jaren

Afschotcijfers zijn slechts beperkt beschikbaar. De beschikbare gegevens geven geen goed beeld van het beheer in de hele provincie. Alleen van de WBE Kromme Rijn is een volledige reeks met afschotcijfers beschikbaar. Deze cijfers laten een wisselend beeld zien, waarschijnlijk samenhangend met een wisselende omvang van de schade(dreiging).

Tabel 7: Afschot Meerkoet tussen 1997 en 2002 in het werkgebied van de WBE Kromme Rijn.

	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ	2002
Aantal exemplaren	293	-	-	159	77	57

Veiligheidsaspecten

In de provincie Utrecht hebben grote groepen Meerkoeten incidenteel (tijdens extreme weersomstandigheden) verkeershinder veroorzaakt op plaatsen waar het foerageergebied en het open water gescheiden zijn door een weg.

7.3 Conclusie Meerkoet: noodzaak tot beheer

Grote delen van de provincie Utrecht hebben een schadeverleden als het gevolg van grote concentraties Meerkoeten. Gebleken is dat tussen 1997 en 2002 schade in wisselende mate is opgetreden en dat deze samenhangt met de aanwezigheid van grote concentraties Meerkoeten. Grote groepen Meerkoeten kunnen in korte tijd veel schade aanrichten. Snel ingrijpen is derhalve noodzakelijk om schade te voorkomen of te bestrijden.

Voor het bestuur van het Faunafonds was het veelvuldig schade veroorzaken door de Meerkoet aanleiding om voor deze soort een generiek advies te geven. Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht werd geadviseerd om in 2003 ontheffing te verlenen voor afschot van Meerkoeten ter ondersteuning van de verjaging ter voorkoming en beperking van belangrijke schade aan gras.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

8 ZWARTE KRAAI, KAUW EN EKSTER

8.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: Broedvogelatlas Sovon)

Voor alle drie de soorten geldt een gelijkmatig over Nederland verspreide 'broedzekerheid' (vrijwel alle land-atlasblokken).

Alle drie de soorten hebben een voorkeur voor kleinschalige landschappen (hoogste dichtheid) doch broeden in alle landschappen met boomrijen, kleine bossen, bosranden en Ekster en Kauw ook in de bebouwde omgeving. Alle drie de soorten hebben een breed voedselspectrum: insecten en larven, wormen, vruchten en zaden, amfibieën, aas en afval, eieren en jongen. 'Van Zwarte kraai kan men, zelfs in het relatief 'open' Groene Hart, in het voorjaar vaak méér exemplaren tellen dan van Kieviten', aldus de Sovon-atlas.

Van Zwarte kraai en Ekster handhaven de adulten in het voortplantingsseizoen een strikt territorium rond (individuele) nesten in bomen, houtwallen en -singels, bosschages en bosranden, terwijl juvenielen in groepen rondzwerven.

De Kauw is een kolonie-vogel (geen vrije nesten in bomen, wel in dichte bosschages, nestholten en gebouwen).

Broeddichtheden variëren bij Zwarte kraai en Ekster in het algemeen van 1 tot 20 paren/100 ha (afhankelijk van de landschappelijke situatie), van Kauw kunnen kolonies tot honderden paren worden gevormd, afhankelijk van de aanbod van nestelgelegenheid.

Tabel 8: Omvang huidige landelijke populaties (ca. 2000)

* Zwarte kraai	70.000 tot 100.000 paren
* Kauw	180.000 tot 220.000 paren
* Ekster	40.000 tot 60.000 paren

Een indicatief beeld van de ontwikkelingstrends wordt gegeven door populatiegegevens te plaatsen naast enkele momentopnamen van landelijke afschot-gegevens:

Tabel 9

	populatie omvang 1973-1977	populatie omvang 1979-1985	gemiddeld afschot* 1980-1985	gemiddeld afschot* 1996-1997	gemiddeld afschot* 1999-2000	populatie-omvang 1998-2000
Zwarte kraai	60- tot 80.000	100- tot 160.000	120.000	176.000	176.000	140- tot 200.000
Kauw	100- tot 200.000	120- tot 240.000	22.000	87.000	96.000	360- tot 440.000
Ekster	100- tot 200.000	120- tot 240.000	125.000	91.000	90.000	80- tot 120.000

(populatiegegevens Sovon-atlas, afschotgegevens WBE-Databank)

* inclusief vangkooi

Opvallend is dat hierin bij de Ekster sinds de 80-er jaren een negatieve populatie-ontwikkeling is opgetreden. De oorzaak wordt vooral gezocht in toegenomen predatie door Havik en Zwarte kraai en verslechterde voedselsituatie door veranderde

landbouwtechnieken (broedvogelatlas Sovon). Uit de staafdiagrammen van de broedvogelindex (CBS) blijkt dat landelijk sinds 1990:

- * Zwarte kraai, een groeiende populatieomvang van ca. 21% (jaarlijks gemiddeld 2%);
- * Kauw een gemiddeld gelijkblijvende populatie;
- * Ekster een afgenomen populatie met ca. 36% (jaarlijks gemiddeld ruim 3%).

Voorkomen in de Provincie Utrecht

De broedvogelatlas van Sovon laat van alle drie soorten een gelijkmatige verspreiding over de provincie zien met een zekere differentiatie aan dichtheden. Alle drie de soorten worden in de nota 'Implementatie' ook als 'algemeen voorkomend' aangemerkt. Preciezer gegevens over aantallen en verspreiding zijn niet voor handen.

8.2 Schade door Zwarte kraai: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: handboek Faunaschade, Faunafonds:

* granen (zomer-, winter)	vraatschade zaaiperiode (febr. t/m half april), zomer (vooral gelegerd graan (half juni t/m aug.) en herfst (okt./nov.)
* maïs (alle types)	vraat-, pik- en krabschade: zaaiperiode (april t/m half juni) en afrijpend gewas (half aug. t/m eind okt.)
* peulvruchten	vraat- en krabschade (april t/m mei, juli t/m half okt.)
* vollegrondsgroente	pakket in de gehele teeltperiode
* appels en peren	pakket (half juni t/m eind nov.)
* bessen (alle soorten)	vraatschade en vernieling in voorjaar en zomer
* bloemen, bloemzaden, bloembollen ..	pik- en krabschade in het voorjaar
* bosbouw en boomteelt	vraatschade, uittrekken stekken
* landbouwhuisdieren	aanpikken/predatie jonge eenden en kuikens, gehele jaar

Agrarische schadehistorie en -risico

Het schaderisico bij Zwarte kraai bestaat in de provincie Utrecht uit pas ingezaaide gewassen (alle) zowel als afrijpend gewas (met name Maïs en granen), rijpend fruit en vollegrondsgroente.

Aan fruit is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 2089 ha (landbouwtellingen 2002). aanwezig. Dit is geconcentreerd binnen de WBE Kromme Rijn en in het gebied tussen Utrecht, Woerden en Lek. Het schaderisico aan rijpend fruit is per oppervlakte-eenheid bijzonder groot.

Aan granen is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 739 ha. aanwezig, grotendeels binnen de WBE Kromme Rijn (concentratie valt samen met die van fruit).

Aan maïs tenslotte is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 5615 ha. aanwezig, zeer verdeeld over de gehele provincie.

Het schaderisico bij granen en Maïs is vooral groot bij net ingezaaid gewas en afrijpende gewassen.

Vollegrondsgroente komt slechts zeer lokaal voor met een niet-noemenswaardige totaaloppervlakte. Echter, de schade kan per oppervlakte-eenheid bijzonder groot zijn.

Schade-inventarisatie WBE Kromme Rijn als referentie

De WBE Kromme Rijn, als grootste WBE in de provincie, hanteert een jaarlijkse schade-inventarisatie bij grondgebruikers middels een eenvoudig vragenformulier. Daarin worden 'kraaiachtigen' steeds als groep gehanteerd omdat de meeste schade ontstaat in de fruitbouw waarin alle kraaiachtigen participeren.

De schadevormen zoals in deze WBE geregistreerd betroffen:

- schade in de fruitteelt bestaande uit peren en appels en bevuiling van het gewas;
- voorts: beschadiging van afdek materiaal van voerkuilen en daaruit voortvloeiend verlies aan bruikbaar voer;
- beschadiging van ingekuilde grasbalen en daaruit voortvloeiend verlies aan bruikbaar voer;
- schade aan pas ingezaaide percelen maïs, zomer- en wintertarwe en -gerst.

Dit leidt voor 2001 tot het volgende overzicht van landbouwschade:

Tabel 10: schademelding kraaiachtigen WBE Kromme Rijn

	1999	2000	2001	2002
<u>totaal aantal meldingen</u>				
metschadetaxatie*	41	31	59	82
zonder schadetaxatie	24	12	0	0
<u>Fruit:</u>				
- meldingen metschadetaxatie	35	22	29	33
- bedrag	€108.000	€59.500	€81.700	€75.800
- meldingen zonder schadetaxatie ...	5	5	0	0
<u>Maïs, maïskuilen</u>				
- meldingen metschadetaxatie	4	8	20	29
- bedrag	€2.500	€4.200	€21.100	€25.300
- meldingen zonder schadetaxatie ...	15	7	0	0
<u>Overige gewassen</u>				
- meldingen metschadetaxatie	2	1	10	20
- bedrag	€900	€4.500**	€7.600	€31.100
- meldingen zonder schadetaxatie ...	4	-	0	0
Totaal taxatiebedragen	€111.400	€68.200	€110.400	€132.200

afgeronde bedragen

* de taxatie geeft aan het oogstverlies + gemaakte extra kosten

** schade aan golfbaan

Ontwikkeling van de schade

De cijfers van het Faunafonds laten sinds 1998 een spectaculaire ontwikkeling aan schadevergoeding zien.

Tabel 11: Schadehistorie Zwarte kraai prov. Utrecht taxaties (Faunafonds)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002

appels, peren en groente	geen	geen	€ 2.217	€ 7.010	€ 9.145	€ 15.585
--------------------------	------	------	---------	---------	---------	----------

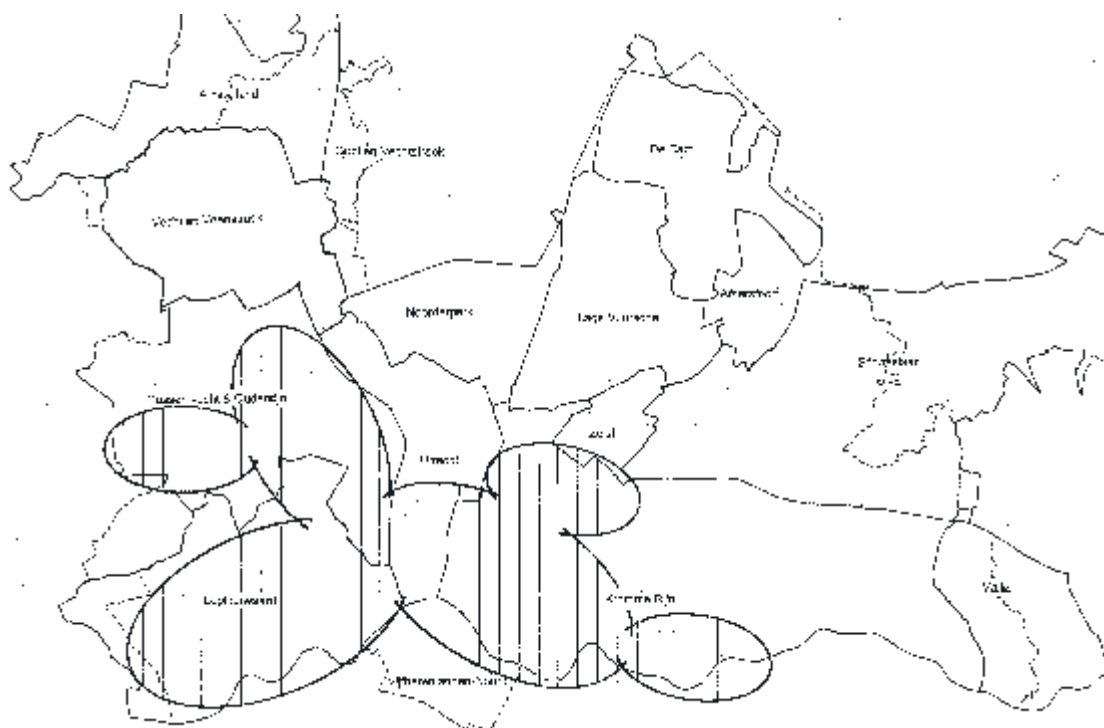
(zie ook figuur 3: schadelocaties)

Kennelijk was de schade in 1998 nog zodanig van aard dat deze acceptabel was doch was er daarna ook sprake van overschrijding van een kritische schadehistoriegrens. De populatie is tussen 1998 en 2002 met ruim 6% in omvang gegroeid doch de schade-taxatie van het Faunafonds is sinds 1999 verzevenvoudigd (700%)!

Daarbij dient bovendien vermeld dat schade aan ingezaaide gewassen en rijpend graan, tot heden door het Faunafonds niet werden vergoed zodat daarover ook geen schadehistorie beschikbaar is (zie echter schade-inventarisatie WBE kromme Rijn). In dat kader dient hier ook te worden vermeld dat schade aan ingezaaide percelen maïs en granen sinds kort niet meer verzekeraar is. Bekend is dat dergelijke schade omvangrijk kan zijn wat in de komende jaren in de regio's met kolonies nog wel een groei van de schade teweeg zal brengen.

Schade aan natuurlijke fauna

* grondbroeders, m.n. weidevogels (nest-)predatie van jonge vogels en eieren

Figuur 3: Schadelocaties Zwarte kraai: postcodegebieden waar de schades tussen 1997 en 2002 door het Faunafonds zijn geregistreerd.

Met name in het voorjaar trekken grote zwermen jonge en niet-gepaarde kraaien rond op hun foerageertochten en kunnen dan ook sterk op weidevogels prederen (zie H. 13.2: Predatie op weidevogels).

Overlast (NB geen ontheffing mogelijk)

bron: handboek Faunaschade, Faunafonds

- * kuilvoer, silage, pakken, rollen pakket in afdekplastic, vooral maïskuilen, gehele jaar
- * veevoer vraatschade voer bij fokkerijen

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade. Faunafonds.

Faunaschade zie Duiven et al./publicatie Landschapsbeheer Nederland, 'Weidevogels en predatie':

- vermijd nestcontrole indien kraaien zichtbaar aanwezig zijn;
- op dwaalspoor brengen door in de richting van de aanwezige kraaien weg te lopen

Faunaschade, voorts:

- regulatie door wegvangen bij nabije slaappleatsen (veldervaring SBB).

Beheer afgelopen jaren

Tot invoering van de FFW is de soort vrij bejaagbaar geweest en was het voorkomen van schade de verantwoordelijkheid van jachthouders. Om de populatie-omvang op een zeker niveau te stabiliseren werd ook veel gebruik gemaakt van vangkooien.

Daarnaast werden op de schadelocaties veel preventieve maatregelen genomen.

Tabel 12: afschot Zwarte kraai incl. vangkooi

	1980/85	1997	1998	1999	2000	2001 (MKZ)	2002
landelijk (WBE-Databank)	120000	176.000*	-	176.000*	176.000*	-	-
provincie Utrecht(WBE's)	-	> 3.026	> 3.739	> 4.638	> 6.094	> 7.387	-

* gemiddelde over 2 jaar

> niet van alle grens-WBE's zijn de juiste aantallen afsplitsbaar

8.3 Conclusie Zwarte kraai: noodzaak tot schadebestrijding

- * Door de voormalige status van de Zwarte kraai onder de jachtwet is een schadehistorie middels onafhankelijke taxaties *te beperkt* beschikbaar: slechts met betrekking tot fruitgewassen kwam het in de laatste jaren ondanks preventieve maatregelen en afschot, tot geregistreerde schades (zie H. 8.2);
- * Omdat schade aan ingezaaide percelen maïs tot voor kort verzekeraar was, is geen schadehistorie beschikbaar: bekend is wel dat dergelijke schade omvangrijk kan zijn.
- * Voor faunaschade door kraaien aan weidevogels zijn duidelijke aanwijzingen beschikbaar (zie H. 13.2).
- * De populatie kent landelijk gezien sinds begin 80-er jaren een gestage groei, sinds 1990 van gemiddeld 2% per jaar (broedvogelindex CBS). Daarbij is de soort zeer gelijkmatig over het land verspreid (Sovon-atlas). Er is dan ook vooralsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort.

- * De schadehistorie in samenhang met de afschotcijfers en de ontwikkeling van de populatie geven aan dat de schade toe neemt, ondanks toenemend afschot. Oorzaken hiervoor moeten wellicht worden gezocht in veranderingen in de landbouwsector c.q. in de schademeldingen en in het aantrekkelijker worden van het voedselaanbod.
- Voor het onderbouwen van een eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen echter onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd (schadebeelden zeer lokaal, schadehistorie zeer onvolledig vanwege niet-vergoeden door Faunafonds).
- Derhalve zal het beheer vooralsnog gericht moeten zijn op schadevoorkoming en -bestrijding.
- De wetgever heeft in dat kader in de toelichting op art. 10 van het Besluit Faunabeheer gesteld, dat Gedeputeerde Staten t.a.v. het ontbreken van schadehistorie, soepelheid mogen betrachten bij de toepassing van de mogelijkheden in de wetgeving tot maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, een uitgangspunt dat G.S. in haar beleidsplan heeft overgenomen.

8.4 Schade door Kauw: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

* granen (zomer- en winter-)	vraatschade zaaiperiode (febr. t/m half apr.) en gelegerd graan (half juni t/m aug.)
* Maïs (alle types)	vraat-, pik- en krabschade: zaaiperiode (april t/m half juni) en en afrijpend gewas (half aug. t/m eind okt.)
* peulvruchten	vraatschade in zaai- en kiemperiode (april en mei)
* vollegrondsgroente	pakket in de gehele teeltperiode
* appels en peren	pakket (half juni t/m eind nov.)
* bessen (alle soorten)	vraatschade en vernieling in voorjaar en zomer
* bloemen, bloemzaden, bloembollen	pakket in het voorjaar aan bloembollen (o.a. krokus)
* bosbouw en boomteelt	vraatschade, uittrekken stekken
* landbouwhuisdieren	aanpakken/ predatie jonge eenden en kuikens, gehele jaar

Agrarische schadehistorie en -risico

In de Provincie Utrecht wordt met name schade aan rijpend fruit, aan pas ingezaaide en afrijpende gewassen en incidenteel aan groente gemeld, gelijk aan die voor Zwarte kraai. Behoudens incidentele uitzonderingen werd schade door kauwen door het Jachtfonds/ Faunafonds nooit uitgekeerd. Zie voorts ook schade-inventarisatie WBE Kromme Rijn m.b.t. kraaiachtigen, onder Zwarte kraai.

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna

Er bestaat veel discussie over 'schade' aan natuurlijke fauna, met name zangvogels. Er is geen onderzoek beschikbaar wat aangeeft dat het hier zou gaan om een zodanig predatieniveau dat duurzame instandhouding van zangvogels in gevaar zou komen.

Overlast (NB geen ontheffing mogelijk)

bron: handboek Faunaschade, Faunafonds:

- * opstallen en erven bevuiling, vernieling, geluidsoverlast, gehele jaar
- * kuilvoer, silage, pakken, rollen pakket in afdekplastic, vooral maïskuilen, gehele jaar
- * veevoer vraatschade voer bij fokkerijen

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Tot invoering van de FFW is de soort vrij bejaagbaar geweest en was het voorkomen van schade de verantwoordelijkheid van jachthouders. Om de populatie-omvang op een zeker niveau te stabiliseren werd ook veel gebruik gemaakt van vangkooien.

Daarnaast werden op de schadelocaties veel preventieve maatregelen genomen.

Tabel 13: Afschot Kauw incl. vangkooi

	1980/85	1997	1998	1999	2000 (MKZ)	2001
landelijk (WBE-Databank)	22000	87.000*	-	96.000*	96.000*	-
provincie Utrecht (WBE's)	-	1554	2473	3260	2080	2867

* gemiddelde over 2 jaar

8.5 Conclusie Kauw: noodzaak tot schadebestrijding

- * Door de voormalige status van de Kauw onder de jachtwet is *geen* algemene schadehistorie middels onafhankelijke taxaties beschikbaar.
- * Omdat schade aan ingezaaide percelen tot voor kort verzekeraar was, is geen schadehistorie beschikbaar; bekend is wel dat dergelijke schade omvangrijk kan zijn (bron: Jachtfonds).
- * De populatie kent landelijk sinds 1990 een weinig schommelende, gemiddeld gelijkblijvende stand (CBS) ondanks een jaarlijks omvangrijk afschot (Databank). Daarbij is de soort zeer gelijkmatig over het land verspreid (Sovon-atlas). Er is dan ook vooralsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort.
- * De schadehistorie zoals jaarlijks door de WBE Kromme Rijn wordt geïventariseerd en geregistreerd, geeft voor 2001 in samenhang met de afschotcijfers aan dat ook deze soort ondanks enig toenemend afschot participeert in de toenemende schade (zie onder Zwarte kraai); het schade-aandeel is daarin helaas niet onderscheiden.
- * Bij een zich landelijk min of meer stabiliserende populatie is regulatie gericht op populatiebeheer niet gewenst. Derhalve wordt het beheer gericht op schadebeperking.
Daarbij heeft de wetgever in dat kader in de toelichting op art. 10 van het Besluit Faunabeheer gesteld dat Gedeputeerde Staten t.a.v. het ontbreken van schadehistorie, soepelheid mogen betrachten bij de toepassing van de mogelijkheden in de wetgeving tot maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

8.6 Schade door Ekster: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

- * maïs (alle types) vraatschade zaaiperiode (april t/m half juni)

- * peulvruchten vraatschade (april t/m mei, juli t/m half okt.)
- * vollegrondsgroente pakket in de gehele teeltperiode
- * appels en peren pakket (half juni t/m eind nov.)
- * bessen (alle soorten) vraatschade en vernieling in voorjaar en zomer
- * bloemen, bloemzaden, bloembollen ... pakket in het voorjaar
- * bosbouw en boomteelt vraatschade, uittrekken stekken
- * landbouwhuisdieren aanpikken/ predatie jonge eenden en kuikens, gehele jaar

Agrarische schadehistorie en -risico

Behoudens incidentele uitzonderingen werd schade door het Jachtfonds/ Faunafonds nooit uitgekeerd. In Utrecht wordt, voor zover bekend, vooral schade veroorzaakt aan zaaibedden van granen en aan rijpend fruit (Notitie Implementatie), zie bij Zwarte kraai.

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna

n.v.t.

Overlast (NB geen ontheffing mogelijk)

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds*:

- * kuilvoer, silage, pakken, rollen pakket in afdekplastic, vooral maïskuilen, gehele jaar
- * veevoer vraatschade voer bij agrarische bedrijven

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Tot invoering van de FFW is de soort vrij bejaagbaar geweest en was het voorkomen van schade de verantwoordelijkheid van jachthouders. Om de populatie-omvang op een zeker niveau te stabiliseren werd ook veel gebruik gemaakt van vangkooien.

Daarnaast werden op de schadelocaties veel preventieve maatregelen genomen.

Tabel 12: Afschot Ekster incl. vangkooi (bron: WBE-Databank)

	1980/85	1997	1998	1999	2000	2001
landelijk (WBE-Databank)	125.000	91.000*	-	90.000*	90.000*	-
provincie Utrecht (WBE's)	-	1.470	1.467	2.229	2.033	1.721

* gemiddelde over 2 jaar

8.7 Conclusie Ekster: noodzaak tot schadebestrijding

- * Door de voormalige status van de Ekster onder de jachtwet, is *geen* algemene schadehistorie (onafhankelijke taxaties) beschikbaar.
- * De populatie kent landelijk sinds 1990 een afname met totaal ca. 36% (jaarlijks gemiddeld ruim 3%, CBS). Daarbij is de soort zeer gelijkmatig over het land verspreid (Sovon-atlas). Er is voorsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort.
- * De schadehistorie zoals jaarlijks door de WBE Kromme Rijn wordt geïnventariseerd en geregistreerd, geeft voor 2001 in samenhang met de

afschotcijfers aan dat ook deze soort ondanks een flink afschot blijft participeren in de toenemende schade (zie onder Zwarte kraai); het schade-aandeel is daarin helaas niet onderscheiden.

- * Bij een landelijk krimpende populatie is regulatie gericht op populatiebeheer niet gewenst. Derhalve wordt het beheer gericht op schadebeperking. Daarbij heeft de wetgever in dat kader in de toelichting op art. 10 van het Besluit Faunabeheer gesteld dat Gedeputeerde Staten t.a.v. het ontbreken van schadehistorie, soepelheid mogen betrachten bij de toepassing van de mogelijkheden in de wetgeving tot maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

9	ROEK
----------	-------------

9.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: Broedvogelatlas Sovon)

De Nederlandse broedpopulatie is sinds een dieptepunt van ca. 10.000 paren in de vijftiger jaren (bestrijdingsmiddelen, vervolging), in de loop der jaren hersteld tot een landelijke populatie van thans ca. 64.000 paren. Voor de jaren 1990 tot 2001 laat de broedvogelstatistiek van CBS een toename van het aantal roeken zien van 125%, wat in 10 jaar ruim méér dan een verdubbeling is. De verspreiding beperkt zich tot oost-, zuid- en midden-Nederland, waarbij wordt gebroed in kolonies in hoge bomen/ vrijstaande boomgroepen in agrarische landschappen en bebouwde kommen (begraafplaatsen, parken). De koloniegrootte varieert van enkele tientallen tot honderden paren, waarbij de gemiddelde grootte de laatste jaren terugloopt. Deze terugloop vond plaats bij toenemende aantallen met als gevolg een ruimere verspreiding van kleinere kolonies.

Het voedsel van de Roek bestaat uit een breed spectrum van bodemdieren (waaronder emelten en ritnaalden), plantaardig materiaal (waaronder zaaizaad) en voorts kleine zoogdieren, aas, afval e.d.

Voorkomen in de Provincie Utrecht

Het voorkomen in Utrecht is van recentere datum. In de Provincie komen in de periode 1996-200 kolonies voor in de omgeving van de Lopikerwaard, de omgeving Renswoude in het zuidoostelijk deel van de provincie, en tussen Abcoude en Amsterdam-zuidoost (zie Bijlage 9 provinciale verspreidingskaart Roek). In de 'Notitie Implementatie' wordt de soort aangegeven als 'vrij algemeen en verspreid voorkomend'.

De Werkgroep Vogelinventarisatie Utrecht meldt voor 1998 in de provincie 947 broedparen. Dit is een toename van 8% t.o.v. 1995 (vanaf 1990 gemiddelde toename 80 paar per jaar). In dat jaar wordt ook meldingen gedaan van nieuwe kolonie-vestigingen in zowel Gelderse Vallei, Zuidwest-Utrecht en Noordwest-Utrecht.

Tabel 15: Tellingen broedparen Roek door Werkgroep Vogelinventarisatie Utrecht

1993	1994	1995	1996	1997	1998
770	683	838	931	944	947

(zie ook Bijlage 9: verspreidingskaart Utrecht)

Formele recentere gegevens over Utrecht zijn niet beschikbaar, maar inmiddels is bekend dat zich bijvoorbeeld in IJsselstein een nieuwe middelgrote kolonie heeft gevestigd. Een indicatie van de huidige Utrechtse populatie kan men ontleneren aan de broedvogelstatistiek van CBS. Deze laat sinds 1997 een jaarlijks geïndexeerde groei van de populatie zien van gemiddeld 2,5%. Extrapolerend betekent dat in 2002 een aantal broedparen in Utrecht van 1068.

9.2 Schade door Roek: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

* granen (zomer- en winter-)	vraatschade zaaiperiode (febr. t/m half apr.) en gelegerd graan (half juni t/m aug.)
* aardappelen (poot- en consumptie-)	krab- en pakket
* maïs (alle types)	vraatschade zaaiperiode (april t/m half juni)
* peulvruchten	vraat- en pakket zaai-, kiem-, afrijpingsperiode (april-mei, juli t/m half okt.)
* vollegrondsgroente	pakket in de gehele teeltperiode
* appels en peren	pakket (half juni t/m eind nov.)
* bessen (alle soorten)	vraatschade en vernieling in voorjaar en zomer
* bloemen, bloemzaden, bloembollen	pakket in het voorjaar
* bosbouw en boomteelt	vernieling, gehele jaar

Agrarische schadehistorie en -risico

Het schaderisico bij Roek bestaat in de provincie Utrecht met name uit rijpend fruit en ingezaaide percelen maïs en granen (Faunafonds).

Aan fruit is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 2089 ha. aanwezig. Dit is geconcentreerd binnen de WBE Kromme Rijn en in het gebied tussen Utrecht, Woerden en Lek. Het schaderisico aan rijpend fruit is per oppervlakte-eenheid bijzonder groot terwijl de schade-ontwikkeling sinds 1997 spectaculair te noemen is!

Aan granen is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 739 ha. aanwezig, grotendeels binnen de WBE Kromme Rijn (concentratie valt samen met die van fruit). Aan maïs is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 5615 ha. aanwezig, zeer verdeeld over de gehele provincie. Het schaderisico bij granen en Maïs is vooral groot bij net ingezaaid gewas.

In de inventarisatie van de WBE Kromme Rijn (zie bij Zwarte kraai) neemt de Roek ongetwijfeld een fors aandeel in de gezamenlijke schade van kraaiachtigen voor zijn rekening, gezien de getaxeerde totaalschade van het Faunafonds (zie tabel hieronder).

Ontwikkeling van de schade

De cijfers van het Faunafonds laten sinds 1997 een spectaculaire ontwikkeling zien.

Tabel 16: Schadehistorie Roek prov. Utrecht

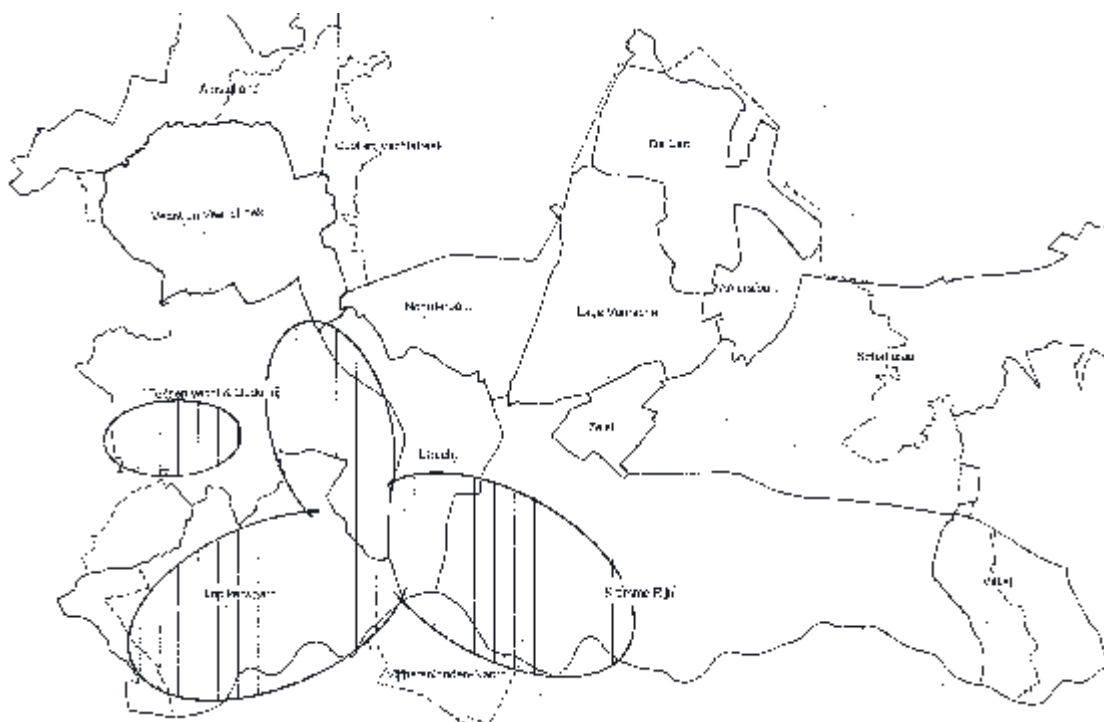
	1997	1998	1999	2000	2001	2002
appels, peren en maïs	€ 344	€ 3.685	€ 12.904	€ 14.712	€ 19.366	€ 26.025

(zie ook Bijlage 9)

Kennelijk was de schade in 1997 nog zodanig van aard dat deze acceptabel was doch was er daarna ook sprake van overschrijding van een kritische schadegrens. In dat jaar was de populatie-omvang ongeveer 88% van die van 2002, doch was de schadehistorietaxatie 1,3% van die van 2002!!

Voorts dient vermeld dat schade aan ingezaaide percelen maïs en granen sinds kort niet meer verzekeraar is. Bekend is dat dergelijke schade omvangrijk kan zijn wat in de

komende jaren in de regio's met kolonies nog wel een groei van de schade teweeg zal brengen.

Figuur 4: Schadelocaties Roek: postcodegebieden waar de schades tussen 1997 en 2002 door het Faunafonds zijn geregistreerd

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna n.v.t.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

bron: handboek Faunaschade, Faunafonds:

- * opstallen en erven bevuiling, vernieling, geluidsoverlast gehele jaar
- * kuilvoer, silage, pakken, rollen pakket in afdekplastic, vooral maïskuilen, gehele jaar

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Behalve verjagen, volgens opgave van de WBE's geen afschot. In Drenthe loopt een onderzoeksproef waarbij verjagen met- en zonder afschot in hun effecten worden vergeleken. Er zijn nog geen voorlopige resultaten gepubliceerd.

Veiligheidsaspecten/ volksgezondheid

bron: verslag 'Expert-Meeting Roeken' (2002, prov. Noord-Brabant)

Roekenkolonies in de woonomgeving (bijv. IJsselstein) leveren veel overlast op. In het algemeen kan dat bij bewoners in die directe omgeving tot stress en daaruit voortvloeiende gezondheidseffecten leiden, soms zodanig dat 'normaal' functioneren in het dagelijks leven erdoor wordt verstoord. Omdat hiernaar geen structureel onderzoek is gedaan vormt dit (nog) geen grond tot ontheffing voor maatregelen. Onderzoek naar effecten lijkt zeer wenselijk.

9.3 Conclusie Roek: noodzaak tot schadebestrijding

- * De schadehistorie geeft sinds 1997 een spectaculaire groei te zien van het 75-voudige terwijl de populatie-omvang gemiddeld is toegenomen met ca. 13% (ca. 2,5% per jaar, broedvogelindex CBS). Duidelijk is dat er vooralsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort is te duchten.
- * Belangrijke schade wordt teweeggebracht aan rijpend fruit en ingezaaide granen en maïs. De schade is plaatselijk door de vestiging in kolonies doch kan daar hoog oplopen.
- * Kolonies in stedelijk gebied brengen verontrustende overlast voor omwonenden met zich mee. De wetgeving voorziet slechts in mogelijke maatregelen indien de volksgezondheid in het geding is. In IJsselstein is thans een inventarisatie naar gezondheidsklachten m.b.t. een daar gevestigde kolonie in uitvoering.
- * Voor het onderbouwen van een eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd (schadebeelden zeer lokaal).
Derhalve zal het beheer zijn gericht op schadevoorkoming en -bestrijding.
De wetgever heeft in dat kader in de toelichting op art. 10 van het Besluit Faunabeheer gesteld dat Gedeputeerde Staten t.a.v. het ontbreken van schadehistorie soepelheid mogen betrachten met de toepassing van de mogelijkheden in de wetgeving tot maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

10	SPREEUW
-----------	----------------

10.1 Voorkomen en kenmerkenAlgemene kenmerken (bron: *Broedvogelatlas Sovon*)

De Spreeuw is één van onze meest gewone broedvogelsoorten, zoals ook elders in Europa (totaal zo'n 40 miljoen broedparen). Het is een sterke cultuurvolger.

In Nederland komt de soort als broedvogel vrijwel overal voor, met uitzondering van grote blokken bos en heide, gebieden met een hoog aandeel bouwland en grote open natte natuurterreinen. Hoge dichtheden komen voor in zowel besloten landschappen met veel graslanden als in open graslandgebieden (Eemvallei, Groene Hart, delen van het rivierengebied) en stedelijke gebieden. Ze nestelen vaak in losse kolonies, in holtes en spleten in bomen en bouwwerken. In de broedtijd bestaat het voedsel uit insecten, larven/emelten, spinnen, slakjes en regenwormen verzameld in (wat vochtige, voedselrijke) graslanden en gazons. Daarbij worden wel voedselvluchten van enkele kilometers gemaakt. In de rest van het jaar zijn het alleseters, waaronder ook pit- en steenvruchten terwijl ook bietenakkers in trek zijn. Als de jongen vliegvlug zijn verzamelen zij zich in grote zwerfende, voedselzoekende groepen die ook graag fruitteeltgebieden aan doen.

Werd als Nederlandse populatie in 1985 nog een schatting van 0,75 tot 1,3 miljoen paren aangehouden, is dit sindsdien met ca 30% afgenomen tot hooguit 0,5 tot 0,9 miljoen paren. De afname, zoals ook in grote overige delen van Europa, wordt geweten aan omzetting van gras- in bouwland en verdroging van het resterende graslandareaal.

Voorkomen in de Provincie Utrecht

In de nota 'Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht' staat de soort als 'algemene broedvogel en 'talrijke pleisteraar' aangemerkt. De Sovon-atlas laat een gelijkmatige verspreiding over de gehele provincie zien, met concentratie-gebieden rond de westelijke én oostelijke provinciegrens, in het rivierengebied en langs het Amsterdam-Rijnkanaal.

10.2 Schade door Spreeuw: risico, historie en gevoerd beheerPotentiële landbouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds:*

- * granen (zomer- en winter-) pakket voorjaar en najaar
- * appels en peren pakket, bevuiling (half juni t/m nov.)
- * kersen en morellen vraat- en pakket, bevuiling en vernieling (half juni t/m nov.)
- * bessen (alle typen), bramen, frambozen vraatschade (juni t/m aug.)
- * aardbeien pakket, bevuiling (half juni t/m nov.)
- * bloemen, bloemzaden, bloembollen ... pikschade, bevuiling (half juni t/m nov.)
- * helm en griend vernieling (sept. t/m jan.)
- * riet en biezen vernieling (sept. t/m jan.)

Agrarische schadehistorie en -risico

Het schaderisico bij spreuwen bestaat in de provincie Utrecht uit ingezaaide percelen maïs en granen, doch met name ook uit fruit. In het fruitseizoen zoeken grote groepen voedsel zoekende, jonge spreuwen in de zogenaamde 'tussentrek' hun voedsel vooral in gebieden met veel pit- en steenvruchten. Cijfers over schade-uitkeringen zijn niet voorhanden omdat de soort voorheen viel onder de Vogelwet.

Aan fruit is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 2089 ha. aanwezig. Dit is geconcentreerd binnen de WBE Kromme Rijn en in het gebied tussen Utrecht, Woerden en Lek. Het schaderisico aan rijpend fruit is per oppervlakte-eenheid bijzonder groot.

Aan granen is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 739 ha. aanwezig, grotendeels binnen de WBE Kromme Rijn (concentratie valt samen met die van fruit).

Aan maïs tenslotte is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 5615 ha. aanwezig, zeer verdeeld over de gehele provincie.

Schade aan natuurlijke (flora en) fauna

n.v.t.

Overlast (NB geen ontheffing voor mogelijk)

* veevoer vraatschade, gehele jaar

* opstallen en erven bevuiling, vernieling, geluidsoverlast, vooral in herfst

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Hierover zijn geen cijfers beschikbaar.

10.3 Conclusie Spreeuw: noodzaak tot schadebestrijding

Door de voormalige status van de Spreeuw is geen schadehistorie beschikbaar. Belangrijke schade wordt in de provincie Utrecht vooral teweeggebracht aan rijpend fruit. De schade wordt als aanzienlijk verondersteld doch is lokaal van aard.

Alhoewel de landelijke populatie sinds de 80-er jaren met 30% is teruggelopen vanwege landbouwkundige veranderingen, zijn de voorkomende aantallen hier en elders in Europa zodanig groot dat er vooralsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort bestaat.

Voor het onderbouwen van een eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd (schadehistoriebeelden zeer lokaal).

Derhalve zal het beheer zijn gericht op schadevoorkoming en -bestrijding. De wetgever heeft in dat kader in de toelichting op art. 10 van het Besluit Faunabeheer gesteld, dat Gedeputeerde Staten t.a.v. het ontbreken van schadehistorie met betrekking tot de toepassing van de mogelijkheden in de wetgeving tot maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, soepelheid mogen betrachten.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

11	REE
-----------	------------

11.1 Voorkomen en kenmerken (Besluit Faunabeheer art.10 lid c en i)

Algemene kenmerken:

Aanvankelijk was de Ree in Nederland tot in de 19e eeuw sterk afgenomen door benutting, verarming door ontbossing en het ontstaan van grote voedselarme heide-arealen. Sinds het gebruik van kunstmest op landbouwgronden en hernieuwde bosontwikkeling is deze soort in de tweede helft van de 20^e eeuw weer in aantal toegenomen, aanvankelijk langzaam doch in de laatste decennia spectaculair.

Naast het sterk toenemend kunstmestgebruik moet de explosieve groei sinds de jaren vijftig tevens worden gezocht in het beperktere afschot vanwege de jachtwetswijziging in 1954. De Ree komt thans in geheel Nederland voor.

Tabel 17: Het geschatte aantal reeën in Nederland

<i>jaar</i>	<i>aantal</i>	<i>bron</i>
1930	ca. 3-4.000	Van Haften, 1978
1958/59	ca. 18.000	Eygenraam, 1960
1964	ca. 20.000	Eygenraam, 1964
1975	ca. 22.000	Van Haften, 1978
1980	ca. 25-30.000	Dir. Faunabeheer, 1980
2000	ca. 45-50.000	schatting LNV/ WBE Databank

Het verspreidingsbeeld van de soort over Nederland is zeer gelijkmatig, met uitzondering van de veenweidegebieden (Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Broekhuizen et al., 1992).

Voorkeursbiotoop

De biotoopvoorkeur en het voedsel van reeën wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van energie- en eiwitrijk voedsel. Dit wordt *van nature* vooral gevonden in landschapstypen met houtopstanden op voedselrijke klei-, löss-, leemachtige gronden. Omdat deze biotopen thans veelal zijn ingenomen door landbouwgronden is de Ree voor zijn basisbiotoop voor een deel verdrongen naar bossen op droge schrale zandgronden. Belangrijke basis voor beschikbaar voedsel in het Nederlandse cultuurlandschap vormen echter de veelal mineraalrijke landbouwgronden.

Daarnaast is de aanwezigheid van voldoende dekking van belang: overgangsgebieden van loofbos naar open terrein met veel afwisseling tussen dekking en openheid en overgangszones naar vochtige terreinen zijn aantrekkelijk en vormen voor het Nederlandse Ree thans het belangrijkste biotoop. De soort leeft echter ook in open landschappen zoals kustduinen, landbouwgebieden en in uitgesproken vochtige landschapstypen zoals rietvelden en moerasbossen. De dichtheden zijn erg afhankelijk van de aanwezige opbouw van het landschap (naast voedsel, dekking, rustgebieden, randgebieden). Afwisseling met landbouwgronden spelen in alle gevallen mede een belangrijke rol voor de dichtheid van de aanwezige populatie.

De dichtheden kunnen, afhankelijk van het biotooptype, beheer en beschikbaarheid van voedsel, dekking en rust, in Nederland uiteen lopen van enkele exemplaren tot vele

tientallen dieren per 100 ha. Bij een toenemende populatiedichtheid door bijv. voldoende aanwezig voedsel in de omgeving (landbouwgronden), worden in de bosgebieden zelf ook de meer voedsel- en/of rustarme delen bevolkt, over het algemeen door de jonge en de zwakkere exemplaren.

Voorkomen in de provincie Utrecht

In delen van Utrecht zijn voor reeën verschillende van de aangegeven biotoompomstandigheden aanwezig. De zomen van de Heuvelrug kennen veel overgangsgebieden van loofbos naar open terrein met veel afwisseling terwijl rond de (deels daaraan grenzende) plassengebieden ook veel overgangszones naar vochtige terreinen met veel riet- en moerasbegroeiing aanwezig zijn. De variatie in voedselarme zones boven op de Heuvelrug en voedselrijke zones tussen Heuvelrug en Vecht resp. Kromme Rijn, voegen daaraan afwisseling toe met verschillende gradaties van aantrekkelijkheid voor reeën.

De provincie kent 5 WBE's waar vanwege de omvang van de populatie reebeheer al jarenlang de praktijk is (zie Bijlage 6) en daarnaast nog 2 WBE's met een minipopulatie van resp. 20 en 35 exemplaren, tezamen met een totaalpopulatie van ca. 4129 exemplaren (berekende zomerpopulatie 2002).

De basis waarop deze berekening heeft plaatsgevonden betreft gegevens over de periode 1997-2002 zoals aangeleverd door de betreffende WBE's, de vereniging Het Reewild en de regiopolitie.

Tabel 18: Telgegevens Ree, provincie Utrecht

	1999	2000	2001	2002	2003
Voorjaarstelling	1666	1683	MKZ	1845	nog niet beschikbaar
Afschot	392	415	424	362	
Valwild (verkeer)	125	215	179	187	

Gegevens per WBE zie Bijlage 6

Berekende voorjaars- en zomerpopulatie Utrecht

Op basis van ervaringsfeiten van tientallen jaren reebeheer in de provincie, landelijke ervaring van de Vereniging Het Reewild en vanuit de vakliteratuur is een inzichtelijke methode ontwikkeld waarbij de vertaalslag *getelde* voorjaarspopulatie versus gewenste voorjaarspopulatie als volgt is weer te geven:

Tabel 19: Berekening provinciale populatie

Als voorbeeld wordt de situatie <u>voor het jaar 2002</u> gehanteerd :	
Getelde *1) voorjaarspopulatie 2002	1845 ex.
waarvan mannelijk	799 ex.
vrouwelijk	1046 ex.
Berekende *2) voorjaarspopulatie 2002	2636 ex.
aanname mannelijk (extrapolatie)	1141 ex.
vrouwelijk	1494 ex.
Berekende zomerpopulatie *3) 2002	4129 ex.
AFTREK - afschot 2002	362 ex.
- valwild verkeer *4) 2002	187 ex.
- valwild overig *5) 2002	<u>620 ex.</u>
Theoretische voorjaarspopulatie 2003	2960 ex.
NB geschatte voorjaarspopulatie 2001: 2407 ex. (Provincie/ WBE's).	

- *1) exclusief de terreinen waar niet geteld c.q. beheerd wordt (o.a. mini-populaties);
- *2) getelde voorjaarspopulatie wordt beschouwd als minimaal 70% van de werkelijk aanwezige populatie
- *3) zomerpopulatie = getelde voorj. populatie mannelijk + vrouwelijk + 100% vrouwelijk extra
- *4) valwild verkeer = getelde aantallen
- *5) valwild overig = aanname aantal van min. 15% van berekende zomerpopulatie vanwege niet gevonden verkeersslachtoffers, verdrinking, stroperij, ziekten e.d.; ingeval hoge kalversterfte door te weinig rust (fijnmazige bosontsluiting, hoge recreatiedruk, honden) of overmatige vossenpopulatie is dit percentage *beduidend* hoger dan 15%.

NB deze berekende, dus theoretische benadering van de populatieomvang en -samenstelling vormt vooral een indicatie en zal nooit een 'absoluut getal' kunnen zijn. De langdurige praktijk heeft echter uitgewezen dat dit toch een zeer handzame methodiek vormt die niet ver van de werkelijkheid, uitkomt.

11.2 Potentiële schade door en aan Ree: belangen en risico (Besluit Faunabeheer art.10 lid d)

Om de noodzaak tot beheer aan te geven vergt inzicht in een aantal gedragsmechanismen welke ontstaan bij achterwege blijven van beheer:

Territoriumgedrag en stress

Territoriumgedrag bij bokken en geiten vormt een belangrijk mechanisme om een te grote dichtheid van dieren te voorkomen. De dichtheid van territoria is afhankelijk van de kwaliteit c.q. draagkracht van het leefgebied (*Poutsma 1989 en 2002, van Haaften 1989*). Naarmate de maximale draagkracht van een gebied wordt benaderd neemt de sociale stress toe (*Wauters 1992, Strandgaard 1972*). Bovendien is er dan minder voedsel beschikbaar waardoor verminderde conditie kan ontstaan met grotere kans op ziekten en kwijnende exemplaren.

De territoriumdrang bij bokken zorgt ervoor dat met name de oudere sterke bokken elkaar en de jongere bokken uit de meest geschikte delen van het leefgebied verdrijven. Voor de minder dominante exemplaren resteren dan de minder geschikte en kleinere

territoria. Anderzijds zullen exemplaren het leefgebied verlaten en gaan zwerven op zoek naar ander leefgebied. Dit territoriale gedrag heeft vooral de wegtrek van jongere mannetjes tot gevolg (*Strandgaard 1972; Stubbe & Passarge, 1979*).

Door dit gedrag ontstaat er in de periode van april t/m juni veel sociale onrust onder reeën (*Wauters 1992*). Hoe geïsoleerder het leefgebied, hoe moeizamer deze dichtheidsregulatie verloopt. Dit kan resulteren in een hogere dichtheid.

Verkeers(on)veiligheid

Toenemende dichtheid van het reebestand in (relatief kleine) voor reeën geschikte biotopen kan leiden tot toenemende verkeersonveiligheid (*Wauters 1992; Strandgaard 1972; WBE Walcheren 2000*). Niet alleen is het verdrijven van de minder sterke exemplaren en de overige emigratie een gevaar voor de verkeersveiligheid: onder de 'minder geschikte territoria' vallen tevens de onrustige gebieden zoals bijvoorbeeld langs autowegen. Gecombineerd met soms paniekerig vluchtgedrag vanwege territoriumgevechten of verontrusting door recreanten of honden kan dit makkelijk tot aanrijdingen leiden met veelal materiële en soms ook ernstiger, persoonlijke schade. Bij de toenemende drang van jonge dieren om vanuit die situaties weg te trekken om nieuwe territoria te zoeken dienen voorts grote ongeschikte gebiedsdelen te worden doorkruist: open landbouwgronden, verkeersstructuren en grote wateren met toegenomen kans op ongelukken en verdrinking.

Illustratief voor de hieruit voortvloeiende veiligheidsrisico's is de hoeveelheid geregistreerd valwild (zie tabel 18). Verkeersongevallen komen het meest voor van april tot juli, met een maximum in mei (*WBE Walcheren 2000*). Dit komt overeen met het moment in het seizoen waarin veel sociale onrust onder reeën bestaat.

Dierenwelzijn/ schade aan fauna

Hoge dichtheden met verhevigde territoriumgevechten leveren veel uitputting en stress op. Naarmate de draagkracht van een gebied dreigt te worden overschreden en minder voedsel beschikbaar komt leidt dit tot verzwakte conditie met een toegenomen vatbaarheid voor ziekten en parasieten.

Alhoewel het voorkomen van parasieten als long- en maagdarmwormen bij reeën op zich een natuurlijk verschijnsel is, bestaat binnen een gezonde populatie een evenwicht tussen gastheer en parasiet. De voortdurende stress bij hoge populatiedichtheden ondermijnt de weerstand van de dieren en tast het welzijn aan. Uiteindelijk leidt dat tot sterfte vanwege uitputting en verhogering. Daarbij kunnen reeënpopulaties door het ontbreken van grote predatoren als Lynx en Wolf niet profiteren van een natuurlijke selectie door predatie. Wat dan naast de zeer beperkte predatie van Vossen op reekalveren resteert is dat parasieten regulerende factoren worden met een dikwijls langdurig en schrijnend sterfproces. Al deze effecten zijn vanuit dierenwelzijn en het belang schade aan fauna, ongewenst. Dit kan worden voorkomen door beheer.

Potentiële land(- en bos)bouwschade

bron: *handboek Faunaschade, Faunafonds*

* granen (zomer- en winter-)	vraatschade (maart t/m mei)
* suikerbieten	vraatschade voorjaar vooral aan blad, voorts zomer en najaar
* appels en peren	vraat- (vooral knoppen) en veegschade (nov. t/m maart)

* bramen en frambozen	vraatschade (apr. t/m nov.)
* aardbeien	vraatschade net voor vruchtzetting (voorjaar)
* bloemen, bloemzaden en bloembollen	vraatschade net voor vruchtzetting (voorjaar)
* bosbouw en boomteelt	vraat- (vooral knoppen) en veegschade (nov. t/m maart)

Gezien de voorkeur van reeën voor energierijk voedsel wordt vooral schade toegebracht aan kiemplanten, knoppen en jonge loten. Dit betreft met name wintergraan en houtgewassen, zoals jonge bosaanplant, jonge en/of laagstam fruitbomen en boomkwekerijproducten. Waar door een toenemende populatiedichtheid in bosrijke gebieden ook de meer voedselarme biotopen van het bos zelf worden bevolkt neemt met name de bosbouwschade ook direct toe.

Het vooral in de winter en het vroege voorjaar afvreten van knoppen aan houtgewassen kan plaatselijk soms grote schade toebrengen omdat dit de groeivorm en, vooral in de fruitbouw van belang, de vruchtzetting aantast. Voedselschaarste in de winter en het vroege voorjaar heeft voor houtgewassen, juist in die voor jonge houtopstanden en laagblijvende fruitgewassen kwetsbare periode, een grote aantrekkingskracht op reeën tot gevolg. Dit geldt ook voor kiemplanten van wintergraan, mede een reden waarom binnen bosgebieden wel voerakkers met wintergraan worden ingezaaid.

Agrarische schadehistorie en -risico (Besluit Faunabeheer art.10 lid e en h)

Over de schadehistorie zijn in de Provincie Utrecht geen onafhankelijke taxaties van WICO, Jachtfonds of Faunafonds bekend. Het tot op heden gevoerde reeënbeheer heeft hier naar verwachting een belangrijke rol in vervuld. Er bestaat in Utrecht echter wel degelijk een flink schaderisico, met name aan jong fruitbomen, boomkwekerijen en jonge bosopstand. Tabel 20 geeft een indruk van de schade binnen het werkgebied van de WBE Kromme Rijn. Het risico bestaat vooral uit het afvreten van jonge knoppen in het voorjaar waardoor fruitbomen, boomkwekerijproducten en jonge bosopslag in hun groei zwaar worden verminkt.

Aan fruit is volgens de landbouwstatistiek van het CBS in de provincie 2089 ha. aanwezig. Dit is geconcentreerd binnen de WBE Kromme Rijn en in het gebied tussen Utrecht, Woerden en Lek. Het schaderisico aan rijpend fruit is per oppervlakte-eenheid bijzonder groot doch in grote delen van het fruitgebied komen reeën slechts sporadisch tot beperkt, voor.

De oppervlakte boomkwekerij in de provincie is niet noemenswaard doch er kan op die enkele locatie wel een zeer grote schade ontstaan.

Een bijzonder groot aandeel van de provincie bestaat uit bos (Heuvelrug) waarin ook het overgrote deel van de reeënpopulatie voor komt. Jonge bosopstand wordt beschermd door inrasteren doch natuurlijke bosverjonging heeft geringe kans van slagen bij een dichte reeënpopulatie.

Tabel 20. Schade-inventarisatie reeën van de WBE Kromme Rijn

	1999	2000	2001	2002
<u>totaal aantal meldingen</u>				
<i>met</i> schadetaxatie*	5	6	5	11
<i>zonder</i> schadetaxatie	5	2	0	4

<u>jong bos/ boomkwekerij/ fruitbomen:</u>				
- bedrag	€8.600	€26.300**	€11.500	€9.200

afgeronde bedragen

** de taxatie geeft aan het oogstverlies + gemaakte extra kosten*

*** € 11.300 schade aan boomkwekerij*

De jachthouders/boseigenaren melden dat zij om schade te voorkomen, per te planten boom ca. € 7,00 extra moeten uitgeven (anno 2001) vanwege afweermiddelen en gebruik van ouder dus duurder plantmateriaal.

Potentiële schade aan natuurlijke flora

In dit kader kan in gebieden waar het beheer is gericht op natuurlijke bosverjonging, in het voorjaar schade worden aangericht. Hiervan zijn echter voor de provincie Utrecht geen meldingen aangetroffen.

Overlast

Belangrijk aspect hiervan vormt de algemene verkeersveiligheid: dit vormt mede een motief voor populatiebeheer.

Preventieve maatregelen

Landbouwschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Voedselstress en/of verkeersveiligheid en/of dierenwelzijn en/of schade aan fauna (Ree): zie voorgaand hoofdstuk.

Naast populatiebeheer als preventieve maatregel, zijn door de jaren heen ook voor bosbouwschade kwetsbare percelen ingerasterd en zijn wildspiegels langs verkeerswegen geplaatst welke ook worden onderhouden.

Voorts is met afschot extra aandacht besteed aan:

- territoriaal levende reeën nabij verkeerswegen;
- nadruk op afschot bokkalveren en jaarlingen in het eerste deel van het afschotseizoen om daarmee het aantal emigrerende dieren te beperken.

Beheer afgelopen jaren

In de meeste terreinen wordt, afhankelijk van het biotoop, een populatie nagestreefd van 10-15 reeën per 100 ha. Het daartoe noodzakelijke afschot is gericht op het zo goed mogelijk nabootsen van natuurlijke sterfte door voedselconcurrentie en predatie. Doel was en is om de populatie-omvang op eenzelfde, op de draagkracht van het gebied afgestemd peil te houden. Daartoe wordt een afschot nagestreefd dat ongeveer gelijk is aan de aanwas (zie voorts hoofdstuk 11.4 beheer Ree).

11.3 Conclusie Ree: noodzaak tot duurzaam beheer

Door het wegnemen van de noodzaak tot verhoogd trekgedrag door overbevolking en daarop 'gestapelde' gevolgen, worden de oorzaken tot verzwakking, sterfte en tot onveiligheid met betrekking tot het wegverkeer, teruggedrongen. Daartoe is populatiebeheer aanbevolen waarbij selectief afschot wordt toegepast. Dit vindt plaats op basis van leeftijdsklassen, met een prioriteit voor zieke en oude aftakelende dieren.

Dit principe vormt een nabootsing van natuurlijke processen zoals deze bij aanwezigheid van natuurlijke predatoren zouden voltrekken.

In het geding zijn hierbij:

- art. 68 eerste lid onder a: het belang van de openbare (verkeers-)veiligheid;
- art. 68 eerste lid onder c: voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en bossen;
- art. 68 schade aan fauna (eigen populatie) door voedselstress;
- AMVB 'Beheer en schadebestrijding dieren', art. 4 lid 1 onder c: voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën;

11.4 Beheer Ree (Besluit Faunabeheer art.10 lid f, g)

Beheerdoelstelling

In aansluiting op het landelijk beleid en met de intentie om het tot nu gevoerde beheer te continueren, wordt als hoofddoelstelling gehanteerd:

Duurzaam en integraal beheer van de Utrechtse reepopulatie(s), afgestemd op de draagkracht van de leefgebieden, in relatie tot andere aanwezige menselijke functies.

Onderdelen van deze beheerdoelstelling zijn:

- * het nastreven van een goede gezondheids- en welzijnssituatie van de reeën, door middel van:
 - het voorkomen van overbevolking, ruimtegebrek, voedselschaarste en stress;
 - het daarmee beperken van ongewenst emigratiegedrag met aanrijdingen en verdrinkingen als gevolg;
 - het daarmee tevens beperken van de vatbaarheid voor ziekten en parasieten;
- * het in evenwicht brengen van de populatie met:
 - draagkracht (o.a. voedselaanbod en voldoende dekkinggebied) en biodiversiteit van het leefgebied;
 - de veiligheid van de weggebruikers en van reeën (beperking aanrijdingen);
 - belangen van grondgebruikers (land- en bosbouw);
 - belangen medegebruikers (recreanten: de beleefbare biodiversiteit)
- * Dit betekent dat ook de grotere leefgebieden dan wel natuurgebieden in dit beheer dienen te worden betrokken, in relatie tot de daartoe in het geding zijnde belangen uit de FFW. In het reebeheer passen voorts elementen zoals het instellen van rustgebieden: deze worden vooral gevonden in gebieden van de terreinbeherende organisaties. Daarnaast wordt met dit reebeheer een integraal karakter nagestreefd: daartoe worden ook de gebieden van de terreinbeherende organisaties in het bepalen van draagkracht en gewenste stand, betrokken.

Draagkracht en gewenste stand

Om planmatig de gewenste stand voor een gebied te bepalen vergt inzicht in de draagkracht van het gebied (natuurlijke en gebruiksaspecten), de populatie-omvang en de jaarlijks reproductie.

Voor het bepalen van de gewenste populatie wordt door de FBE gekozen voor de 'methode Van Haaften' (*van Haaften 1989*, zie ook Bijlage 10). De 'methode Van Haaften' wordt reeds bij meerdere WBE's toegepast, waardoor voor geschikte leefgebieden, gebaseerd op een methodische terreininventarisatie, de 'draagkracht' wordt bepaald. Op grond daarvan en in samenhang met andere factoren wordt de voor dat gebied gewenste populatie-omvang vastgesteld.

Op basis van *voorjaargestellingen* wordt de verwachte aanwas berekend op basis waarvan ook de werkelijk te verwachten zomerstand wordt bepaald.

Door hierbij vervolgens gebruikaspecten te betrekken (plaatselijke omstandigheden m.b.t. de veiligheid van de weggebruikers, situatie m.b.t. schade aan landbouwgewassen en bossen, nastreven biodiversiteit, zie beheerdoelen) kan een *gewenste* zomerstand worden bepaald, waarmee in vergelijking met de verwachte zomerstand, ook het noodzakelijke afschot.

De omvang van reebeherende WBE's is veelal afgestemd op de gewenste schaal van het reebeheer: Voor het bepalen van de draagkracht van leefgebieden zijn dan ook de betreffende WBE's, met hun grote gebiedskennis, de aangewezen uitvoerders.

Beheergebied FBE Utrecht

In concreto omvat dit vijf WBE's welke structureel reebeheer ten uitvoering (kunnen) brengen (zie tabel 19):

- WBE Kromme Rijn (Kromme-Rijngebied en deel Heuvelrug)
- WBE De Schaffelaar (deel Heuvelrug en overgang naar Gelderse Vallei, grens-WBE, overgrote deel/ 90% reebeheer op Utrechts grondgebied)
- WBE Lage Vuursche (geheel bosgebied Heuvelrug)
- WBE Noorderpark (rand Heuvelrug/ overgang naar westelijk moeras- en plassengebied)
- WBE Vijfherenlanden-Noord (griendengebied Vianen)

Daarnaast kennen twee WBE's een minipopulatie, te klein voor structureel beheer:

- WBE De Vallei (rand Heuvelrug tussen Veenendaal en Ede-Wageningen, 2002 voorjaarspopulatie 20 ex.)
- FBE De Eem (Eemvallei, 2002 voorjaarspopulatie 35 ex.)

In de overige WBE's van de Faunabeheereenheid komen, afgezien van wellicht enkele exemplaren, geen reepopulaties voor.

Voor Utrecht wordt uitgegaan van de volgende populatiegegevens (zie tabel 19):

Berekende voorjaarspopulatie 2002 (op basis van tellingen)	2636 ex.
Berekende zomerpopulatie 2002	4130 ex.
Theoretische voorjaarspopulatie 2003 (met inbegrip van afschot en overige mortaliteit)	2961 ex.

11.5 Noodzaak tot opstellen van draagkrachtberekeningen per leefgebied en overgangsregeling

De dichtheid van een populatie is in belangrijke mate afhankelijk van de grootte en de kwaliteit van het biotoop. De Faunabeheereenheid streeft naar het behoud van duurzame populaties reeën en de bevordering van het welzijn van reeën in de provincie Utrecht. Om deze doelstelling te realiseren is inzage in de draagkracht en de biodiversiteit van de bij reeën in gebruik zijnde leefgebieden van essentieel belang. Gecombineerd met de belangen van grondgebruikers zoals agrariërs en bosbouwers en de veiligheid van weggebruikers, kan op deze wijze een optimaal en duurzaam beheer worden gerealiseerd.

De Wildbeheereenheden welke afschot van reeën noodzakelijk achten in het kader van een duurzaam populatie beheer en ter voorkoming van de in artikel 68 Ff-wet erkende belangen dienen een draagkrachtberekening conform de "methode Van Haaften" (zie Bijlage 10) te kunnen overleggen. Voornoemde draagkrachtberekening vormt het uitgangspunt voor de eventuele ontheffingverlening.

Gezien het feit dat onder de voormalige Jachtwet de noodzaak tot het opstellen van draagkrachtberekeningen niet aanwezig was, zijn voornoemde gegevens op dit moment slechts beperkt voorhanden. De Faunabeheereenheid Utrecht stelt de Wildbeheereenheden derhalve tot 31/12/2005 in de gelegenheid om voornoemde draagkrachtberekeningen conform de "methode van Haaften" te overleggen. In een overgangperiode tot uiterlijk 31/12/2005 wordt voorzien voor die Wildbeheereenheden die in verband met het aflopen van de onder de Jachtwet verstrekte reewildafschotvergunningen niet op korte termijn over voornoemde berekeningen kunnen beschikken.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

12	VOS
-----------	------------

12.1 Voorkomen en kenmerken

Algemene kenmerken (bron: Broekhuizen 1992 'Atlas van de Nederlandse zoogdieren' en Lange 1994 'Zoogdieren van West-Europa')

De Vos kan in zeer uiteenlopende biotopen leven. Overal waar voldoende voedsel en dekking is. Dit hangt sterk samen met zijn weinig gespecialiseerde voedselkeuze: vruchten, paddestoelen, regenwormen, kevers, amfibieën, reptielen, vogels, knaagdieren, haasachtigen, jonge hoefdieren, aas en menselijk afval.

De Vos is vooral een soort van afwisselend, halfopen landschap met voldoende dekking en mogelijkheden om holen te graven waarin de jongen worden geboren. Vossen in moerasgebieden maken voor de voortplanting soms legers in rietbundels (bovengronds, i.p.v. ondergrondse burchten). Ook houdt de Vos zich op aan de randen van (of zelfs in) dorpen en steden en soms op vuilnisbelten.

De territoriumgrootte varieert gemiddeld van 100 tot 400 ha met een uiterste minimum tot 20 ha (stedelijk gebied). Het dagelijkse foerageergebied varieert van 50 tot 100 ha (Stortebeker 1985). Vossen kunnen ook binnen een etmaal vele tientallen kilometers afleggen.

De vossenworp omvat gemiddeld 4 tot 5 jongen. Bij het uitzwermen blijven in gebieden met voldoende voedsel één tot soms wel zes vrouwelijke dieren in hun geboortegebied.

De verspreiding beperkte zich in 1992 nog voornamelijk tot bos- en genoemde halfopen landschappen, voornamelijk op zandgronden. In de Zoogdieratlas wordt gemeld dat de Vos zich vanaf 1970 in verschillende streken opvallend heeft uitgebreid. Aantallen worden daarbij niet genoemd. In de Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels (Beintema 1995) wordt nog melding gemaakt dat vossen nog steeds ontbreken in grote delen van de lage Friese en Hollandse weidegebieden. Wel wordt hier reeds melding gemaakt van de Vos als een groeiend probleem voor weidevogels.

Inmiddels worden vossen ook in diverse poldergebieden signaleerd, zoals onder meer in Midden Delfland, Krimpenerwaard en het Groene Hart.

De gegevens uit de WBE-Databank laten aan de hand van landelijke afschotcijfers een landelijke toename-trend zien: in 1980 werden ca. 9.500 vossen geschoten, in 1999 bedroeg dat aantal ca. 14.000. Sinds 2002 vormt de soort geen regulier bejaagbare soort meer.

Voorkomen in de provincie Utrecht

De Utrechtse heuvelrug vormt van oudsher het leefgebied van de Vos en vormt dan ook het 'brongebied' vanwaar uit verspreiding is ontstaan. Vanuit historische verspreidingsgegevens is bekend dat de Vos niet of nauwelijks in de omliggende, lager gelegen open (weide)gebieden voorkwam. Deze weidegebieden zijn anderzijds bij uitstek geschikt en zéér waardevol voor weidevogels.

In de laatste decennia is ook in de provincie Utrecht de Vos sterk in aantal toegenomen. Deze toename ging gepaard met een groter verspreidingsgebied. Sinds ca. 1994-1995 worden ook delen van het voor weidevogels waardevolle weidegebied in het westen van

de provincie (westelijk van het Amsterdam-Rijnkanaal) en zuidelijk van de Kromme Rijn door vossen bewoond.

Alhoewel er geen systematische tellingen van de vossenpopulatie plaatsvinden bestaat er toch een redelijk beeld van de verspreiding in Utrecht aan de hand van WBE-gegevens (afschot, jarenlange waarnemingen en nadere lokale onderzoeken). Afschotgegevens van WBE's behoren tot de thans best beschikbare informatiebronnen aangaande vossenvoorkomen. In de jaren 1998 tot 2001 zijn in totaal 2434 vossen gedood in de provincie Utrecht: dat is gemiddeld 487 per jaar. Verschillend per WBE neemt het afschot de laatste jaren op de Heuvelrug iets af (waarvan de oorzaak vooral moet worden gezocht in het toenemend aantal terreinen van SBB waar geen afschot meer mag plaats vinden). Terreinbeheerders constateren de laatste jaren ook een afnemende reproductie midden in de bosgebieden (mond. meded. NM m.b.t. Kaapsche Bossen en UL algemeen), wat daarmee overeen lijkt te komen. Daarentegen wijst het onderzoek in het Noordhollands Duinreservaat uit dat bij afwezigheid van beheer aanvankelijk de omvang van de worpen afnam doch vervolgens ook de territorium-omvang, zodat per saldo de reproductie ongeveer gelijk bleef (*Mulder 1985-1992*). In het Utrechtse beheergebied neemt daarnaast het afschot in de poldergebieden flink toe. Vanaf 2002 komen in het afschot en de vossen-dichtheid een trendbreuk omdat de Vos niet meer regulier bejaagbaar is. In ieder geval is de afschot-historie veelzeggend voor de 'aanwezigheid' van de Vos.

Tabel 21: Afschot Vos over 5 jaar (1997-2001) per WBE

WBE's	totaal afschot 1997-2001	gemidd. afschot per jaar	opp. werkgeb. in ha*	gemidd. afsch. per 1000 ha**
-------	--------------------------------	--------------------------------	----------------------------	------------------------------------

* steeds het deel van het werkgebied dat binnen de provincie Utrecht is gelegen

** het afschot per 1000 ha geeft een inzicht in de relatieve verdeling per oppervlakte-eenheid over de verschillende WBE's

Op basis van deze gegevens kan worden geconstateerd dat:

1. dat er veel Vossen voorkomen (jaar in jaar uit afschot van 60 tot 70 Vossen per 1000 ha in WBE's Lage Vuursche, Noorderpark, De Vallei: dat is 1 gedode vos op ca. 15 ha) en dat Vossen inmiddels *vrijwel overal* voorkomen;
2. Vossen worden afgeschoten vooral op en rond de Heuvelrug; naarmate de afstand ervan groter wordt, neemt het afschot af;

3. de populaties zich vooral oostelijk van het Amsterdam-Rijnkanaal ophouden, nog weinig ten westen daarvan.

Dynamiek van de Utrechtse Vossenpopulatie

Van oudsher is de biotoop van de Vos de bossen en zandgronden zoals die vooral op de Heuvelrug voorkomen: bossen bieden veel dekking, zandgronden uitstekende mogelijkheden voor burchten (waarvan er vele, soms heel oude, te vinden zijn op de Heuvelrug) en van oudsher voldoende voedsel: zo kwamen er tot 7 à 10 jaar geleden zeer veel konijnen voor op de Heuvelrug, thans is dat een fractie van de voormalige konijnenpopulatie door ziekte; dat daarin thans ook predatie een rol speelt is evident.

De Vossenpopulatie in Utrecht is, evenals op veel plaatsen elders in ons land (zie WBE-Databank), de laatste decennia sterk uitgebreid. Oorzaak hiervan moet worden gezocht in onder meer de toename van gebieden met dekking en dus meer nest- en verblijfsgelegenheid, drogere winters waardoor de Vos in oorspronkelijk nattere gebieden kan verblijven, plaatselijk sterk teruggelopen bejaging en de toename van het voedselaanbod door afval (steden, recreatiegebieden, aas langs wegen). Niet alleen de dichtheid maar ook de verspreiding is toegenomen, onder meer door het afgenomen natuurlijke voedselaanbod in de oorspronkelijke gebieden (grote terugloop konijnenpopulaties in bosgebieden door ziekten). Kwamen Vossen van oudsher niet voor in de polders, thans is dat in toenemende mate het geval, zoals door afschotinformatie in de westelijk gelegen WBE's wordt geïllustreerd.

Eenzelfde beeld wordt verkregen in het open weidegebied zuidelijk van de Kromme Rijn, waar sinds enkele jaren ook Vossenafschot is ontstaan.

Tabel 22: Ontwikkeling Vossenafschot westelijk van het Amsterdam-Rijnkanaal (bron WBE's)

	1997	1998	1999	2000	2001 (MKZ)
Amstelland	2	geen	2	1	4
Vecht en Veenstreek	geen uitsplitsing; gemiddeld 5 per jaar				
Tussen Vecht en Oudenrijn	4	5	4	6	10
Lopikerwaard	geen	geen	2	1	geen

Belangrijk voedselaanbod in de open weide- en moerasgebieden vormen bodembroeders (weide- en moerasvogels) tijdens de broedperiode (die samenvalt met het zogen en grootbrengen van jonge Vossen). Dit wordt mede geïllustreerd door gegevens vanuit het weidevogelbeheer (zie H. 13.1 en 13.2). Buiten de broedperiode is voor de Vos rond boerenerven en in de overige menselijke omgeving (afval) voedsel beschikbaar.

Daarbij worden die polders die nog enige dekking bieden middels zoden, griendjes, houtwallen, bosjes, rietkragen etc. (Kromme Rijngebied) vaker gefrequenteerd dan die waar dat niet het geval is (Amstelland, Vecht en Veenstreek, Tussen Vecht & Oudenrijn, Lopikerwaard). Een medewerker van Staatsbosbeheer Regio Groene Hart heeft in Nieuwkoop op plekken met voldoende dekking thans ook daadwerkelijk bovengrondse legers voor de voortplanting geconstateerd.

Nadere analyse en sporenonderzoek in de Langbroekerwetering bieden voorts sterke aanwijzingen voor een seizoenmatige dynamiek. Na het werpen van hun jongen in het voorjaar, wat vooral op de hogere zandgronden plaats vindt, migreren ouders met hun

welpen van ca. 3 tot 6 weken oud naar provisorische burchten in de polders waar de voorjaarsvoedselvoorziening meer kansen biedt (o.m. bodembroeders zoals weidevogels). Uit verschillende studies was reeds duidelijk dat rekels en jonge moeren een sterk zwerf- en uitzwermgedrag vertonen (Niewold 1976; Zimen 1984; Mulder 1988b). Belangrijk element hierbij is dat niet-bejaagde grote natuurgebieden in toenemende mate voor Vossen een reservoirfunctie vervullen (Niewold 1999) van waaruit zij zich over het aangrenzende agrarische cultuurlandschap verspreiden. Vergelijkbare conclusies werden getrokken omtrent de 'overloop' uit het Lauwersmeer (Siebenga 2000). Belangrijk gegeven daarbij is dat Vossen in één nacht een afstand van tientallen km's kunnen afleggen waarmee ook foerageertochten over grote afstanden worden ondernomen. Het feit dat de poldergebieden op deze wijze nog niet méér worden gefrequentieerd voor voedseltochten ligt hem waarschijnlijk in het Amsterdam-Rijnkanaal als belangrijke barrière, een barrière die overigens steeds meer oversteekmogelijkheden krijgt.

12.2 Schade door Vos: risico, historie en gevoerd beheer

Potentiële landbouwschade

bron: handboek *Faunaschade, Faunafonds*:

* landbouwhuisdieren predatie, overbrenging van ziekten (gehele jaar)

Historie en risico landbouwschade

Het risico met betrekking tot landbouwschade betreft vooral gevogelte (kippenfarms, eendenkwekerijen) en jongvee (m.n. net geworpen lammeren). Bedrijfsmatig gehouden gevogelte komt met name in het noord-oostelijk deel van de provincie veel voor terwijl de schapenteelt over de gehele provincie is verspreid.

Aan dergelijke schade wordt door het Faunafonds geen tegemoetkoming toegekend waardoor er ook geen objectieve registratie voorhanden is, doch er zijn bijzonder veel ongeregistreerde klachten. Voor geregistreerde gevallen kan slechts worden teruggevallen op de schade-inventarisatie van de WBE Kromme Rijn als referentie.

Tabel 23: Melding landbouwschade door Vossen in WBE Kromme Rijn

	1999	2000	2001	2002
<u>totaal aantal meldingen</u>				
met schadetaxatie*	1	2	14	23
zonder schadetaxatie	5	2	0	0
<u>schade aan pluimvee, lammeren, gewentelde schapen</u>				
- bedrag	€ 127	€ 3.200	€ 4.400	€ 8.300

afgeronde bedragen

** de taxatie geeft aan het oogstverlies + gemaakte extra kosten*

Nadere toelichting op tabel:

Er hebben 23 jachthouders schade gemeld in hun jachtveld, waarbij per jachtveld soms meerdere schademeldingen zijn ingestuurd. Deze zijn te verdelen in:

- 3 meldingen gedode lammeren
- 6 meldingen van het doden van bedrijfsmatig gehouden pluimvee
- 1 melding van gedode dieren op een kinderboerderij
- 25 meldingen van gedood pluimvee bij particulieren, in totaal 418 dieren met een geschatte waarde van €9.449.

Zoals uit eerdere inventarisaties bleek kon tot invoering van de FFW, met hoge investeringen in preventieve middelen en een hoog afschot de schade tot een minimum worden beperkt. Sinds invoering van de FFW in 2002 kon afschot echter niet meer plaats vinden.

Potentiële schade aan natuurlijke (flora en) fauna

De aanwezigheid van Vossen kan van grote invloed zijn op het broedsucces van bodembroeders, zoals weidevogels en kolonievogels (Bijlsma 1995; Niewold 1999; Brandsma 2002; Natuurmonumenten 2002). Sinds ook bovengrondse legers van Vossen rond De Meye worden gesignaleerd, vormen Vossen door predatie in het centrale deel van het Groene Hart en in het Kromme Rijn-gebied een bedreiging voor de daar levende weidevogelpopulaties (zie verder H. 13.2 Predatie op weidevogels).

Bovendien is in het Noorderparkgebied in de jaren 2001-2003 door onderzoek geconstateerd dat Vossen, ten behoeve van hun kraamburcht, regelmatig Dassen uit kunstburchten hebben verjaagd. Dit betrof in 2001 en in 2002 slechts één dassenburcht, doch in 2003 reeds 4 dassenburchten (Werkgroep Dassenplatform, augustus 2003).

Potentiële overlast (NB geen ontheffing mogelijk)

bron: handboek Faunaschade, Faunafonds

* niet-bedrijfsmatig gehouden vee predatie, overbrenging van ziekten (gehele jaar)

Potentiële veiligheidsaspecten/ volksgezondheid

bron: Handboek Faunaschade, Faunafonds

Vossen kunnen diverse ziekten over brengen. Duidelijk vastgesteld zijn hondsdolheid, Vossenlintworm, Neospora en ziekte van Aujeszky.

Met name voor het overbrengen van hondsdolheid en Vossenlintworm dient men beducht te zijn: voor beide bestaat een positief verband tussen voorkomen en verspreiding van de ziekten en de heersende Vossendichtheid. Tot heden is de Vossenlintworm uitsluitend in de grensstreken (Z-Limburg en Groningen) aangetroffen (o.a. De Nederlandse Jager nr. 15, 1997). De besmettingsgraad ligt in deze gebieden ook veel lager dan in Centraal Europa (o.a. Zoogdier 13 /3). Regelmatig verschijnen in de pers alarmerende berichten over dergelijke ziekten doch dit is voor het Ministerie van Volksgezondheid tot heden geen aanleiding geweest tot specifieke maatregelen.

Ontwikkeling van de schade

De belangrijkste ontwikkeling betreft hier de schade aan natuur: kolonievogels in de plassengebieden en weidevogels. Predatiecijfers laten sinds 1995 een sterke groei zien terwijl kolonies (m.n. van Purperreiger en Lepelaar in de natuurgebieden) letterlijk zijn

uitgeroeid dan wel geheel zijn verdwenen onder de predatiedruk (zie H. 13.4 Predatie op moerasvogels). Daarnaast laten bovenstaande cijfers zien dat ook de landbouwschade aan flinke groei onderhevig is.

Preventieve maatregelen

Landbouw- en faunaschade: zie Handboek Faunaschade, Faunafonds.

Beheer afgelopen jaren

Dit heeft voornamelijk bestaan uit afschot en wegvangen.

Tabel 24: Afschotgegevens Vos

	1980/1982 gemiddeld	1997	1998	1999	2000	2001 MKZ
landelijk (WBE-Databank)	9.136*	13.780*	13.780*	13.780*	-	-
provincie Utrecht (WBE's)	-	546	497	495	470	426

* gemiddelde over 3 jaar

Het gemiddelde jaarlijkse afschot betrof in deze periode 487 Vossen.

Sinds 2002 vormt de soort geen regulier bejaagbare soort meer en vormt beheer-afschot een uitzondering op de wettelijke bescherming.

12.3 Conclusie Vos: noodzaak tot beheer

Een hoog afschot in de laatste vijf jaren vóór de invoering van de FFW heeft de trek van Vossen vanuit de leefgebieden op de heuvelrug naar weide- en moerasgebieden niet kunnen verhinderen:

- thans ondervinden weidevogelgebieden toenemende schade (zie ook *Brandsma 2002*) terwijl weidevogels in het provinciaal beleid prioritaire aandacht hebben;
- ook broedkolonies van Rode-lijstsoorten moerasvogels, eveneens beschermd met prioritaire beleidsaandacht, worden door het voorkomen van (teveel) Vossen sterk in hun ontwikkeling beperkt;
- voorts wordt ook de bescherming van dassen, eveneens met prioritaire beleidsaandacht en waarvoor in het Noorderparkgebied vele speciale maatregelen zijn genomen zoals kunstburchten en dassen-passages, doorkruist door het toenemend aantal Vossen die in het Noorderparkgebied regelmatig dassen uit hun burchten verdrijven (zie Bijlage 11, bron Dassenplatform Noord-Holland/ Utrecht).

Ook al kon het hoge afschot in de voorbije jaren de verdergaande verspreiding van Vossen niet geheel tegenhouden, blijkt desalniettemin dat de belangrijkste beperkende factor voor uitbreiding de hoge jachtdruk was (*Niewold 1999; Brandsma 2002*). Zo wordt in de Wieden geconstateerd dat bij het niet bestrijden van de Vos de bijzondere weidevogelpopulatie er naar verwachting binnen enkele jaren volledig zal verdwijnen (*Brandsma 2002*).

Bij het afschot van Vossen in de laatste jaren ontbrak het echter nog aan een planmatige systematiek, welke thans op basis van het Faunabeheerplan en de achterliggende organisatie, vorm dient te krijgen. De belangrijkste optie is dan ook om de verspreiding terug te dringen naar die gebieden waar de Vos de minste schade kan berokkenen. *Vooralsnog is dit populatiebeheer gericht op het tegengaan van faunaschade.*

Dit vergt een strak populatiebeheer. Doel daarbij is vooral de weidevogelgebieden van Vossen te vrijwaren. Gezien de grote en ver-reikende mobiliteit van Vossen is daartoe een zonerings tussen belangrijkste Vossenleefgebied en genoemde weidevogelgebieden gewenst.

Aan de oostzijde van de Heuvelrug is bovendien sprake van toenemende landbouwschade (vooral pluimvee) terwijl dáár zowel als in het Kromme Rijn-gebied ook de schade aan niet-bedrijfsmatig gehouden huisdieren, toe neemt. Met hoge investeringen voor preventieve maatregelen en hoog jaarlijks afschot kon die schade aanvankelijk tot een aanvaardbaar niveau worden beperkt. Bestrijding van landbouwschade is echter vooralsnog geen motief voor populatiebeheer omdat hiervoor (nog) geen schadehistorie is aan te voeren.

Doelstelling

Om een acceptabele populatie-omvang te bereiken wordt per zone van een te bereiken stand uitgegaan. Daarbij wordt een basis-leefgebied in acht genomen, bestaande uit de Heuvelrug als geschikt leefgebied en minst schadegevoelig ten aanzien van natuurschade.

Anderzijds zullen in de weidevogelgebieden Vossen tot een minimum moeten worden beperkt om een maximale weidevogelstand te kunnen bereiken (minimale zone). In de overgangszone tussen Vossen- en weidevogelgebied zal een belangrijk deel van het beheerabschot dienen plaats te vinden.

12.4 Populatiebeheer Vos: gewenste stand en uitvoering

Gewenste stand

Uitgaande van beschikbare informatie blijken uit een onderzoek van J. Mulder in de terreinen van het Noord-Hollands Duinreservaat (Mulder 1985-1992) de volgende Vossenstanden voor te komen:

- stand vóór het werpen: 2,5 Vossen per 100 ha.
- stand ná het werpen: 6 Vossen per 100 ha.

Om een jaarlijkse reductie te krijgen tot de stand voorafgaand aan het werpen verdwijnen er dus ieder jaar $6 - 2,5 \text{ Vos} = 3,5 \text{ Vos}$ per 100 ha. Uitgaande van de aanname dat 60% van deze afname plaats vindt door natuurlijke omstandigheden (= 2,1 Vos) en dat de overige 40% plaats vindt door afschot buiten het leefgebied, betekent dit dat per 100 ha 1,4 Vos wordt geschoten, te benoemen als 'reproductie-overschot'.

Ter vergelijking: als we dit afschot vergelijken met het afschot in WBE Noorderpark en WBE Lage Vuursche is daarin een parallel te vinden:

WBE Noorderpark, groot ca. 5.700 ha waarvan ca. 100 ha stedelijk gebied, blijft over 5.600 ha;

* afschot over 5 jaar (1997-2001) = 484 ex.

* dat is per jaar $484 : 5 = 96,8$ ex.

* $96,8 : 5.600$ ha = 0,01728 afschot Vos per jaar per ha

* per 100 ha is dat $0,01728 \times 100 = \mathbf{1,72}$ afschot Vos per jaar per 100 ha

WBE Lage Vuursche, groot ca. 9.000 ha waarvan ca. 1.800 ha. stedelijk gebied, resteert 7.200 ha

* afschot over 5 jaar (1997-2001) = 500 ex.

* dat is per jaar $500 : 5 = 100$ ex.

* $100 : 7.200$ ha = 0,0138 afschot Vos per jaar per ha

* per 100 ha is dat $0,0138 \times 100 = \mathbf{1,38}$ afschot Vos per jaar per 100 ha

Het aantal af te schieten Vossen van 1,4 Vos per 100 ha zoals vanuit de informatie in het Noord-Hollands Duinreservaat is herleid, vormt in vergelijking met bovenstaande berekeningen een plausibele aanname om tot een gewenste standpopulatie voor het leefgebied, dus het basis-leefgebied *en* de overgangszones, te komen om daarmee migratie naar de weidevogel- en moerasgebieden tot een minimum te beperken.

Zonering

Er wordt voor de uitvoering uitgegaan van een viertal zones (zie Bijlage 12):

1. Het bosgebied van de Utrechtse heuvelrug als leefgebied van de Vos (basis leefgebied). Er wordt vooralsnog van uitgegaan dat het populatiebeheer *niet* in deze zone zal worden uitgevoerd. Slechts indien er sprake is van daadwerkelijke schade kan op basis van een (maatwerk) ontheffing deze schade worden bestreden.
2. In de laaggelegen weide- en moerasgebieden rondom de Heuvelrug waar kwetsbare bodembroeders hun leefgebied hebben, wordt een minimale Vossenstand nagestreefd (minimale zone). Daar is afschot van Vossen het gehele jaar mogelijk.
3. In overgangszones rond de Heuvelrug wordt het beheerabschot geconcentreerd. Doel is hier om de dreiging voor de aangrenzende weidevogelgebieden zeer beperkt te houden. Vanwege de beschermde status van de Vos wordt het aantal af te schieten Vossen aan een maximum gebonden ('gewenste stand').
4. Voor de Gelderse Vallei geldt dat thans niet voldoende gegevens beschikbaar zijn om dit gebied te kunnen kwalificeren volgens de hierboven gehanteerde systematiek. Duidelijk is dat dit gebied (potentieel) schadegevoelig is vanwege de (grootschalige) pluimveehouderij, het op grote schaal voorkomen van hobbymatig gehouden landbouwhuisdieren alsmede door de aanwezigheid van weidevogels, bodembroeders en rode lijst soorten w.o. de kwartelkoning en het feit dat gesubsidieerd weidevogelbeheer in dit gebied mogelijk is en wordt uitgevoerd. Indien er sprake is van daadwerkelijke schade kan op basis van een ontheffing deze schade worden bestreden.

Begrenzing overgangszones

Voor het basisleefgebied van de Vos wordt uitgegaan van het bosgebied van de Heuvelrug.

De overgangszones waarin het beheerfschot grotendeels dient plaats te vinden, liggen in de werkgebieden van de WBE's Noorderpark, Lage Vuursche, de Eem en Kromme Rijn (zie Bijlage 3 en 12).

Voor de begrenzing van overgangszones zijn, in de zones waar aaneengesloten bos over gaat in (half)open landschap, topografisch duidelijk aanwijsbare grenzen gekozen.

Dit leidt tot een viertal deelgebieden, te weten (zie Bijlage 3):

- 1 Overgangsgebied Baarn (WBE Lage Vuursche)
- 2 Overgangsgebied Soest (WBE Eem en Lage Vuursche)
- 3 Overgangsgebied Maartensdijk (WBE Noorderpark en Lage Vuursche)
- 4 Overgangsgebied Kromme Rijn (WBE Kromme Rijn)

Nadere begrenzingen zijn op Bijlage 12 aangegeven.

Buiten dit begrensde leefgebied (minimale zone) is het beheerdoel om in de betreffende WBE's de omvang van de Vossenpopulatie tot een minimum te beperken. Het betreft de (Utrechtse delen) van de werkgebieden van de WBE's Gooi en Vechtstreek, Amstelland, Vecht en Veenstreek, Tussen Vecht en Oude Rijn, Driebruggen, Lopikerwaard en Vijfherenlanden-Noord en delen van het werkgebied van de WBE's: Noorderpark (westelijk van de A27), Kromme Rijn (zuidelijke van het Amsterdam Rijnkanaal) en De Eem (met uitzondering van het gebied zuidwestelijk van de spoorlijn Amersfoort – Baarn)

Afschotquota in de overgangszones

Hiertoe wordt uitgegaan van het reproductie-overschot van de overgangszones. Het reproductie-overschot bedraagt 1,4 Vos per vierkante kilometer. Per overgangsgebied kan het afschotquotum bepaald worden door de oppervlakte in km² te vermenigvuldigen met 1,4.

Overgangsgebied Baarn:	4 km ² x 1,4 = 5,6; afgerond 6. In dit gebied mogen maximaal 6 Vossen per jaar worden gedood.
Overgangsgebied Soest:	24 km ² x 1,4 = 33,6; afgerond 34. In dit gebied mogen maximaal 34 Vossen worden gedood.
Overgangsgebied Maartensdijk:	24 km ² x 1,4 = 33,6; afgerond 34. In dit gebied mogen maximaal 34 Vossen worden gedood.
Overgangsgebied Kromme Rijn:	152 km ² x 1,4 = 212,8; afgerond 213. In dit gebied mogen maximaal 213 Vossen worden gedood.

Afschotperiode

Afschot van Vossen is het meest effectief in de periode vanaf oktober tot en met februari. Daarmee wordt hoofdzakelijk bereikt dat inname van nieuwe territoria (dus migratie) wordt beperkt. Bovendien valt dit samen met een deel van het 'reguliere' jachtseizoen.

Een nadeel met betrekking tot deze relatief korte periode is dat gericht Vossenafschot erg tijdrovend is waarmee de kans op realisatie van het gewenste afschot, te klein is. Vanuit dien hoofde wordt er voor het overgangsgebied gekozen voor het toestaan van

afschot het gehele jaar rond waarbij de betreffende WBE's de taak op zich nemen om het afschot bij voorkeur in de periode oktober t/m februari te verrichten.

Evaluatie

Voorheen werd het grote Vossenafschot gerealiseerd in het gehele gebied waar Vossen voorkomen. Dit betekende méér mankracht dus een veel bredere taakverdeling tussen jagers, een veel groter afschotgebied dus ook veel meer kans om het gewenste afschot te realiseren. De vraag is in hoeverre een gewenste afschot onder de aangegeven zoneringscondities realiseerbaar zal zijn: dus in hoeverre de Vossen 'uit' de weidevogelgebieden gehouden zullen kunnen worden. Om de effectiviteit van dit beheer te toetsen zullen de resultaten binnen de looptijd van dit plan worden geëvalueerd om te beoordelen of gewijzigde omstandigheden aanleiding geven tot aanpassing.

Daarnaast is het de vraag in hoeverre hiermee als neveneffect een verdere groei van de landbouwschade kan worden beperkt en in hoeverre met 'maatwerk-afschot' op basis van een ontheffing, de schade aan (bedrijfsmatig gehouden) huisdieren binnen het leefgebied op een aanvaardbaar niveau kan worden gehouden.

Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer zie hoofdstuk 14.

13	KWETSBARE BODEMBROEDERS
-----------	--------------------------------

13.1 Weidevogels, voorkomen en kenmerken

Algemeen

(bron: Sovon 2002/Broedvogelatlas, weidevogelkaart provincie Utrecht, Landschapsbeheer Nederland, inventarisatiegegevens weidevogelgroepen en SBB).

Weidevogels, met name de meest kwetsbare soorten (bijvoorbeeld Grutto en Tureluur) komen met name in vochtige weidegebieden voor. Scholekster en Kievit, die bijv. óók op bouwland nestelen, laten dan ook een aanzienlijk ruimere verspreiding en ook grotere in Nederland voorkomende aantallen zien dan de twee eerder genoemde weidevogels (Sovon 2002). Patrijs, ook als 'weidevogel' betiteld, komt toch vooral in akkergebieden voor terwijl de Kluut, waarvan meerdere paren broeden in Eemland, eveneens een kwetsbare soort is. Grutto, Tureluur, Patrijs en Kluut staan op de rode lijst en worden op provinciaal niveau ook als 'bedreigd' beschouwd en vergen dus extra beschermingsaandacht.

Voor de Nederlandse condities van de Grutto en Tureluur zijn indicatief voor de stand en ontwikkeling van de (veel bredere groep) weidevogels waarvoor in het algemeen dezelfde problematiek op gaat: deze toelichting spitst zich dan ook op die twee als indicatie toe.

De soorten nestelen op matig intensief gebruikte, laaggelegen graslanden. Kruidenrijke en laat gemaaide hooilanden genieten de voorkeur en laten dan ook de hoogste dichtheden zien: Tureluur tot 10-20 broedpaar per 100 ha, doch in het gangbare boerenland tegenwoordig slechts minder dan 5 paar per 100 ha.

Oorzaken voor bedreiging van weidevogels zijn vooral habitatvernietiging en kwaliteitsvermindering van de leefomgeving: dit laatste bijvoorbeeld door verder gaand ontwatering en intensiever landbouwgebruik (aldus de Sovon-atlas). Daaraan kan worden toegevoegd dat weidevogelgroepen, TBO's en WBE's constateren dat ook predatieverliezen in sommige gebieden een belangrijke bedreiging vormen.

Voorkomen in de provincie Utrecht

De belangrijkste concentratiegebieden voor weidevogels zijn te vinden in het veen- en rivierenlandschap (de westelijke helft van de provincie) en in het Eemdal. De Patrijs komt vooral voor in het rivierengebied.

13.2 Predatie op weidevogels

Algemeen:

in relatie tot weidevogels is in de laatste jaren vooral de predatie van generalistische diersoorten als Vos en Zwarte kraai een bedreiging gaan vormen (Siebenga 2000; SOVON 2002; Brandsma 2002). Een bodembroedende akkervogel als de Patrijs heeft vooral last van predatie door Vos. Marterachtigen hebben in de predatie slechts een gering aandeel.

Zowel Vos als Zwarte kraai zijn alleseters en cultuurvolgers: ze profiteren extra van de menselijke nabijheid. Landelijk laten de populaties dan ook een zich voortzettende groei zien.

Weidevogels zijn als bodembroeders per definitie gevoelig voor predatie (overigens is de mate van gevoeligheid afhankelijk van diverse factoren). Sovon geeft aan dat Zwarte kraaien meesters zijn in het leegroven van open nesten, wat bijvoorbeeld bij Kieviten goed waarneembaar is: terwijl de éne kraaienpartner het verdedigende kievitenpaar afleidt plukt de andere de eieren of jongen stuk voor stuk uit het nest (Sovon-atlas). Tegelijkertijd dient te worden vermeld dat het weidevogelbeheer *zelf* mede oorzaak kan zijn van verhoogde predatie door het signaal-effect voor predators (beschermers plaatsen, ontzien met maaien e.d., zie Duiven et al 1999). Bovendien spelen ook andere bedreigingen een rol zoals habitat-afname door verdroging en verstedelijking en verlies van broedsels door toenemende mechanisering en intensivering van het landbouwgebruik.

De vraag is voorts of de deelgebieden met actieve weidevogelgroepen representatief zijn voor de weidevogelproblematiek. Daarop blijft het antwoord vooralsnog schuldig, doch het zijn voornamelijk deze gebieden waarover gegevens beschikbaar zijn.

Predatie van weidevogels in Utrecht: alhoewel landelijk gezien de predatie in Utrecht rond een landelijk gemiddelde ligt (predatiekaart Sovon/Al terra, 2000), zijn er bij de veldwerkers van vogelwerkgroepen veel klachten over toenemende predatie.

Cijfers van Vanellus vanellus en ervaringen in Eemland laten zien dat, voor zover het duidelijk te herleiden gevallen betreft, méér nesten worden gepredeerd door Zwarte kraai dan door Vos.

Ervaringen bij Staatsbosbeheer rond De Meije maken echter duidelijk dat veel afhankelijk is van de plaatselijke omstandigheden.

Indien bijvoorbeeld nabij een weidevogelgebied een geschikte slaapplek voor Zwarte kraai aanwezig is (boomgroep) neemt de predatie door kraai sterk toe. Daarbij zijn de zones met een wat lagere dichtheid aan weidevogels (randzones) voor predatie door Zwarte kraai extra gevoelig terwijl in kerngebieden met hoge concentraties aan broedende weidevogels, de weidevogels zich veel beter kunnen verdedigen.

Gebieden met hoge concentraties aan broedende vogels zijn echter weer veel gevoeliger voor predatie door Vos. Vooral nabij ruig begroeide gebieden met veel dekking (halfopen landschappen, natuurgebieden) lijkt er een niet te ontkennen relatie tussen een toenemend aantal Vossen en sterke terugloop van het broedsucces van weidevogels te constateren, zoals met name weidevogelgroep De Wulp (Soest) aangeeft.

Natuurmonumenten geeft bij monde van haar beheerders aan dat:

- * In het natuurgebied Botshol sinds de eerste waarnemingen van een nest jonge Vossen in 1988, het aantal broedende weidevogels en eendachtigen in de daarop volgende jaren sterk afnam (verslag S. De Vries, N.M.). Na afschot van Vossen herstelden de broedvogels zich redelijk. Vanaf 1991 heeft, m.u.v. 1999 en 2000, jaarlijks Vossenafschot plaatsgevonden en sinds die tijd heeft zich ook een lepelaars-kolonie ontwikkeld (zie verder H. 12.4 'Predatie van moerasvogels in Utrecht').

- * De beheerder van het reservaat in de Eempolder geeft aan dat er, om daar een goed weidevogelterrein te kunnen houden, ten aanzien van Vossen regulerend opgetreden zal moeten worden. Een stuk beheerhistorie voor dit gebied geeft aan dat er tot en met 2001 een sterke bejaging van Vossen heeft bestaan (verslag H.W. Nieuwerf, N.M.). Ook de daar actieve weidevogelgroep ('Weidevogelbescherming Eemland-West') dringt vanuit hun ervaring aan op *blijvend* afschotbeheer van Vos.

Landschapsbeheer Utrecht verzamelt en interpreteert jaarlijks de (cijfermatige) gegevens van de weidevogelgroepen in heel de provincie. Onderstaande predatie-percentages laten zien dat zich daarin veel fluctuaties voordoen. Bovendien kunnen ook indirecte oorzaken het percentage beïnvloeden, zoals vroeger of later in het seizoen uitkomen door weersomstandigheden e.a. Echter, de algemene tendens is er toch één van toename (zie onderstaande tabel). Naast predatie van legsels ontstaat ook nog predatie van kuikens, welke echter niet achterhaalbaar is.

Tabel 25: Gemiddeld predatie-percentage legsels weidevogels in de provincie Utrecht

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kievit	6,9%	11,2%	13,2%	10,5%	13,8%	12,86%
Grutto	5,1%	11,6%	15,1%	6,5%	12,3%	14,88%
Tureluur	-	2,9%	6,1%	6,3%	8,8%	11,24%
Scholekster	3,7%	13,5%	10,5%	3,4%	8,5%	10,37%

Lokaal treden echter grote verschillen in legsel-predatie op, zoals tabel 26 aan geeft.

Tabel 26: Lokale predatie op weidevogels, Landschapsbeheer Utrecht 2002

Weidevogelgroepen	Grutto			Kievit		
	gevonden aant.	predatie-percentage	totaal verlies	gevonden aant.	predatie-percentage	totaal verlies
Soest	205	25,4 %	33,3 %	811	35,4 %	45,5 %
Utrecht	*) 27	0,0 %	24,0 %	278	7,6 %	29,0 %
Nieuwegein	72	20,8 %	32,9 %	491	14,9 %	25,1 %
Houten	*) 2	0,0 %	0,0 %	31	16,0 %	26,7 %
Woerden	44	9,1 %	47,5 %	118	5,6 %	22,0 %
Femnes	80	10,0 %	26,6 %	312	3,8 %	19,6 %
Mijdrecht	99	14,1 %	28,1 %	129	18,6 %	24,6 %
Bunschoten	165	11,5 %	37,4 %	415	7,0 %	20,5 %
Werkhoven	*) 1	0,0 %	0,0 %	78	2,6 %	14,1 %
Amersfoort	31	41,9 %	74,2 %	136	7,4 %	65,4 %
Harmelen	*) 11	9,1 %	18,2 %	218	7,3 %	20,5 %
Renswoude	*) 9	11,1 %	11,1 %	345	6,7 %	29,6 %

Toelichting op tabel 26:

Enkele weidevogelgebieden kennen, in vergelijking met de andere, een uitzonderlijk predatiepercentage ('Soest' en 'Amersfoort'). In Soest gaat dat voor Kievit gepaard met een eveneens hoog verliespercentage door werkzaamheden door 'verlaten'. Weidevogelgroep De Wulp ('Eemnes') meldt dat de oorzaak vooral moet worden gezocht bij de Vos, waardoor het aantal gevonden nesten van m.n. Kievit in 4 jaar tijd is afgenomen met 60% en het uitkomst-percentage daarvan bovendien nog eens is teruggelopen van 72% ('normaal') tot 40 %. Inventarisaties van *Vanellus vanellus* m.b.t. predators laten dit eveneens zien.

Opvallend in bovenstaande cijfers is voorts dat waar bij de Grutto in een gebied slechts een klein aantal legsels wordt gevonden (zie tabel *), hier ook weinig predatiedruk heerst. Bij Kievit blijkt een dergelijke relatie niet significant aanwezig.

In 'Amersfoort' gaan de cijfers zowel bij Grutto als Kievit gepaard met een uitzonderlijk hoog verliespercentage door 'onbekend': hierover zijn verder geen gegevens bekend doch is aannemelijk dat hiervan ook een groot deel 'predatie' vormt.

Bovenstaand beeld over predatie en weidevogels vertoont echter nog wel hiaten. Zo biedt de inventarisatie-medewerker van Staatsbosbeheer met betrekking tot De Meye, het volgende beeld:

Tabel 27: Ervaring inventarisatie-medewerker Staatsbosbeheer in De Meye

Het aantal broedende grutto's in De Meye is in de laatste jaren sterk gestegen. Het gaat echter om een ogenschijnlijk succes want door predatie door de Vos is het broedsucces erg laag. In de onderstaande tabel is te zien dat er in 2002 al op 6 juni in het reservaat geen grutto's meer aanwezig waren. Op die datum waren er nog nauwelijks vliegvlugge jongen en ook in de omgeving van het reservaat verbleven er geen alarmerende grutto's met jonge vogels. Dat er Vossen aanwezig waren was ook al in 2001 bekend maar dat de negatieve effecten op de broedende grutto's (en andere weidevogelsoorten) zo groot is werd niet verwacht.'	datum	losse vogel	paartje	alarm. vogels
	21 april 2002	4	21	14
	6 mei 2002	1	1	49
	21 mei 2002	3	1	24
	6 juni 2002			1

Weidevogeltellingen van Natuurmonumenten in de polder Nellestein, een polder element bij Botshol en de polder Groot Mijdrecht laten in de jaren 1997 t/m 2001 géén significant-opvallende veranderingen zien, volgens de beheerder het gevolg van preventief bejagen van de Vos.

Over de relatie weidevogels en predatie is het laatste woord nog niet gezegd. De praktijk wijst ook uit dat in de beschikbare gegevens over predatie nog moeilijk verklaarbare wisselingen voorkomen, kennelijk afhankelijk van de locatie en landschappelijke situatie: plaatselijk kan dit tot zeer hoge predatie-percentages oplopen maar plaatselijk ook lijkt de predatie mee te vallen. Bovendien spelen landschappelijke veranderingen in Nederland predators als Vossen en kraaien in de hand. Er wordt in dat kader thans een belangrijk landelijk onderzoek uitgevoerd door Sovon in samenwerking met o.m. Alterra, KNJV en WBE's, waarvan de uitkomsten naar verwachting een veel beter zicht op deze problematiek zullen bieden.

Al met al ligt volgens Sovon op landelijk niveau een verdere populatiedaling van weidevogels door gecombineerde effecten m.b.t. habitat, agrarisch gebruik en predatie, in het verschiet (Sovon-atlas).

13.3 Moerasvogels, voorkomen en kenmerken

Algemeen

Als voor predatie kwetsbare soorten die in de provincie ook voorkomen, is als indicatie uitgegaan van Lepelaar, Purperreiger en Roerdomp. Deze soorten broeden voornamelijk in rietvegetaties en ook wel moerassige struwelen (Purperreiger, Lepelaar). Alle drie de soorten zijn bedreigd ('Rode Lijst') en komen thans ook slechts beperkt in Utrecht voor (bronnen: natuurterreinen NM en SBB):

Lepelaar:

in Botshol 5 broedgevallen in zowel 2001 als 2002, gesitueerd op twee moeilijk bereikbare eilanden;

Roerdomp:

enkele waarschijnlijke broedgevallen in Botshol en nabij de Meye, in de Tienhovense Plassen sinds 1994 variabel aantallen tussen 0 en 5 (3 broedgevallen in 2002);

Purperreiger:

in de Tienhovense Plassen tussen 1994 en 2000 wisselend enkele broedgevallen, in 2002 géén.

13.4 Predatie op moerasvogels

Bodembroedende moerasvogels zijn, als kolonievogels in een veelal ruig begroeide omgeving, vooral gevoelig voor predatie door Vossen. Zo zijn diverse ervaringen bekend van kolonies van Rode Lijst-soorten als Lepelaar en Purperreiger die door predatie en verstoring door Vossen geheel zijn verdwenen.

Met betrekking tot Lepelaar bevonden zich in 2001 in Botshol 5 broedparen, een toename van 2 t.o.v. 2000. Dit vormt thans de gehele provinciale populatie. Met betrekking tot Purperreiger zijn de broedplaatsen in de Molenpolder en in het reservaat Benschop verlaten. Wellicht dat de broedplaats in de Breukeleveensche plas nog in gebruik is (De Kruisbek jg 46 nr. 2 april 2003).

Soms vinden na predatie/ verstoring nieuwe vestigingen op andere locaties plaats, doch het aantal veilige locaties neemt onder dreiging van de Vos, zienderogen af (zie hieronder).

Predatie van moerasvogels in Utrecht

Predatie op deze groep soorten is moeilijk vast te stellen. Het gaat dan ook steeds om indirecte waarnemingen van predatie door Vos, zoals:

- * in het Naardermeer is in 1989 de gehele broedkolonie van lepelaars (145 broedpaar) door de Vos in één nacht zodanig verstoord dat deze niet meer als broedvogel is teruggekeerd: de daaropvolgende dag zijn resten gevonden van tientallen lepelaars (NM - W. van der Klift);

- * in Botshol heeft vanaf 1991 (m.u.v. 1999 en 2000) jaarlijks Vossenafschot plaatsgevonden en sinds die tijd heeft zich ook een lepelaars-kolonie ontwikkeld. Dit voorjaar (2003) is er nabij de kolonie een Vos waargenomen en zijn prooiresten van lepelaars gevonden: pogingen tot afschot deze winter en vroeg voorjaar hebben nog niet tot resultaten geleid met alle risico's voor de kolonie van dien;
- * de Vos heeft inmiddels verschillende moerasgebieden gekoloniseerd, maar predatie van Purperreiger is waarschijnlijk niet groot (Van der Kooij 1985); er zijn aanwijzingen dat de Vos in Naardermeer waarschijnlijk verantwoordelijk was voor het verloren gaan van ook veel grondnesten van Purperreiger (Van der Kooij 1995);
- * op enige afstand van de inmiddels verdwenen kolonie Purperreigers langs de Loenderveenseplas (thans geen 'Utrecht' meer) zijn bij de ingang van een Vossenhol reigerresten gevonden, mogelijk Purperreiger (provinciale nota 'Kansen voor de Purperreiger e.a.').

13.5 Conclusie met betrekking tot predatie

- * Habitatvernietiging en kwaliteitsvermindering van de leefomgeving hebben tot sterke afname van de weidevogelpopulaties geleid. Overheid en vrijwillige weidevogelbeheerders spannen zich tot het uiterste in om teloorgang van weidevogels door agrarische activiteiten te voorkomen. In Utrecht zijn weidevogels daarnaast ook kwetsbaar voor te grote predatie doordat enerzijds de dichtheid van weidevogels is afgenomen en anderzijds de populaties van Vos en Zwarte kraai als predators zich sinds de laatste jaren vooralsnog ongeremd kunnen ontwikkelen.
- * Ook voor moerasvogels die in kolonies op de grond broeden vormen habitatvernietiging en kwaliteitsvermindering van de leefomgeving de belangrijkste factoren tot sterke teruggang. Met name de terreinbeherende organisaties spannen zich tot het uiterste in om voor kolonies van bijv. Lepelaar en Purperreiger nestelgebieden te ontwikkelen, de totale habitat te verbeteren en kolonies op hun terreinen zoveel mogelijk bescherming te bieden. Met name kolonievogels kunnen echter door predatie zwaar worden bedreigd omdat het steeds om een belangrijk deel van de gehele provinciale populatie gaat. Er hebben zich dan ook enkele dramatische predatiegevallen met Vossen voorgedaan waarbij kolonies in één nacht soms grote verliezen moesten leiden om daarna voor lange tijd van de betreffende locatie weg te blijven.
- * De predatie door Vos komt inmiddels, met uitzondering van de Lopikerwaard, in het gehele Utrechtse weide- en moerasgebied voor. Predatie door Zwarte kraai, waarvan de 'ernst' nog omstreden is, vormt voor weidevogels in ieder geval een zorgenfactor: belangrijk hiervoor zijn de uitkomsten van een landelijk lopend onderzoek naar weidevogelpredatie.
- * Naast behoud van (de kwaliteit van) de habitat vormt ook beperking van overmatige predatie een factor die van belang is voor de bescherming van weide- en grond-broedende kolonievogels. Daarin speelt met name de Vos een belangrijke rol.

- * Getalsmatig inzicht in de omvang van predatie vormt een belangrijke factor en is tot nu niet stelselmatig vastgesteld. Dit vormt in de komende jaren een belangrijk onderdeel van de monitoring.

14 ADVIES GEWENSTE UITVOERINGSREGELS FAUNABEHEER

14.1 Inleiding

Het formuleren van vrijstellingen, aanwijzingen en ontheffingen hangt zeer nauw samen met de uitvoeringspraktijk van het faunabeheer. Alhoewel dat 'formuleren en verlenen/instellen/aanwijzen' onder directe verantwoordelijkheid van G.S. vallen en de status van dit Faunabeheerplan in principe slechts een '*onderbouwde aanvraag van ontheffingen*' betreft, is het functioneren van het faunabeheer geheel afhankelijk van een goede afstemming op een realiseerbare uitvoeringspraktijk. Om die reden bevat het plan dit hoofdstuk: 'Advies gewenste uitvoeringsregels faunabeheer' waarin met name de uitvoeringsvoorwaarden nauw op de uitvoeringspraktijk zijn afgestemd.

Faunabeheer als onderdeel van de Flora- en faunawet is per definitie gericht op het ingrijpen met een reeks van maatregelen om negatieve effecten van te massaal voorkomende diersoorten te beperken. Dit kan in de vorm van verontrusten (preventieve maatregelen, verjagende maatregelen waaronder ook afschot), schadebestrijding (afschot, vangen/schadeperceel) tot populatiebeperkende maatregelen (afschot, rapen, schudden en/of doorprikken van eieren e.d.).

Dit Faunabeheerplan is derhalve gericht op het verkrijgen van ontheffingen dan wel van vrijstelling of aanwijzing tot verontrusten en/of doden van diersoorten onder daarbij behorende condities (art. 65, 67 en 68). Dit is gericht op een aantal in de wet aangegeven doelen of 'belangen' (zie H. 2.2).

De FFW stelt daarbij de eis van onderbouwing met gegevens, wat in de hoofdstukken 4 t/m 13 zo goed als mogelijk heeft plaatsgevonden. Daarbij is gebruik gemaakt van de meest actuele, beschikbare gegevens over de 'schadehistorie', 'beheerhistorie', populatiegegevens, het te verwachten landbouwkundig grondgebruik en het hoofdstuk 'Faunaschade' uit het handboek Faunafonds.

Dit Faunabeheerplan draagt dus de motieven en maatregelen aan voor de te verlenen ontheffing ten aanzien van verboden handelingen met betrekking tot diersoorten te selecteren uit de lijst welke door de Minister in het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren' is opgenomen (zie H. 2.2 en 2.3).

14.2 Principe beheerbeleid

Het Faunabeheerplan biedt een zo goed mogelijk inzicht in de schadehistorie, schaderisico's in de provincie en de mate waarin duurzame instandhouding van populaties in het geding zijn. De ontheffingen betreffen maatregelen in uitzondering op de wettelijke bescherming, voor diersoorten die daarvoor in de provincie Utrecht in

aanmerking komen. Daarnaast vormen ook motieven tot populatiebeheer voor sommige diersoorten uitgangspunt tot het verlenen van ontheffingen.

Om de 'kans op belangrijke schade' te voorkomen verleent G.S. naast vrijstelling tot maatregelen, ook ontheffingen daartoe. Deze ontheffingen worden in beginsel verleend aan de Faunabeheereenheid. Deze zal, naar bevind van zaken, de ontheffing schriftelijk doorverlenen aan de bij haar aangesloten WBE's welke deze ter uitvoering aan hun aangesloten jachthouders verstrekken. Indien een jachthouder in de zin der wet die niet is aangesloten bij de FBE en/of de gronden waarop hij gerechtigd is tot het genot van de jacht niet binnen het werkgebied van een bij de FBE ingeschreven WBE vallen, kan de ontheffing door de FBE worden doorgeschreven aan deze jachthouder, waarbij voorwaarden gesteld kunnen worden. Deze voorwaarden evenals een nadere bepaling met betrekking tot aanvragen, de activering, het gebruik en de rapportage van ontheffingen staan weergegeven in het door het bestuur van de Faunabeheereenheid vastgestelde reglement.

Teneinde schaderisico's te voorkomen worden ontheffingen zoveel mogelijk op voorhand verleend. Hiertoe worden de locaties van de belangrijke schaderisico's gekoppeld aan de werkgebieden van WBE's waar deze risico's zich manifesteren. Waar het schadebestrijding betreft is dit steeds gebonden aan de schadepercelen of -gebieden. De ontheffingen zijn zo mogelijk genuanceerd naar de gewassen en/of perioden en de WBE's waarvoor deze gelden.

Deze ontheffingssystematiek wordt gekoppeld aan een jaarlijkse evaluatie met verslaglegging.

Uitvoeringsprocedure

Dit leidt in de praktijk tot de volgende werkstappen (zie voorts bijlage 14 Reglement Faunabeheereenheid Utrecht):

1. Jaarlijks ontvangen de WBE's op voorhand van de (secretaris van de) FBE de noodzakelijke ontheffingen voor hun gehele werkgebied ('doorschrijf-ontheffingen' op basis van de uitvoeringsinstructie van de FBE).
2. De provincie wordt op de hoogte gesteld en heeft daarmee de mogelijkheid om (steekproefsgewijs) te controleren of de ontheffinggebruiker zich houdt aan de in de ontheffing opgenomen voorwaarden.
3. Het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
4. Iedere ontheffinggebruiker verplicht zich om een registratie bij te houden zoals beschreven in het Faunabeheerplan, onderdeel "uitvoeringsregels per diersoort" en geeft daarbij een aanduiding van de schadelocaties waar gebruik is gemaakt van de ontheffing, zomogelijk op een topografische kaart. De ontheffinggebruiker is verplicht de door hem opgestelde rapportage zo spoedig mogelijk te sturen aan de betreffende Wildbeheereenheid in wier werkgebied de inzet van de ontheffing heeft plaatsgevonden.
5. De Wildbeheereenheid ziet toe op het ordentelijk gebruik van de ontheffingen en bundelt de bij haar ingediende rapportages en stelt deze onverwijld aan de Faunabeheereenheid ter hand.

6. Naast de rapportage over het gebruik van de ontheffing wordt van de ontheffinggebruikers verwacht dat zij jaarlijks - alleen maar bij voorkeur in samenwerking met andere ontheffinggebruikers in WBE-verband - zoveel mogelijk gegevens aanleveren omtrent de ontwikkeling in de aantallen van alle diersoorten die in het Faunabeheerplan zijn opgenomen alsmede van die diersoorten die in de toekomst mogelijk zodanig in aantal zullen toenemen dat zij belangrijke schade kunnen gaan veroorzaken ofwel de draagkracht van het gebied te boven zullen gaan. De Faunabeheereenheid zal zich waar mogelijk inzetten om het verzamelen van de additionele informatie te coördineren.
7. De Faunabeheereenheid op haar beurt zal de binnengekomen rapportages samenvoegen in een verzamelverslag, dat jaarlijks door de Faunabeheereenheid zal worden vastgesteld en aan de provincie zal worden toegezonden.

Beheermaatregelen per diersoort

Naast de diersoorten welke in dit plan uitgebreid zijn behandeld kunnen ook voor andere diersoorten die belangrijke schade veroorzaken ontheffingen worden verleend, zoals voor wildsoorten buiten het normale jachtseizoen bij dreigende of optredende, belangrijke schade, of voor andere, in Utrecht mogelijke schadeveroorzakende faunasoorten zoals de Kokmeeuw. Hiervoor wordt het huidig provinciaal ontheffingsbeleid doorgezet m.b.t. zorgvuldige onderbouwing van de aanvraag.

Voor Grauwe gans, Kolgans en Smient als pleisterende wintergasten, wordt in het verlengde van het rijksbeleid aangesloten bij de uitwerking van het Beleidskader Faunabeheer, zoals dat door partijen is vastgelegd in 2003. Voor overige pleisterende wintergasten zoals andere trekkende ganzen- en zwanensoorten wordt, eveneens in het verlengde van het rijksbeleid, géén ontheffingen verleend: daar wordt compensatie geboden door een tegemoetkoming in de schade door het Faunafonds.

14.3 Advies uitvoeringsregels overzomerende Grauwe gans

Doel en motief:

Voorkomen van belangrijke schade aan de landbouw: naar aanleiding van een spectaculaire groei van de populatie en daarmee gepaard gaande groei van de schade-omvang, verminderen van de populatie-omvang ter voorkoming van landbouwschade.

Gewenste stand: populatie van 1200 exemplaren (populatie-omvang 1998). Om dit te realiseren is een ontheffing voor afschot gewenst.

Ontheffing voor overzomerende Grauwe gans

1. voor het rapen, schudden of doorprikken van eieren
(= *ondersteunende maatregel*);
2. voor doden van een quotum van maximaal 1650 exemplaren vóór het broedseizoen 2005.
(= *éénmalige actie terugbrengen populatie tot gewenste stand*);
3. in 2004 voor doden indien het quotum van 1650 is bereikt en alsnog aantoonbaar (dreigende) schade optreedt
(= *voorkomen economische schade*);
4. na 2004 voor doden van een quotum van maximaal 150 exemplaren
(= *handhaven gewenste stand*);
5. na 2004 voor doden indien het quotum van 150 is bereikt en alsnog aantoonbaar (dreigende) schade optreedt
(= *voorkomen economische schade*);
6. in alle overige, niet genoemde gebieden: ter voorkoming van belangrijke schade op schadegevoelige gewassen.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de Wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.

- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gedode vogels mogen voor zowel consumptie- als handelsdoeleinden gebruikt worden. Worden de vogels niet voor consumptie of handelsdoeleinden gebruikt dan moeten zij, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * Ringen die zich eventueel aan gedode ganzen bevinden worden gezonden naar Vogeltrekstation, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, onder vermelding van plaats en datum van afschot.

- * rapen, schudden en doorprikken van eieren ad 1,
als ondersteunende maatregel bij de éénmalige actie in 2004.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de volgende Wildbeheereenheden: Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark, Kromme Rijn en Vallei.
 - Ⓒ Bij het rapen van eieren dient minimaal één ei in het nest achter te blijven.
 - Ⓒ *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, éénmalig, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
 - Ⓒ *Rapportage*: uiterlijk 1 oktober dient de Faunabeheereenheid gedeputeerde staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing.

- * doden ad 2 in 2004 tot een maximum van 1650 exemplaren,
als éénmalige actie om de populatie te reduceren tot de gewenste stand.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de volgende wildbeheereenheden: Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark, Kromme Rijn en Vallei.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt worden in de periode 1 april 2004 tot 1 september 2004.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
 - Ⓒ Voor de werkgebieden van de wildbeheereenheden Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark geldt een maximum van 1400 exemplaren; voor de werkgebieden van de wildbeheereenheden Kromme Rijn en Vallei een maximum van 250 exemplaren.
 - Ⓒ *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder

vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.

C *Rapportage:*

-) uiterlijk 1 oktober dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Grauwe ganzen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.
-) De ontheffinggebruiker informeert de secretaris van de Faunabeheereenheid, zo mogelijk via de wildbeheereenheid binnen één week over het aantal gedode grauwe ganzen per actie. De secretaris houdt deze gegevens bij in een register zodat op verzoek van de provincie op ieder moment inzicht verschaft kan worden over het gebruik van de ontheffing.

* doden ad 4 tot een jaarlijks maximum van 150 exemplaren,

om de gewenste stand te handhaven.

C Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de volgende wildbeheereenheden: Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark, Kromme Rijn en Vallei.

C Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt worden in de periode 1 april tot 1 september.

C Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.

C Voor de werkgebieden van de wildbeheereenheden Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark geldt een jaarlijks maximum van 125 exemplaren; voor de werkgebieden van de wildbeheereenheden Kromme Rijn en Vallei een maximum van 25 exemplaren.

C *Melding:* het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.

C *Rapportage:*

-) uiterlijk 1 oktober dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Grauwe ganzen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.
-) De ontheffinggebruiker informeert de secretaris van de Faunabeheereenheid, zo mogelijk via de wildbeheereenheid binnen één week over het aantal gedode grauwe ganzen per actie. De secretaris houdt deze gegevens bij in een register zodat op verzoek van de provincie op ieder moment inzicht verschaft kan worden over het gebruik van de ontheffing.

* doden ad 3 en 5,

om economische schade te voorkomen.

- Ⓒ Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de volgende wildbeheereenheden: Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Vecht- en Veenstreek, Noorderpark, Kromme Rijn en Vallei.
 - Ⓒ Afschot is slechts toegestaan als uiterste middel ter bestrijding van (dreiging van) belangrijke schade aan gewassen, veroorzaakt door grauwe ganzen.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt worden in de periode 1 april tot 1 september en eerst nadat het maximaal aantal dieren van 1650 (in 2004) of 150 (in de daarop volgende jaren) zijn overschreden.
 - Ⓒ Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
 - Ⓒ Tot afschot mag slechts worden overgegaan nadat tenminste twee preventieve middelen, zoals genoemd in het Handboek Faunaschade van het Faunafonds aantoonbaar zijn ingezet.
 - Ⓒ Per verjaagactie van een groep Grauwe ganzen welke zich op het betreffende perceel bevindt danwel aanstalte maakt tot foerageren op het perceel waarop de ontheffing wordt gebruikt, mogen niet meer dan twee Grauwe ganzen worden gedood.
 - Ⓒ Gebruik van levende, dode of kunstmatige lokvogels is verboden.
 - Ⓒ Het is niet toegestaan het middel geweer te gebruiken vanaf of vanuit een gemotoriseerd voer- of vaartuig.
 - Ⓒ Afschot is slechts toegestaan op schadegevoelige- en de daaraan grenzende percelen.
 - Ⓒ *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
 - Ⓒ *Rapportage*: uiterlijk 1 oktober dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is onder opgave van het aantal gedode Grauwe ganzen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.
- * doden ad 6.
- Ⓒ Afschot van Grauwe ganzen ter voorkoming van belangrijke schade kan uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag. De provincie zal een ontheffingsaanvraag met spoed behandelen zodat bij toekenning van de ontheffing effectieve inzet uiterlijk vijf werkdagen na ontvangst van de ontheffingsaanvraag mogelijk zal zijn.
 - Ⓒ Gebruik en voorwaarden zullen gevoegd worden bij de te verlenen ontheffing.

Toegestane middelen ontheffing:

- * Hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 43 of groter.

14.4 Advies uitvoeringsregels overzomerende Kolgans

Doel en motief:

Schadebeheersing: de ontwikkeling van de populatie in het rivierengebied is zodanig dat ontstane landbouwschades de acceptatiegrenzen dreigen te overschrijden, waartoe een ontheffing voor verstoring ondersteund met afschot, gewenst is.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd. Monitoring zal hierin tot inzicht moeten leiden.

Ontheffing voor overzomerende kolgans

- * Ontheffing op voorhand voor het doden als ondersteuning van verjaging.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de wildbeheereenheid Kromme Rijn.
- * Afschot is slechts toegestaan als uiterste middel ter bestrijding van (dreiging van) belangrijke schade aan gewassen, veroorzaakt door Kolganzen.
- * Afschot is slechts toegestaan op schadegevoelige- en de daaraan grenzende percelen.
- * Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt worden in de periode 1 april tot 1 september.

- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gebruik van levende, dode of kunstmatige lokvogels is verboden.
- * Tot afschot mag slechts worden overgegaan nadat tenminste twee preventieve middelen, zoals genoemd in het Handboek Faunaschade van het Faunafonds, aantoonbaar zijn ingezet.
- * Per verjaagactie van een groep kolganzen welke zich op het betreffende perceel bevindt danwel aanstalte maakt tot foerageren op het perceel waarop de ontheffing wordt gebruikt mogen niet meer dan twee Kolganzen worden gedood.
- * Het is niet toegestaan het middel geweer te gebruiken vanaf of vanuit een gemotoriseerd voer- of vaartuig.
- * Gedode vogels mogen voor zowel consumptie- als handelsdoeleinden gebruikt worden. Worden de vogels niet voor consumptie of handelsdoeleinden gebruikt dan moeten zij, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * Ringen die zich eventueel aan gedode Ganzen bevinden worden gezonden naar Vogeltrekstation, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, onder vermelding van plaats en datum van afschot.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: uiterlijk 1 oktober dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Kolganzen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

Toegestane middelen ontheffing:

- * Hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 43 of groter.

14.5. Advies uitvoeringsregels knobbelzwaan

Doel en motief:

Schadebeheersing: de dreiging van landbouwschade als het gevolg van concentraties knobbelzwanen is zodanig dat verjaging, eventueel met ondersteunend afschot, in delen van de provincie noodzakelijk is.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd.

Ontheffing voor Knobbelzwaan

- * Ontheffing op voorhand voor het doden als ondersteuning van verjaging.
- * Ontheffing op voorhand voor het rapen, schudden en doorprikken van eieren.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de wildbeheereenheid Vecht en Veenstreek, Gooi en Vechtstreek, Tussen Vecht & Oudenrijn, Lopikerwaard, De Eem en Noorderpark.
- * Afschot is slechts toegestaan als uiterste middel ter bestrijding van (dreiging van) belangrijke schade aan grasland, veroorzaakt door groepen Knobbelzwanen.
- * Afschot is slechts toegestaan op schadegevoelige- en de daaraan grenzende percelen.

- * Van de ontheffing voor doden mag uitsluitend gebruik gemaakt worden in de periode 1 december tot 1 mei.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gebruik van levende, dode of kunstmatige lokvogels is verboden.
- * Tot afschot mag slechts worden overgegaan nadat tenminste twee preventieve middelen, zoals genoemd in het Handboek Faunaschade van het Faunafonds, aantoonbaar zijn ingezet.
- * Afschot is niet toegestaan indien kleine- of wilde zwanen (of andere beschermde vogels) in de groep aanwezig zijn;
- * Het maximaal af te schieten aantal uit één groep tot 50 exemplaren bedraagt 5; indien de groep groter is geldt een aantal van maximaal 10% van de groep;
- * Het is niet toegestaan het middel geweer te gebruiken vanaf of vanuit een gemotoriseerd voer- of vaartuig.
- * Gedode vogels mogen voor zowel consumptie- als handelsdoeleinden gebruikt worden. Worden de vogels niet voor consumptie of handelsdoeleinden gebruikt dan moeten zij, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * Ringen die zich eventueel aan gedode Zwanen bevinden worden gezonden naar Vogeltrekstation, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, onder vermelding van plaats en datum van afschot.
- * Terugbrengen legsels tot 1 ei middels doorprikken schudden of wegnemen bij aantoonbare noodzaak.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: uiterlijk 1 juni dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het voorafgaande jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Knobbelzwanen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

Toegestane middelen ontheffing:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 43 of groter.

14.6 Advies uitvoeringsregels Meerkoet

Doel en motief:

Schadebeheersing: de landbouwschades buiten het broedseizoen zijn zodanig dat mogelijkheden tot verjaging met gebruikmaking van afschot om de effectiviteit te verhogen, wenselijk is. Omdat de groepsgrootte sterk weersafhankelijk en daarmee onvoorspelbaar is en omdat belangrijke schade in korte tijd kan ontstaan, wordt in schadegevoelige gebieden ontheffing op voorhand verleend.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd: ontstane schades zijn ook veelal zeer lokaal.

Ontheffing voor Meerkoet

- * Ontheffing op voorhand voor het doden als ondersteuning van verjaging.

Gebruik en voorwaarden ontheffing

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de wildbeheereenheden Amstelland, Vecht en Veenstreek, Gooi en Vechtstreek, Tussen Vecht & Oudenrijn, Lopikerwaard, Vijfherenlanden Noord, Kromme Rijn en De Eem.
- * Afschot is slechts toegestaan als uiterste middel ter bestrijding van (dreiging van) belangrijke schade aan gewassen, veroorzaakt door groepen Meerkoeten.

- * Afschot is slechts toegestaan op schadegevoelige- en de daaraan grenzende percelen.
- * Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt worden in de periode 1 september tot 1 april.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gebruik van levende, dode of kunstmatige lokvogels is verboden.
- * Tot afschot mag slechts worden overgegaan nadat tenminste twee preventieve middelen, zoals genoemd in het Handboek Faunaschade van het Faunafonds, aantoonbaar zijn ingezet.
- * Per verjaagactie van een groep meerkoeten welke zich op het perceel bevindt waarop de ontheffing wordt gebruikt mogen niet meer dan tien Meerkoeten worden gedood.
- * Het is niet toegestaan het middel geweer te gebruiken vanaf of vanuit een gemotoriseerd voer- of vaartuig.
- * Gedode vogels mogen voor zowel consumptie- als handelsdoeleinden gebruikt worden. Worden de vogels niet voor consumptie of handelsdoeleinden gebruikt dan moeten zij, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * Ringen die zich eventueel aan gedode Meerkoeten bevinden worden gezonden naar Vogeltrekstation, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, onder vermelding van plaats en datum van afschot.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: uiterlijk 1 mei dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het voorafgaande jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Meerkoeten door de ontheffingsgebruikers van die wildbeheereenheden.

Toegestane middelen vrijstelling en ontheffing:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 15 of groter;
- * jachtvogel.

14.7 Advies uitvoeringsregels Zwarte kraai

Doel en motief:

Schadebeheersing: de populatie blijkt ondanks een hoge bejagingsdruk in het verleden, nog steeds te groeien (gemiddeld 2% per jaar sinds 1990). Sinds 1998 heeft bovendien in het fruit een spectaculaire groei in de omvang van schades plaatsgevonden (van 1999 tot 2002 met groeifactor 7) ondanks het feit dat het onder de jachtwet een regulier bejaagbare wildsoort betrof waardoor ook de schadedocumentatie onvolledig is. Bovendien is nog een groei van de schade te verwachten omdat sinds 2003 pas ingezaaide percelen niet meer verzekeraar zijn. Fruitbouw en pas ingezaaide percelen komen in de provincie Utrecht veelvuldig voor. Het opzettelijk verontrusten en doden onder voorwaarden van Zwarte kraaien is vrijgesteld ("Verordening schadebestrijding dieren Provincie Utrecht 2004" of, wanneer in werking, op basis van het "Besluit houdende wijziging van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren in verband met de hernieuwde vaststelling van artikel 2 en 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren en toevoeging van het belang 'populatiebeheer'"). Uitsluitend voor situaties die niet vallen onder deze vrijstelling zullen ontheffingen noodzakelijk zijn (bijvoorbeeld voor het gebruik van vangkooien).

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd. Tot heden geregistreerde schades waren ook sterk plaatsgebonden (fruit). Monitoring zal tot inzicht moeten leiden in hoeverre beheer verkieslijk is. Daarnaast zal onderzoek moeten uitwijzen in hoeverre predatie op weidevogels een basis voor maatregelen vormt.

Ontheffing Zwarte kraai:

- * Afschot van Zwarte kraaien ter voorkoming van belangrijke schade kan, met uitzondering van de situaties die vallen onder de bovengenoemde vrijstelling, uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Gebruik en voorwaarden zullen gevoegd worden bij de te verlenen ontheffing.

Toegestane middelen ontheffing:

De toegestane middelen zijn afhankelijk van de situatie en motivatie zoals weergegeven in de betreffende ontheffingsaanvraag en kunnen bestaan uit:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 15 of groter;
- * vangkooi;
- * kastval;
- * jachtvogel.

14.8 Advies uitvoeringsregels Kauw

Doel en motief:

Schadebeheersing: de schadeklachten blijken, ondanks een min of meer gelijkblijvende populatieomvang, de laatste 10 jaar te zijn toegenomen wat tot het moment van inwerkingtreding van de Flora- en faunawet heeft geleid tot een hogere bejagingsdruk. Omdat Kauwen onder de jachtwet regulier bejaagbaar waren werd schade niet door het toenmalige Jachtfonds geregistreerd, waardoor schadedocumentatie ontbreekt. Bekend is dat Kauwen grote schade aan rijpend fruit, pas ingezaaide percelen en groenten toe brengen (bron: Jachtfonds). Het opzettelijk verontrusten en doden onder voorwaarden van Kauwen is vrijgesteld zodra het "Besluit houdende wijziging van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren in verband met de hernieuwde vaststelling van artikel 2 en 3 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren en toevoeging van het belang 'populatiebeheer'" in werking treedt. Uitsluitend voor situaties die niet vallen onder deze vrijstelling zullen ontheffingen noodzakelijk zijn (bijvoorbeeld voor het gebruik van vangkooien). Om deze schades te beperken is een ontheffing gewenst.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende gegevens worden aangevoerd. Monitoring zal tot inzicht moeten leiden in hoeverre beheer verkieslijk is.

Ontheffing Kauw:

- * Afschot van Kauwen ter voorkoming van belangrijke schade kan, met uitzondering van de situaties die vallen onder de bovengenoemde vrijstelling, uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Gebruik en voorwaarden zullen gevoegd worden bij de te verlenen ontheffing.

Toegestane middelen ontheffing:

De toegestane middelen zijn afhankelijk van de situatie en motivatie zoals weergegeven in de betreffende ontheffingsaanvraag en kunnen bestaan uit:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 15 of groter;
- * vangkooi;
- * kastval;
- * jachtvogel.

14.9 Advies uitvoeringsregels Ekster

Doel en motief:

Schadebeheersing: de schadeklachten blijken ondanks een teruglopende populatie-omvang, de laatste 10 jaar te zijn toegenomen wat tot het moment van inwerkingtreding van de Flora- en faunawet heeft geleid tot een hogere bejagingsdruk. Omdat Eksters onder de Jachtwet regulier bejaagbaar waren werd schade niet door het toenmalige Jachtfonds geregistreerd, waardoor schadedocumentatie ontbreekt. Bekend is dat Eksters grote schade aan rijpend fruit, aan pas ingezaaide percelen maïs en aan groenten toebrengen. Om deze schades te beperken is een ontheffing gewenst.

Gezien het ontbreken van voldoende onderbouwning zullen ontheffingen uitsluitend verstrekt kunnen worden op basis van een onderbouwde aanvraag.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd. Monitoring zal tot inzicht moeten leiden in hoeverre beheer verkieslijk is.

Ontheffing Ekster:

- * Afschot van Eksters ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen kan uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag. Bij dreigende belangrijke schade zal de provincie een ontheffingsaanvraag met spoed behandelen zodat bij toekenning van de ontheffing effectieve inzet uiterlijk vijf werkdagen na ontvangst van de ontheffingsaanvraag mogelijk zal zijn.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Gebruik en voorwaarden zullen gevoegd worden bij de te verlenen ontheffing.

Toegestane middelen ontheffing:

De toegestane middelen zijn afhankelijk van de situatie en motivatie zoals weergegeven in de betreffende ontheffingsaanvraag en kunnen bestaan uit:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 15 of groter;
- * kastval;
- * jachtvogel.

14.10 Advies uitvoeringsregels Roek

Doel en motief:

Schadebeheersing: in de laatste 10 jaar neemt de populatie-omvang van de Roek jaarlijks gemiddeld met ca. 2,5% toe. Bovendien kent de omvang van de jaarlijkse schade sinds 1997 een spectaculaire groei, met name in de fruitteelt waar in korte tijd grote schades kunnen ontstaan. Echter ook aan pas ingezaaide percelen graan en maïs, tot voor kort verzekeraar, kan de soort aanzienlijke schade toe brengen. Hiermee is (naast het fruit) nog een groei van de schade te verwachten.

Fruitbouw en pas ingezaaide percelen komen in de provincie Utrecht ook veelvuldig voor. Om de toenemende landbouwschade terug te dringen en beperken is een ontheffing gewenst.

Gewenste stand:

Voor het onderbouwen van eventuele noodzaak tot populatiebeheer kunnen onvoldoende feitelijke gegevens worden aangevoerd. Tot heden geregistreerde schades waren ook sterk plaatsgebonden (fruit). Monitoring zal tot inzicht moeten leiden in hoeverre beheer verkieslijk is.

Ontheffing Roek:

- * ontheffing op voorhand voor het doden als ondersteuning van verjaging.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.

- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen het werkgebied van de volgende wildbeheereenheden: De Schaffelaar, Vallei, Kromme Rijn, Lopikerwaard en Tussen Vecht & Oudenrijn.
- * Afschot is slechts toegestaan als uiterste middel ter bestrijding van (dreiging van) belangrijke schade aan gewassen, veroorzaakt door groepen Roeken.
- * Afschot is slechts toegestaan op schadegevoelige- en de daaraan grenzende percelen.
- * Van de ontheffing mag uitsluiten gebruik gemaakt op ingezaaide akkerbouw en grasland percelen vanaf het moment van inzaaien tot zes weken nadien, op percelen met afrijpend graan en maïs en op percelen met fruit in de periode 1 mei tot 1 november.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden tussen zonsopgang en zonsondergang.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gebruik van levende, dode of kunstmatige lokvogels is verboden.
- * Tot afschot mag slechts worden overgegaan nadat tenminste twee preventieve middelen, zoals genoemd in het Handboek Faunaschade van het Faunafonds, aantoonbaar zijn ingezet.
- * Het afschot dient als ondersteuning van verjaging. Per schadegevoelig perceel of aaneengesloten percelen mogen maximaal vijf roeken per dag worden gedood.
- * Het is niet toegestaan het middel geweer te gebruiken vanaf of vanuit een gemotoriseerd voer- of vaartuig.
- * Gedode vogels mogen dienen, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * Ringen die zich eventueel aan gedode Roeken bevinden worden gezonden naar Vogeltrekstation, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, onder vermelding van plaats en datum van afschot.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: uiterlijk 1 december dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Roeken door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

Toegestane middelen vrijstelling en ontheffing:

- * hagelgeweer en kogelgeweer kaliber 5,6 x 15 of groter;
- * jachtvogel.

14.11 Advies uitvoeringsregels Spreeuw

Doel en motief:

Schadebeheersing: de soort veroorzaakt belangrijke schade aan rijpend fruit. In verband met de aanwezigheid van grote rondzwervende concentraties Spreeuwen in de periode van het rijpende fruit is ter beperking van de schade, een vrijstelling of ontheffing gewenst. Het opzettelijk verontrusten en doden onder voorwaarden van spreeuwen is vrijgesteld (Verordening schadebestrijding dieren Provincie Utrecht 2004). Uitsluitend voor situaties die niet vallen onder deze vrijstelling zullen ontheffingen noodzakelijk zijn.

Gewenste stand:

Gezien het plaatselijk karakter van schades en de teruglopende Europese populatie-omvang, is populatiebeheer niet op zijn plaats.

Ontheffing Spreeuw:

- * Afschot van Spreeuwen ter voorkoming van belangrijke schade kan, met uitzondering van de situaties die vallen onder de vrijstelling (Verordening schadebestrijding dieren Provincie Utrecht 2004), uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

- * Gebruik en voorwaarden zullen gevoegd worden bij de te verlenen ontheffing.

Toegestane middelen ontheffing:

- * De toegestane middelen zullen beschreven worden in de te verlenen ontheffing.

14.12 Advies uitvoeringsregels Ree

Doel en motief:

Duurzaam (populatie)beheer: groei van de Reeënpopulatie kan leiden tot voedselstress, verzwakking, lijden van zieke en gebrekkige dieren en verhoogt trekgedrag met toenemende verkeersonveiligheid. Voedselstress kan ook leiden tot landbouwschade en schade aan flora (natuurlijke bosverjonging). Zowel vanuit ethisch oogpunt als ter voorkoming van belangrijke landbouwschade is populatiebeheer gewenst met een ontheffing voor gereguleerd afschot.

Gewenste stand ree:

Globale sondering wijst uit dat de leefgebieden in het Utrechtse draagkracht hebben variërend van minimaal 8 tot maximaal 15 Reeën per 100 ha, afhankelijk van de landschappelijke gesteldheid en het grondgebruik. Nadere draagkrachtbepaling van de werkgebieden van de verschillende wildbeheereenheden zal hierin een nadere afstemming moeten brengen.

Ontheffing voor Ree:

- * voor doden onder voorwaarden.

Gebruik en voorwaarden ontheffing Ree:

Algemeen

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing mag in het tijdvak 1 april tot en met 31 augustus alleen gebruik gemaakt worden tussen één uur vóór zonsopkomst en één uur na zonsondergang.

Buiten dit tijdvak tussen een half uur vóór zonsopkomst en een half uur na zonsondergang.

- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gedode Reeën mogen voor zowel consumptie- als handelsdoeleinden gebruikt worden. Worden de dieren niet voor consumptie of handelsdoeleinden gebruikt dan moeten zij, ter voorkoming van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd te worden.
- * De Faunabeheereenheid kan als ontheffinghouder het gebruik van wildmerken verplichten. Hiertoe zal zij een passende administratie opzetten.

A Afschot in relatie tot draagkracht

- * De provincie zal ontheffingen op voorhand voor afschot van Reeën baseren op onderbouwde ontheffingsaanvragen waarin een planmatig beheer beschreven wordt gebaseerd op draagkrachtberekeningen conform de "methode Van Haaften" in combinatie met betrouwbare gegevens over de populatie-omvang.
- * De provincie zal afzonderlijke ontheffing op voorhand geven voor de werkgebieden van de wildbeheereenheden Noorderpark, Lage Vuursche, De Schaffelaar, Kromme Rijn en Vijfherenlanden-Noord. Per werkgebied wordt in de ontheffing het aantal mannelijke en vrouwelijke Reeën vermeld waarop de ontheffing betrekking heeft.
- * Van de ontheffing mag uitsluitend gebruik gemaakt worden in de periode 1 december tot en met 31 maart voor afschot van geiten en kalveren en in de periode 1 april tot en met 31 augustus voor afschot van bokken.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: Jaarlijks dient de Faunabeheereenheid uiterlijk op 31 december Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in de voorgaande periode van 12 maanden (1 december tot 1 december) gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode reebokken, geiten, bokkalveren en geitkalveren door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

B Overige situaties:

- * Buiten de bij A genoemde periodes mogen Reeën gedood worden vanwege het belang van de verkeersveiligheid of om onnodig lijden bij zieke en kreuple Reeën te beëindigen.
- * *Melding en rapportage*: Het gebruik van de ontheffing voor deze situaties wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, uiterlijk op de eerste werkdag volgend op het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de datum waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. De geschoten dieren dienen in mindering gebracht te worden op de bij A genoemde aantallen.
- * Buiten de genoemde periodes kan afschot van Reeën ter voorkoming van belangrijke schade aan bedrijfsmatig geteelde gewassen uitsluitend plaatsvinden met een door

de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

Toegestane middelen ontheffing:

- * kogelgeweer volgens wettelijke specificaties.

14.13 Advies uitvoeringsregels Vos

Doel en motief

Voorkomen van (belangrijke) schade aan fauna: door toename van gebieden met dekking en dus meer nest- en verblijfsgelegenheid, drogere winters waardoor de Vos in oorspronkelijk nattere gebieden kan verblijven, plaatselijk sterk teruggelopen bejaging en toename voedselaanbod door afval (steden, recreatiegebieden, aas langs wegen) breidt de populatie zich uit tot in polders, veenweide- en laaggelegen moerasgebieden waar zij een hoge tol eisen van kwetsbare bodembroeders die toch al veel inzet aan bescherming vergen.

De beheerhistorie laat zien dat een hoog afschot in het verleden uitbreiding naar die gebieden niet heeft kunnen verhinderden. Dit zal mede het gevolg zijn geweest van gebrek aan een planmatige aanpak. Daarnaast kan de Vos plaatselijk grote schade veroorzaken onder bedrijfsmatig gehouden vee.

Om, ter bescherming van die kwetsbare weidevogels, de verspreiding van de Vos op een planmatig wijze te kunnen terugdringen naar zijn oorspronkelijke leefgebied en mede ter beperking van plaatselijk bovenmatige schade, is een ontheffing (of aanwijzing) voor doden gewenst.

Gewenste stand

Naar aanleiding van een zonering is vastgesteld wáár van Vossen een minimale stand gewenst is (veenweide- en moerasgebieden) met als doel bescherming weidevogels.

Daarnaast is een begrensd leefgebied vastgesteld, bestaande uit drie zones:

- een basisleefgebied waar natuurlijke regulatie het uitgangspunt is (Heuvelrug). Afschot zal in dit gebied uitsluitend mogelijk zijn bij aantoonbare schade(dreiging);
- een overgangszone waar een lagere Vossenstand gewenst is. Het afschot in deze zone is aan een maximaal aantal (quotum) gebonden (zie H. 12.4). Op basis van registratie wordt het resultaat van deze aanpak geëvalueerd, en
- de Gelderse Vallei. Dit gebied is niet aan te duiden als een basisleefgebied, noch als een overgangsgebied tussen basisleefgebied en gebied met belangrijke weidevogelpopulaties. Afschot kan in dit gebied uitsluitend plaatsvinden met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag bij aantoonbare schade(dreiging).

Ontheffing voor Vos

1. voor doden bij aantoonbaar (dreigende) schade in het basisleefgebied van de Vos (Utrechtse Heuvelrug);
2. voor doden bij aantoonbaar (dreigende) schade in het Utrechtse deel van de Gelderse Vallei;
3. voor doden van een jaarlijks quotum van maximaal 287 Vossen in de overgangsgebieden;
4. voor doden buiten het basisleefgebied, de Gelderse Vallei en de overgangszones (minimale zone).

Gebruik en voorwaarden ontheffing:

A Voor doden bij aantoonbaar (dreigende) schade (ad 1):

- * Ter voorkoming van belangrijke schade uitsluitend met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

B Voor doden bij aantoonbaar (dreigende) schade (ad 2):

- * Ter voorkoming van belangrijke schade uitsluitend met een door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.

C Voor doden van een maximum aantal van 287 Vossen (ad 3):

- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
- * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
- * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
- * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
- * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden" de werking van de ontheffing worden geschorst.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden binnen de op kaart 12 aangegeven overgangsgebieden.
- * Gebruikmaking van het geweer en kunstlicht voor de periode tussen zonsondergang en zonsopkomst dient voor 17.00 uur gemeld te worden bij de plaatselijke politie.
- * Gebruikmaking van aardhonden is niet toegestaan in de periode 1 maart tot 1 september.
- * Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gedode Vossen moeten, ter voorkoming van verspreiding van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd worden.
- * Voor de verschillende gebieden gelden de volgende maximale aantallen (quota):
Overgangsgebied Baarn: maximaal 6 Vossen per jaar.
Overgangsgebied Soest: maximaal 34 Vossen per jaar.
Overgangsgebied Maartensdijk: maximaal 34 Vossen per jaar.

- Overgangsgebied Kromme Rijn: maximaal 213 Vossen per jaar.
- * Indien het maximale aantal te doden dieren is bereikt is afschot in beginsel niet meer mogelijk. In gevallen waarin, ondanks afschot van dit quotum, toch nog belangrijke schade ontstaat of dreigt te ontstaan is afschot mogelijk op basis van een nieuwe door de provincie te verstrekken ontheffing gebaseerd op een onderbouwde ontheffingsaanvraag.
 - * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
 - * *Rapportage*:
 -) Uiterlijk 1 februari dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar (1 januari tot en met 31 december) gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Vossen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.
 -) De ontheffinggebruiker informeert de secretaris van de Faunabeheereenheid, zo mogelijk via de wildbeheereenheid, binnen één week na ieder gebruik van de ontheffing over het aantal gedode Vossen per actie. De secretaris houdt deze gegevens bij in een register zodat op verzoek van de provincie op ieder moment inzicht verschaft kan worden over het gebruik van de ontheffing.
- D Voor doden buiten het basisleefgebied, het Utrechtse deel van de Gelderse Vallei en de overgangszones (minimale zone) (ad 4)
- * Faunabeheereenheid Utrecht is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend.
 - * De ontheffinghouder kan het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan jacht(akte)houders, die bij voorkeur zijn aangesloten bij de wildbeheereenheid waarin de gronden zijn gelegen waar gebruik gemaakt wordt van de ontheffing. Deze jacht(akte)houder is de ontheffinggebruiker. De wildbeheereenheid vervult een adviserende en coördinerende rol bij het toestaan van het gebruik van de ontheffing.
 - * De ontheffinggebruiker mag zich in de uitvoering laten bijstaan door andere jachtaktehouders (in gezelschap).
 - * De ontheffinggebruiker dient bij de uitvoering in het bezit te zijn van een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende verklaring van de grondgebruiker, waarin deze toestemming verleent tot ingrijpen op zijn grond, alsmede een kopie van de ontheffing en de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing.
 - * De ontheffinggebruiker dient op verzoek van een daartoe bevoegde ambtenaar op eerste vordering zijn jachtakte, (een kopie van) de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid voor het gebruik van de ontheffing en de verklaring van de grondgebruiker te overleggen.
 - * De ontheffing kan door de provincie te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of gewijzigd. Indien weersomstandigheden daartoe aanleiding geven zal op grond van

het “Draaiboek bijzondere weersomstandigheden” de werking van de ontheffing worden geschorst.

- * Gebruikmaking van het geweer en kunstlicht voor de periode tussen zonsondergang en zonsopkomst dient voor 17.00 uur gemeld te worden bij de plaatselijke politie.
- * Gebruikmaking van aardhonden is niet toegestaan in de periode 1 maart tot 1 september.
Van de ontheffing kan geen gebruik gemaakt worden op zondagen en christelijke feestdagen.
- * Gedode Vossen moeten, ter voorkoming van verspreiding van ziekten, zo spoedig mogelijk geruimd worden.
- * Van de ontheffing mag alleen gebruik gemaakt worden buiten de op kaart 12 aangeduide gebieden “basisleefgebied”, “overgangsgebieden” en “Gelderse Vallei” voor zover ze gelegen zijn binnen de provincie Utrecht.
- * *Melding*: het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.
- * *Rapportage*: uiterlijk 1 februari dient de Faunabeheereenheid Gedeputeerde Staten van Utrecht te informeren over de wildbeheereenheden waar in het betreffende jaar (1 januari tot en met 31 december) gebruik gemaakt is van de ontheffing onder opgave van het aantal gedode Vossen door de ontheffinggebruikers van die wildbeheereenheden.

Toegestane middelen ontheffing:

- * Kogelgeweer kaliber tenminste 5,6 x 43 en hagelgeweer (tussen zonsondergang en zonsopkomst).
- * Kogelgeweer kaliber tenminste 5,6 x 43, hagelgeweer en kunstlicht (tussen zonsondergang en zonsopkomst).
- * Aardhond, als bedoeld in artikel 9 lid 8 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren (met uitzondering van de periode 1 maart tot 1 september).

15	EVALUATIE EN MONITORING
-----------	--------------------------------

15.1 Lacunes in de informatie en informatiekwiteit

Ondanks de vele gehanteerde informatiebronnen (zie H. 1.5) en de inbreng van ervaringen van grondgebruikers en jachthouders ten aanzien van schaderisico's, valt over de meeste onderbouwende gegevens nog wel iets op te merken over lacunes en kwaliteit van de informatie. Oorzaak is dat juist schadeveroorzakende soorten alle algemeen voorkomend zijn en die niet geteld/geïnventariseerd zijn door TBO's en/of PGO's. De meeste populatiegegevens zijn dus indicatief, afgeleid van algemene landelijke informatie en/of van afschot- en schadehistorie.

Waar het gaat om een 'gewenste stand' van soorten in verband met populatiebeheer, vormt dit de 'beste professionele invulling' naar bevinding van beschikbare onderzoeksgegevens. Methodische, systematische monitoring zal voor sommige soorten tot verbetering van inzicht moeten leiden op grond waarvan criteria kunnen worden bijgesteld. Het betreft echter alle soorten die algemeen voorkomen en waarvan vooralsnog geen gevaar voor de duurzame instandhouding van de soort is te duchten. Dit biedt ruimte voor proefondervindelijk verbeteren van criteria. Duidelijk is dat een zwaar gewicht komt te liggen bij gewenste methodische-systematische monitoring en gegevensregistratie.

15.2 Voorstel tot toekomstige data-verzameling (monitoring)Organisatie

De ontwikkeling van het faunabeheer hangt in belangrijke mate af van registratie van onderbouwende gegevens. Dit betreft gegevens over populaties, over schade en over resultaten van uitvoering van het beheer c.q. van vrijstellingen en ontheffingen.

De FBE vormt daarbij een belangrijk registratie-intermediair. Tevens worden de WBE's door de FBE aan hun meldings- en registratieplicht gehouden met als uiterste sanctie het intrekken van betreffende ontheffing(en). Het gehele systeem van monitoring vergt een concrete, nadere organisatie; daartoe zal de Faunabeheereenheid een werkgroep Monitoring instellen. Deze werkgroep zal eventuele kennislacunes in kaart dienen te brengen, voorstellen dienen aan te reiken ter opvulling van deze lacunes en de frequentie alsmede de wijze van monitoring dienen te bezien.

Monitoring-thema's

Monitoring vindt veelal plaats per WBE en op basis van Km-hokken (aanduiding Km-hok zie figuur 5 op de volgende blz.) zoals aangegeven op de topografische kaart (zie Bijlage 4).

Meldings- en registratieplicht behorende bij vrijstelling en ontheffing:

* deze zijn in hoofdstuk 14 aangegeven, aan te leveren door WBE's.

Afschotgegevens reguliere jacht:

- * van elke WBE wordt verwacht dat deze als 'standaardregistratie' aan de FBE ter beschikking worden gesteld;
- * van 'wildsoorten' waarvoor afschot op basis van ontheffing wordt uitgevoerd, dient een aparte registratie plaats te vinden (aantal per te vermelden maand en schadegewas).

Figuur 5: Aanduiding van km-hokken op de topografische kaart door middel van twee coördinaten (links en onder)

Broedvogeltellingen:

- * in overleg met de provincie wordt bepaald wie dit zal uitvoeren. Het betreft de volgende onderdelen:
 - **overzomerende Grauwe- en Kolgans:** jaarlijkse zomertellingen (periode juli-augustus) provinciale omvang zomerpopulatie;
 - **Knobbelzwaan:** jaarlijkse voorjaarstellingen (periode februari-maart) provinciale omvang broedpopulatie;
 - **Meerkoet, Zwarte kraai, Kauw, Ekster:** 5-jaarlijkse BMP-telling (augustus t/m oktober);
 - **Roek:** 5-jaarlijkse telling broedgevallen (periode mei-juni);
 - **faunaschade/ weidevogels:** jaarlijkse monitoring weidevogels broed en predatie door weidevogelgroepen (nadere afspraken over registratie met weidevogel-coördinator); dit betreft slechts 'de betere' weidevogelgebieden en geeft derhalve slechts een indicatief beeld van ontwikkelingen in relatie tot faunaschade;
 - **faunaschade/bodembroedende kolonievogels (Rode Lijst):** tenminste 2-jaarlijkse monitoring broed- en predatiegevallen door TBO's;

Zoogdiertellingen:

- * Ree: voorjaarstellingen per aangewezen WBE;
- * Vos: n.v.t. (trend op basis van afschot).

Inventarisatie landbouwschade:

- * bezien moet worden of een jaarlijkse schade-inventarisatie onder de WBE's zal worden ingevoerd
- * daarnaast vormen de taxaties van schades door het Faunafonds, te registreren naar het schadejaar en per WBE waar de schade heeft plaatsgevonden, een belangrijke indicatie voor het schadehistorieverloop;
- * schade-uitkeringen door het Faunafonds op basis van uitkeringsjaar zijn minder bruikbaar, doch geven wel voor de lange termijn een indicatief beeld van het schadeverloop.

15.3. Plan gericht op de toekomst

Het Faunabeheerplan is gericht op de toekomst en gebaseerd op de huidige beschikbare gegevens. Die gegevens zijn op onderdelen, zoals reeds gesteld, nog niet volledig. De komende jaren zullen aanvullende gegevens worden verzameld over noodzaak, aard, omvang en effectiviteit van de te verrichten handelingen. Tevens zal de uitvoering van het plan via monitoring worden gevolgd. Faunabeheer is echter niet statisch! Continue processen zoals weersinvloeden, voedselaanbod, ziekten en omvang van schadegevoelige teelten hebben invloed op de populatieomvang en de mate waarin schade optreedt. Om op een adequate wijze in te kunnen spelen op deze zich wijzigende omstandigheden is flexibiliteit noodzakelijk. Deze flexibiliteit zal mede vorm worden gegeven door het gezamenlijk overleg tussen provincie en Faunabeheereenheid. Op deze wijze is een effectief en efficiënt faunabeheer gewaarborgd.

BIJLAGEN

BIJLAGEN

1. Geraadpleegde literatuur
2. Gehanteerde begrippen
3. Kaart werkgebied (bron: provincie i.s.m. KNJV)
4. Kaart met topografische kaartindeling
5. Overzicht schaderisico per WBE
6. Overzicht schade en afschot per diersoort per WBE
7. Eigendommen van terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties
8. Overzicht landschapstypen
9. Verspreidingskaarten Roek, Kolgans, Purperreiger, Lepelaar (bron: SOVON)
10. Draagkrachtmodel voor Reewild van dr. J.L. van Haaften
11. Rapportage relatie Vos-Das (bron: Dassenplatform Noord-Holland/Utrecht)
12. Overgangszones beheer Vos
13. Te verwachten wetswijzigingen
14. Reglement ex. artikel 19 statuten Faunabeheereenheid Utrecht

BIJLAGE 1 GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Algemeen geraadpleegd

- C Beintema, A., Moedt, O. en Ellinger, D., m.m.v. SOVON, 1995. Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels.
- C Broekhuizen, S. cc., 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Uitgeverij K.N.N.V.
- C Hollander, Swanny den, 2002. Handreiking Faunabeheerplan. Landelijk Overleg Faunabeheereenheden.
- C Lange, Rogier en Peter Twisk, Alphons van Winden en Annemarie van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Uitgeverij K.N.N.V.
- C Provincie Utrecht, Dienst Ruimte en Groen 2002. Notitie implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht.
- C Soons, drs. P.J.A. en mevr. M. Huber. Flora en faunawet. Uitgever Koninklijke Vermande.
- C SOVON vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5.

Specifiek voor Ree

- C Broekhuizen, S. cc., 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Uitgeverij K.N.N.V.
- C Haaften, Dr. J.L. van, 1989. Reewild en Reewildbeheer. Uitgave van de Vereniging 'Het Reewild'.
- C Poutsma, drs.J. Zelfregulering bij reeën in een geïsoleerd gebied van geringe oppervlakte. De Nederlandse Jager.
- C Poutsma, J. 1996. Het beheer van Reeënpopulaties. De Jager nr. 9, 1996.
- C Strandgaard, H. 1972. The Roe deer population at Kalo and the factors regulating its size. Danish Rev. Game Biology 7(1):1-205.
- C Stubbe, C & H. Passarge, 1979. Rehwild. Verlag J. Neumann, Neudamm.
- C VHR 2003: Brief Vereniging Het Reewild 15 oktober 2003 m.b.t. afschotperiodes en gebruik wildmerken.
- C Wauters, Luc, 1992. Variatie in sociaal gedrag en territoriumgebruik bij reeën. Zoogdier (3) 92/4.

Specifiek voor Vos

- C Brandsma, Obe 2002. Invloed van de Vos op de weidevogelstand in het reservaatgebied Giethoorn-Wanneperveen. Artikel De Levende Natuur.
- C Broekhuizen, S. cc., 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Uitgeverij K.N.N.V.
- C Lange, Rogier & Peter Twisk, Alphons van Winden en Annemarie van Diepenbeek 1994. Zoogdieren van West-Europa. Uitg. KNNV/ VZZ.
- C Mulder, J.L. 1985. Invloed van de Vos op wulpen en fazanten in het Noordhollands Duinreservaat. Deel 1 + 2 De Nederlandse jager: 90,25: 564-566 en 90,26: 591-592.
- C Mulder, J.L. 1988a. De Vos in het Noordhollands Duinreservaat. Deel 2: Het voedsel van de Vos. RIN-rapport 88/42. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- C Mulder, J.L. 1988b. De Vos in het Noordhollands Duinreservaat. Deel 3: De Vossenpopulatie. RIN-rapport 88/43. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- C Mulder, J.L. 1988c. De Vos in het Noordhollands Duinreservaat. Deel 4: De fazantenpopulatie. RIN-rapport 88/44. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- C Mulder, J.L. 1990. The stoat *Mustelina erminea* in the Dutch dune region, its local extinction and a possible cause: the arrival of the fox *Vulpes vulpes*. Lutra 33,1: 1-21
- C Mulder, J.L. & A.H. Swaan 1988. De Vos in het Noordhollands Duinreservaat. Deel 5: De wulpenpopulatie. RIN-rapport 88/45. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- C Natuurmonumenten 1989. Inventarisatiegegevens naardermeer (niet gepubliceerd).
- C Natuurmonumenten 2002. Inventarisatiegegevens Botshol (niet gepubliceerd).

- C Niewold, F.J.J. 1976. De bestudering van de ecologie van de Vos in verband met zijn rol bij de verspreiding van rabiës. RIN, Arnhem.
- C Niewold, F.J.J./ RIN: 'Aspecten van het sociale leven van de Vos. Artikel Zoogdier.
- C Niewold F.J.J. & D.A. Jonkers 1999: rapport 447 ibn-dlo, 'Ruim baan voor de Vos'.
- C Siebenga, S. 2000. Lauwersmeer, kraamkamer Vossen. De Nederlandse Jager nr. 10, 2000.
- C WBE-Databank, Nieuwsbrief 5, juni 2002. Uitgave Kon. Ned. Jagers Vereniging.
- C Zimen, E. 1984. Long range movements of the red fox. Acta Zoologica Fennica 171:267-270.

Specifiek voor de vogelsoorten

- C Beintema et al., 1995. Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels, Schuyt & Co.
- C Bouwmeester et al, Larenstein 1998. Beter 10 in de lucht dan 1 op het land, onderzoek naar de knobbelzwaneneproblematiek in de provincie Utrecht.
- C CBS, 2003. Indexen van vogels en zoogdieren. <http://statline.cbs.nl>
- C Duiven et al/ Landschapsbeheer Nederland 1999. Weidevogels en predatie.
- C Ebbing 1997. Ganzen, grazers op trek langs de vorstgrens, Schuyt & Co.
- C Ebbing cc 1998. Knobbelzwanen in Noord- en Zuid-Holland, ibn-rapport 375.
- C Koffijberg, K., Voslamber, B. & van Winden, E., 1997. Ganzen en zwanen in Nederland. SOVON, in opdracht van IKC Natuurbeheer.
- C Landschapsbeheer Utrecht, jaarverslagen weidevogels 1995 t/m 2000.
- C Schekkerman, H., C.Klok, B.Voslamber, C.van Turnhout, F.Willems & B.S.Ebbing 2000. Overzomerende ganzen in het noordelijk Deltagebied, Alterra-rapport 139.
- C SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, 1998. Ganzen- en zwanentellingen in Nederland 1996/97. SOVON/RIZA/IKC.
- C SOVON vogelonderzoek Nederland, 2002. Atals van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5.
- C Winden, J. van der, 2003. Grenzen aan de groei voor Grauwe Gans in Vechtplassengebied. Conceptpublicatie.

Specifiek voor schadepreventie en -bestrijding

- C Faunafonds/ Oord 2002. Handboek faunaschade.
- C GroenTeam, 1999. Basisplan Faunabeheer Gelderse Poort.
- C Jaarverslagen 1997 t/m 2001, Wildschadecommissie voor de provincie Utrecht.

BIJLAGE 2 GEHANTEERDE BEGRIPPEN

bebouwde kom

zoals dit door de gemeenten op kaart wordt vastgelegd;

beheer

omvattend al die maatregelen die nodig zijn ter voorkoming van belangrijke schade (schadebestrijding) of ter beperking van diersoorten in het kader van populatiebeheer. Hieronder vallen ook preventieve maatregelen zoals ter voorkoming van noodzaak tot afschot bij schadebestrijding;

bejaagbaar

afschot van wildsoorten volgens FFW art. 31 t/m 33;

belangrijke schade

indien bij schade aan gewassen het schadebedrag € 115 per ha overschrijdt;

biotoop

milieu van een bepaalde planten- of diersoort;

BMP

broedvogel monitoring project (Sovon);

broedpopulatie

dat deel van een Nederlandse vogelpopulatie dat daadwerkelijk aan de voortplanting deel neemt;

burcht, bouw

ondergrondse schuilplaats zoals wordt gebruikt door Vossen of dassen;

duurzaam beheer

in tegenstelling tot schadevoorkoming en -bestrijding als plaatselijke en tijdelijke symptoombestrijding, wordt duurzaam beheer gehanteerd voor het handhaven van een evenwichtige populatie: enerzijds als natuurkwaliteit en anderzijds acceptabel in het spectrum van vele soorten menselijke belangen die, in algemene termen, uiteen lopen van veiligheid en volksgezondheid tot recreatie- en landbouwgebruik.

eutrofiëring

verrijking met voedingsstoffen, vooral stikstof en fosfor;

FFW

Flora- en Faunawet

implementatie

het op grond van een overeenkomst nieuw invoeren van een systeem;

jachthouder

degene die gerechtigd is tot het gehele of gedeeltelijke genot van de jacht volgens FFW art 33 of 34) doordat hij óf grondeigenaar is of omdat hij het jachtrecht heeft gepacht van een grondeigenaar;

monitoring

het op enigerlei wijze waarnemen van natuurlijke processen, diergedrag en mogelijke effecten daarvan op de omgeving of op andere dieren;

overzomerend/ovz

behorend tot de in Nederland broedende vogelpopulatie, niet behorend tot wintergasten;

overwinterend

behorende tot een in Nederland in de winter vertoevende populatie doch niet in Nederland broedend;

PGO

particuliere gegevens beherende organisatie;

populatiebeheer

dit betreft een verregaande mate van gecontroleerd beheer van een populatie-omvang, afgestemd op een nader begrensd gebied, zoals dit bij reebeheer plaatsvindt;

schade

dit omvat zowel 'belangrijke schade' aan gewassen als 'schade' aan flora en fauna;

TBO

terrein beherende organisatie;

wild (art. 32)

die diersoorten die volgens de FFW vallen onder de regulier bejaagbare soorten (FFW art. 32): Haas, Konijn, Wilde eend, Houtduif, Fazant en Patrijs.

BIJLAGE 5 - Overzicht Schaderisico per WBE

Bron: CBS 2000, per WBE oppervlakte-aandeel landbouw- en bosgrond (geen water, geen stad)

23/06/03

Hectaren	OPPERVL. WERKGEB. (topografisch) ha	KR-factor (KRf)*	BOS ha	GRASLAND ha	GRASZAAD ha	FRUIT ha	MAÏS SNIJ + KORREL ha	GRAAN ha	BIETEN SUIKER + VOEDER ha
WBE Amstelland (Utr. deel)	2.900	9,7 x	24	2.060			39	3	-
WBE Vecht en Veenstreek	10.800	2,6 x	28	7.100	3	11	195	24	16
WBE Gooi en Vechtstreek (Utr. deel)	2.200	12,7 x	20	1.560		53	57	23	-
WBE Noorderpark	5.700	4,9 x	360	1.530		9	92	78	5
WBE Tussen Vecht & Oudenrijn	15.600	1,8 x	219	7.200		98	329	12	111
WBE Driebruggen (Utr. deel)	2.000	14,0 x	2	1.530		2	85	-	-
WBE Lopikerwaard	13.800	2,0 x	27	9.380	18	462	698	52	7
WBE Vijfherenlanden Noord	4.200	6,7 x	220	1.690		91	213	27	12
WBE Kromme Rijn	28.000	1,0 x	6.965	9.805	10	1316	1743	281	80
WBE De Eem	8.500	3,3 x	0	5.850		1	175	5	18
WBE Lage Vuursche	9.200	3,0 x	4.300	500	5	26	378	131	7
WBE Schaffelaar (Utr. deel)	13.500	2,1 x	3.074	5.270		6	1343	95	23
WBE Vallei (Utr. deel)	2.800	10,0 x	165	1.320		14	268	8	8

* KRf = Kromme-Rijn-factor = vermenigvuldigingsfactor ter vergelijking van de oppervlakte van het werkgebied met dat van WBE Kromme Rijn als grootste WBE

NB1 de oppervlakten werkgebied van WBE's zijn topografisch, d.w.z. *inclusief* stadsgebieden voorzover die op de WBE-kaart binnen de begren-zingen liggen.

NB2 gemeenten zijn *of níet* aan de WBE toegerekend (klein opp. aandeel) *of géhéel* (>40% opp. aandeel).

NB3 voor bos en grasland is dat oppervlakte-aandeel *ook feitelijk* ingeschat als liggend binnen dat gemeente-deel: daarin kan een onnauwkeurigheid optreden van enkele procenten naar boven of beneden.

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

Bron: schadegegevens KNJV (geg. Faunafonds), afschotgegevens KNJV-Databank + WBE's, november 2003

6.1

KNOBBELZWAAN voornamelijk gras	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	schadecijfers niet ontvangen						JA	grasland 2060 ha graan 3 ha
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	geen	€ 113	geen	€ 678	€ 1.521	€ 1.272	JA	grasland 7100 ha graszaad 3 ha graan 24 ha
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	geen	geen	geen	geen	€ 472	€ 2.310	JA	grasland 1560 ha graan 23 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	geen	geen	geen	geen	geen	geen	JA	grasland 1530 ha graan 78 ha
Tussen vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	geen	€ 242	geen	€ 994	€ 127	€ 425	JA	grasland 7200 ha graan 12 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	geen	geen	€ 321	geen	geen	€ 511	JA	grasland 9380 ha graszaad 18 ha graan 52 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x	schadecijfers niet ontvangen, <u>wel schade getaxeerd en uitgekeerd</u>						JA	grasland 1690 ha graan 27 ha
Kromme Rijn KRf 1,0 x	geen	geen	geen	€ 262	geen	geen	JA	grasland 9805 ha graszaad 10 ha graan 281 ha
De Eem KRf 3,3 x	€ 321	geen	geen	€ 1.296	€ 209	€ 2.488	JA	grasland 5850 ha graan 5 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	grasland 500 ha graszaad 5 ha graan 131 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadecijfers niet ontvangen						NEE	grasland 5270 ha graan 95 ha
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	schadecijfers niet ontvangen						JA	grasland 1320 ha graan 8 ha
totaal schadetaxatie Jf-Ff april 03	€ 321	€ 355	€ 321	€ 3.230	€ 2.329	€ 7.006		
<i>totaal afschot (provincie)</i>	315	113	225	434	128	423		

OVERZOMERENDE GANZEN KRf = verg. met opp. werkgeb. Kromme Rijn	gras	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden*	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr. deel KRf 9,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof**	schadecijfers niet ontvangen			88	104	36	JA	grasland 2060 ha graan 3 ha
		geen	geen	geen					
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen geen	geen geen	€ 1.320 geen	€ 566 geen	geen 286	€ 2.394 310	JA	grasland 7100 ha graszaad 3 ha graan 24 ha bieten 16 ha
Gooi & Vechtstreek - Utr. deel KRf 12,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen geen	geen geen	geen 91	€ 1.862 82	€ 496 766	€ 18.020 -	JA	grasland 1560 ha graan 23 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen 6	geen 184	geen 95	geen 162	geen 606	€ 557 -	JA	grasland 1530 ha graan 78 ha bieten 5 ha
Tussen Vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen geen	geen geen	€ 358 geen	geen geen	geen geen	geen -	JA	grasland 7200 ha graan 12 ha bieten 111 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen -	JA	grasland 9380 ha graszaad 18 ha graan 52 ha bieten 7 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof v. 20% v.h. Utr. deel werkgebied	schadecijfers niet ontvangen, <u>wel schade getaxeerd en uitgekeerd</u>			(12)	(geen)	(geen)	JA	grasland 1690 ha graan 27 ha bieten 12 ha
		(geen)	(6)	(geen)					
Kromme Rijn KRf 1,0 x	schadetaxatie Jf-Ff (w.o. veel boeren- en kol-) afschof	geen geen	geen 24	geen 37	geen 25	geen 261	geen 161	JA	grasland 9805 ha graszaad 10 ha graan 281 ha bieten 80 ha
De Eem KRf 3,3 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen -	geen -	geen -	geen 88	geen 86	geen -	JA	grasland 5850 ha graan 5 ha bieten 18 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	NEE	grasland 500 ha graszaad 5 ha graan 131 ha bieten 7 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	schadecijfers niet ontvangen afschofcijfers niet afsplitsbaar						NEE	grasland 5270 ha graan 95 ha bieten 23 ha
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschof	schadecijfers niet ontvangen afschofcijfers niet afsplitsbaar						JA	grasland 1320 ha graan 8 ha bieten 8 ha
totaal schadetaxatie Jf-Ff april 03		geen	geen	€ 1.678	€ 2.428	€ 496	€ 20.971		
<i>totaal afschof</i>		322	208	123	357	2.023	Incompleet		

schademeldingen (WICO-verslag)	€ 1.987	€ 4.465	€ 2.943	€ 3.735	geen	-	
--------------------------------	---------	---------	---------	---------	------	---	--

** afschot is incl. gevangen in vangkooien

- geen gegevens beschikbaar

* schade dan wel *voorkomen* schade: cijfers Faunafonds + afschot op basis van vergunning/ ontheffing (WBE's), of mededelingen WBE's

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

6.3

MEERKOET	gras	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar						JA	grasland 2060 ha graan 3 ha
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen	geen	€ 1.060 567	€ 1.305 geen	€ 1.159 geen	€ 2.179 -	JA	grasland 7100 ha graszaad 3 ha graan 24 ha
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen -	NEE	grasland 1560 ha graan 23 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen -	NEE	grasland 1530 ha graan 78 ha
Tussen vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 150	€ 399 geen	€ 220 geen	€ 162 -	JA	grasland 7200 ha graan 12 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 18	geen geen	geen geen	geen -	JA	grasland 9380 ha graszaad 18 ha graan 52 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen, <u>wel schade getaxeerd en uitgekeerd</u> afschotcijfers niet ontvangen						JA	grasland 1690 ha graan 27 ha
Kromme Rijn KRf 1,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 293	geen geen	€ 762 geen	€ 1.305 159	€ 90 77	€ 233 57	JA	grasland 9805 ha graszaad 10 ha graan 281 ha
De Eem KRf 3,3 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 449	geen 316	geen geen	geen 87	geen 67	€ 105 -	JA	grasland 5850 ha graan 5 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen -	NEE	grasland 500 ha graszaad 5 ha graan 131 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen						- NEE	grasland 5270 ha graan 95 ha
		geen	geen	geen	geen	geen			
Vallei - Ut r.deel KRf 10,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar						NEE	grasland 1320 ha graan 8 ha

totaal schadetaxatie Jf-Ff april 03	geen	geen	€ 1.822	€ 3.009	€ 1.510	€ 2.715		
<i>totaal afschot</i>			735	87	144	<i>incompleet</i>		

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

6.4

ZWARTE KRAAI	appels en peren, G groente	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar						NEE	graan 3 ha mais 39 ha
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen 43	geen -	JA	graan 24 ha mais 195 ha fruit 11 ha
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 229	geen 139	geen 147	geen -	JA	graan 23 ha mais 57 ha fruit 53 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 465	geen 888	geen 512	geen 387	geen 559	geen -	JA	graan 78 ha mais 92 ha fruit 9 ha
Tussen vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 127	€826 149	€2.578 398	€3.448 -	JA	graan 12 ha mais 329 ha fruit 98 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	€1.266 510	geen 939	€3.883 418	€6.763 -	JA	graan 52 ha mais 698 ha fruit 462 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x afschot v. 20% v.h. Utr. deel v.h. werkgebied	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen						JA	graan 27 ha mais 213 ha fruit 91 ha
		(16)	(11)	(22)	(21)	(9)	(7)		
Kromme Rijn KRf 1,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 1.841	geen 2.043	€951 2.731	€6.184 3.323	€2.684 4.046	€6.051 3.642	JA	graan 281 ha mais 1743 ha fruit 1316 ha bos(bouw) 6965 ha
De Eem KRf 3,3 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 306	geen 305	geen 325	geen 373	geen 186	geen -	JA	graan 5 ha mais 175 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 414	geen 182	geen 204	geen 139	geen 194	G €323 -	JA	graan 131 ha mais 378 ha fruit 26 ha bos(bouw) 4300 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen						JA	graan 95 ha mais 1343 ha fruit 6 ha bos(bouw) 3074 ha
		geen	321	geen	645	1396	-		
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar						JA	graan 8 ha mais 268 ha fruit 14 ha bos(bouw) 165 ha
totaal schadetaxatie Jf-Ff april 03		geen	geen	€2.217	€7.010	€9.145	€15.585		

<i>totaal afschot</i>	3.026	3.739	4.638	6.094	7.387	<i>incompleteet</i>		
-----------------------	-------	-------	-------	-------	-------	---------------------	--	--

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

6.5

ROEK	A appels en peren - M maïs G (winter)graan	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen						NEE	graan 3 ha maïs 39 ha
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	graan 24 ha maïs 195 ha fruit 11 ha
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	graan 23 ha maïs 57 ha fruit 53 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	graan 78 ha maïs 92 ha fruit 9 ha
Tussen vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	schadetaxatie Jf-Ff	€344	M €3.685	A €7.636 M €3.685	A € 826	geen	A €12.173	JA	graan 12 ha maïs 329 ha fruit 98 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	A €1.266	A €7.463	A €3.883	A €7.803	JA	graan 52 ha maïs 698 ha fruit 462 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen						JA	graan 27 ha maïs 213 ha fruit 91 ha
Kromme Rijn KRf 1,0 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	A € 317	A €5.918 G € 706	A €15.483	A €6.049	JA	graan 5 ha maïs 175 ha fruit 1316 ha bos(bouw) 6965 ha
De Eem KRf 3,3 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	graan 5 ha maïs 175 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	schadetaxatie Jf-Ff	geen	geen	geen	geen	geen	geen	NEE	graan 131 ha maïs 378 ha fruit 26 ha bos(bouw) 4300 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen						NEE	graan 95 ha maïs 1343 ha fruit 6 ha bos(bouw) 3074 ha
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen						NEE	graan 8 ha maïs 268 ha fruit 14 ha bos(bouw) 165 ha
totaal getaxeed - uitgekeerd april 03		€344	€3.685	€12.904	€14.712	€19.366	€ 26.025		

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

6.6

KAUW	A appels en peren, G groenten	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)	
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar						NEE	graan 3 ha maïs 39 ha	
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen geen	geen geen	geen 12	geen -	JA	graan 24 ha maïs 195 ha fruit 11 ha	
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 87	geen 31	geen 48	geen -	JA	graan 23 ha maïs 57 ha fruit 53 ha	
Noorderpark KRf 4,9 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 59	geen 1.145	geen 780	geen 84	geen 603	geen -	JA	graan 78 ha maïs 92 ha fruit 9 ha	
Tussen vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	geen 116	geen 19	geen 209	geen -	JA	graan 12 ha maïs 329 ha fruit 98 ha	
Lopikerwaard KRf 2,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen geen	geen geen	A €1.266 350	geen 430	geen 42	geen -	JA	graan 52 ha maïs 698 ha fruit 462 ha	
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7 x afschot v. 20% v.h. Utr. deel v.h. werkgebied	schadetaxatie Jf-Ff	schadecijfers niet ontvangen					JA	graan 27 ha maïs 213 ha fruit 91 ha		
		(geen)	(13)	(5)	(16)	(14)			(3)	
Kromme Rijn KRf 1,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 623	geen 810	geen 1.517	geen 889	geen 1.417	geen 1.440	JA	graan 281 ha maïs 1743 ha fruit 1316 ha bos(bouw) 6965 ha	
De Eem KRf 3,3 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 112	geen 374	geen 326	geen 252	geen 137	geen -	JA	graan 5 ha maïs 175 ha	
Lage Vuursche KRf 3,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	geen 760	geen 84	geen 84	geen 41	geen 41	G € 752 -	JA	graan 131 ha maïs 378 ha fruit 26 ha bos(bouw) 4300 ha	
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen					JA	graan 95 ha maïs 1343 ha fruit 6 ha bos(bouw) 3074 ha		
		geen	60	geen	334	358			-	
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	schadetaxatie Jf-Ff afschot	schadecijfers niet ontvangen afschotcijfers niet afsplitsbaar							JA	graan 8 ha maïs 268 ha fruit 14 ha bos(bouw) 165 ha

totaal schadetaxatie Jf-Ff april 03	geen	geen	€ 1.266	geen	geen	€ 752		
<i>totaal afschot</i>	<i>1.554</i>	<i>2.473</i>	<i>3.260</i>	<i>2.080</i>	<i>2.867</i>	<i>-</i>		

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico landbouwschade

6.7

EKSTER	<i>geen uitkeringen</i>	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico (gewas: handb. Faunafonds)
Amstelland - Utr.deel KRf 9,7 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	48		JA	maïs 39 ha
Vecht en Veenstreek KRf 2,6 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	7	-	JA	maïs 195 ha fruit 11 ha
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRf 12,7 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	65	56	65	-	JA	maïs 57 ha fruit 53 ha
Noorderpark KRf 4,9 x	<i>afschot</i>	194	224	182	131	116	-	JA	maïs 92 ha fruit 9 ha
Tussen Vecht & Oudenrijn KRf 1,8 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	80	83	212	-	JA	maïs 329 ha fruit 98 ha
Lopikerwaard KRf 2,0 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	185	295	165	-	JA	maïs 698 ha fruit 462 ha
Vijfherenlanden Noord KRf 6,7x <i>afschot 20% v.h. Utr.deel v.h. werkgebied</i>		(8)	(11)	(19)	(23)	(12)	(5)	JA	maïs 213 ha fruit 91 ha
Kromme Rijn KRf 1,0 x	<i>afschot</i>	791	837	1.188	1.005	642	551	JA	maïs 1743 ha fruit 1316 ha bos(bouw) 6965 ha
De Eem KRf 3,3 x	<i>afschot</i>	308	192	399	145	72	-	JA	maïs 175 ha
Lage Vuursche KRf 3,0 x	<i>afschot</i>	177	93	130	46	111	-	JA	maïs 378 ha fruit 26 ha bos(bouw) 4300 ha
De Schaffelaar - Utr.deel KRf 2,1 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	121	<i>geen</i>	272	283	-	JA	maïs 1343 ha fruit 6 ha bos(bouw) 3074 ha
Vallei - Utr.deel KRf 10,0 x	<i>afschot</i>	<i>afschotcijfers niet afsplitsbaar</i>						NEE	
	totaal afschot	1.470	1.467	2.229	2.033	1.721	-		maïs 268 ha fruit 14 ha bos(bouw) 165 ha

BIJLAGE 6 - Historie schade + afschot + risico faunaschade

6.8

VOS	<i>geen uitkeringen</i>	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	schade verleden *	grootste schaderisico
Amstelland - Utr.deel KRF 9,7 x	<i>afschot</i>	2	<i>geen</i>	2	1	4	-	JA	* weidevogels (actieradius !), * grondbroedende kolonievogels, * dassen (verdrijven) * huisdieren en siervogels
Vecht en Veenstreek KRF 2,6 x	<i>afschot</i>	<i>gemiddeld 5 per jaar</i>					-	JA	
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel KRF 12,7 x	<i>afschot</i>	77	68	36	47	33	-	JA	
Noorderpark KRF 4,9 x	<i>afschot</i>	97	136	96	103	52	-	JA	
Tussen Vecht & Oudenrijn KRF 1,8 x	<i>afschot</i>	4	5	4	6	10	-	JA	
Lopikerwaard KRF 2,0 x	<i>afschot</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	2	1	<i>geen</i>	-	NEE	
Vijfherenlanden Noord KRF 6,7 x	<i>afschot</i>	<i>afschotcijfers niet ontvangen</i>						?	
Kromme Rijn KRF 1,0 x	<i>afschot</i>	164	85	180	131	156	123	JA	
De Eem KRF 3,3 x	<i>afschot</i>	37	20	24	25	40	-	JA	
Lage Vuursche KRF 3,0 x	<i>afschot</i>	115	116	95	97	77	-	JA	
De Schaffelaar - Utr.deel KRF 2,1 x	<i>afschot</i>	<i>gemiddeld 31 per jaar</i>					-	JA	
Vallei - Utr.deel KRF 10,0 x	<i>afschot</i>	14	31	20	23	18	-	JA	
<i>totaal afschot</i>		546	497	495	470	426	-		

* faunaschade: weidevogels en bodembroedende kolonievogels;
 huisdieren: lammeren, melding bij alle WBE's met schadeverleden, m.u.v. Gooi en vechtstreek
 huisdieren: kippen/ eenden/ ganzen melding bij alle WBE's met schadeverleden

BIJLAGE 6 - Historie tellingen + afschot

6.9

<i>REE</i>	<i>geen uitkeringen</i>	1997	1998	1999	2000	(MKZ) 2001	2002	2003
Amstelland - Utr.deel (KRf 9,7 x)		geen afschot						
Vecht en Veenstreek (KRf 2,6 x)		geen afschot						
Gooi en Vechtstreek - Utr.deel (KRf 12,7 x)		geen afschot in Utrechtse deel van de WBE						
Noorderpark (KRf 4,9 x)	voorjaarstelling			132	116	MKZ	88	
	afschot bokken	geen	geen	10	11	10	10	
	afschot geiten	gegevens	gegevens	8	13	6	8	
	valwild			19	12	12	8	
	totaal onnatuurlijke mortaliteit			37	36	28	26	
Tussen vecht & Oudenrijn (KRf 1,8 x)		geen afschot						
Lopikerwaard (KRf 2,0 x)	incident.afschot: bokken	geen	geen	geen	geen	geen	geen	
	geiten	geen	geen	geen	geen	geen	geen	
Vijfherenlanden Nrd (KRf 6,7 x)	voorjrs.telling	geen	geen	geen	55	MKZ	67	83
	afschot bokken	geen	geen	geen	8	9	10	
	afschot geiten	geen	geen	geen	10	12	9	
	valwild	geen	geen	geen	8	6	7	
	totaal onnatuurlijke mortaliteit				26	27	26	
Kromme Rijn (KRf 1,0 x)	voorjaarstelling	508	geen	1004	geen	MKZ	823	
	afschot bokken + geiten	108	174	223	233	212	188	
	valwild	47	83	53	74	43	45	
	totaal onnatuurlijke mortaliteit	155	257	276	307	255	233	
De Eem (KRf 3,3 x)	mini-populatie	incidenteel afschot						
Lage Vuursche (KRf 3,0 x)	voorjaarstelling	-	-	-	-	-	-	
	afschot bokken	32	28	23	21	22	17	
	afschot geiten	32	27	29	20	24	19	
	valwild	30	29	28	39	36	50	
	totaal onnatuurlijke mortaliteit	94	84	80	80	82	86	
De Schaffelaar	voorjrs.telling	606	603	634	599	MKZ	588	
90% reewild = Utr.dl (KRf 3,8 x)	afschot bokken	55	60	52	51	40	48	
	afschot geiten	58	48	47	48	71	53	
	valwild	85	86	78	82	82	77	
	totaal onnatuurlijke mortaliteit	198	194	177	181	193	178**	
Vallei - Utr.deel (KRf 10,0 x)	mini-populatie	incidenteel afschot						

** daling afschot als gevolg van stopzetten beheerjacht Austerlitz door SBB

BIJLAGE 13 - TE VERWACHTEN WETSWIJZIGINGEN

Op het moment van schrijven van dit plan (*december 2003*) diende zich een aantal processen aan die mogelijk aanleiding geven tot wijziging van de wetgeving inzake faunabeheer in casu de Flora en faunawet. Alhoewel er op dit moment nog geen sprake is van daadwerkelijke wetswijzigingen geeft de minister thans uitvoering aan een aantal door de Tweede Kamer aangenomen moties. Deze zullen onderstaand kort worden toegelicht.

Vos, Zwarte Kraai en Kauw

Ten aanzien van deze soorten is een wetgevingstraject gestart om het belang 'schade aan flora en fauna' in artikel 65 op te nemen om daarmee deze soorten op de landelijke vrijstellingslijst te kunnen plaatsen. In zijn brief van 1 september 2003 aan de Tweede Kamer benadrukt de Minister dat het wetgevingstraject door hem wordt voortgezet. Een wijziging van artikel 65 is inmiddels voor advies aangeboden aan de Raad van State.

Overwinterende Ganzen en Smienten

Op 12 november 2002 is in de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin er bij de regering op werd aangedrongen om gezien de omvang van de schade door overwinterende Ganzen en Smienten een beheerbeleid in te stellen. Overleg tussen betrokken partijen over het beheer van Ganzen en Smienten heeft geleid tot een Eerste Beleidskader Faunabeheer (1 september 2003). In dit Beleidskader wordt gezien de internationale verplichtingen van Nederland voor de opvangen van wintergasten vooropgesteld dat er voldoende foerageergebieden voor deze soorten worden aangewezen. Buiten die aangewezen foerageergebieden is in het kader van een Faunabeheerplan verjaging, indien nodig ondersteund met afschot, voor de overwinterende Grauwe ganzen, Kolganzen en Smienten op schadepercelen noodzakelijk. Hieraan dient nog nadere invulling te worden gegeven. Hiertoe is voorts in de overgangsregeling voorzien.

Overzomerende ganzen

In het Beleidskader wordt tevens in aanvullend beleid voorzien met betrekking tot de onevenredig toenemende landbouwschade door overzomerende Ganzen. Dit beleid is in hoofdlijnen overeenkomstig de aanpak voor overwinterende Ganzen en Smienten. Ook daarvoor worden voldoende foerageergebieden gerealiseerd, waarbuiten in het kader van het faunabeheer verjaging, indien nodig ondersteund met afschot op schadepercelen noodzakelijk wordt geacht. Ook hieraan dient nog nadere invulling te worden gegeven.

Populatiebeheer

Thans is de door de 2^e Kamer aangenomen 'Motie-Geluk' in uitvoering, wat er op is gericht om het begrip 'populatiebeheer' in de Flora- en faunawet op te nemen als zelfstandig belang waarvoor een ontheffing ex. art. 68 kan worden gegeven.

Artikel 46 lid 3 van de Flora- en faunawet

In het Eerste Beleidskader Faunabeheer is tevens de motie opgenomen tot schrappen van artikel 46 lid 3, dat de jacht in beschermde natuurmonumenten (NB-wet), wetlands

en Vogelrichtlijngebieden verbiedt. Door het schrappen van dit artikel zal jacht in de genoemde gebieden onder voorwaarde van de toestemming van de eigenaar van de gronden en onder de voorwaarde dat de soorten waarvoor het gebied is aangewezen niet in het gebied aanwezig zijn en de waarden waarvoor het gebied aangewezen niet worden aangetast kunnen plaatsvinden.

De Faunabeheereenheid zal de eventuele ophanden zijnde wetswijzigingen nauwgezet volgen. Mochten voornoemde wijzigingen aanleiding geven tot aanpassingen in het te voeren faunabeheer dan zal de Faunabeheereenheid haar beleid in overeenstemming brengen met het gewijzigde rijksbeleid.

Zeist, 1 december 2003

Schadebestrijding:

1. De Faunabeheereenheid Utrecht kan ter bevordering van de gestructureerde en gecoördineerde schadebestrijding het gebruik van de ontheffing schriftelijk toestaan aan Wildbeheereenheden (*procedure 1*) en anderen (*procedure 2*).

Procedure:

2. Procedure 1: Wildbeheereenheden die zijn aangesloten bij de Faunabeheereenheid Utrecht kunnen door het bestuur van de Faunabeheereenheid Utrecht worden gemachtigd om onder dezelfde voorwaarden en beperkingen zoals vermeld in de aan de Faunabeheereenheid Utrecht door de provincie verleende ontheffingen te gebruiken door deze op naam te stellen van natuurlijke personen (individuele ontheffinggebruikers).
3. Procedure 2: In die omstandigheden dat een individuele grondgebruiker en/of jacht(akte)houder de ontheffing niet via een Wildbeheereenheid kan dan wel wenst aan te vragen kan hij een verzoek tot het gebruik van de ontheffing indienen bij de Faunabeheereenheid Utrecht. In dat geval dient de aanvrager zelf een schadebestrijdingsplan aan te leveren waarin de gecoördineerde uitvoering van de ontheffing wordt gewaarborgd. De individuele aanvrager wordt een standaardbedrag van EUR 125,- in rekening gebracht vermeerderd met een uurtarief van EUR 55,- overeenkomstig het aantal voor de individuele machtiging noodzakelijk in te zetten uren.

Aanvraag:

4. Een verzoek tot het gebruik van een ontheffing moet schriftelijk en gemotiveerd bij de Faunabeheereenheid Utrecht worden aangevraagd. Voor deze motivatie kan in voorkomende gevallen worden verwezen naar het Faunabeheerplan. Niet-handmatig ondertekende verzoeken worden niet in behandeling genomen.
5. De aanvrager wordt in de gelegenheid gesteld om een onvolledige aanvraag desgewenst aan te vullen.
6. De Faunabeheereenheid Utrecht stuurt na ontvangst van de aanvraag de aanvrager een ontvangstbevestiging.
7. De Faunabeheereenheid Utrecht gaat – als de aanvraag voldoende is gemotiveerd en onderbouwd met gegevens – na of zij over de betreffende ontheffing beschikt. Beschikt de Faunabeheereenheid Utrecht nog niet over de betreffende ontheffing dan beslist het bestuur of op basis van de bij haar ingediende ontheffingsaanvraag zij een verzoek tot ontheffing voorlegt aan de provincie. Tevens wordt nagegaan of de aanvrager in de voorgaande jaren aan zijn verplichtingen heeft voldaan.
8. De provincie wordt van de beslissing van de Faunabeheereenheid Utrecht over de aanvragen tot het gebruik van de ontheffing op de hoogte gesteld.

Melding:

9. Het voornemen tot het gebruik van de ontheffing wordt door de ontheffinggebruiker, al dan niet door tussenkomst van de wildbeheereenheid, op een werkdag en tenminste 24 uren vóór het gebruik telefonisch, schriftelijk of elektronisch gemeld aan de daarvoor aangewezen provinciale medewerker onder vermelding van de locaties en de data waarop gebruik gemaakt wordt van de ontheffing.

Rapportage:

10. Ontheffinggebruikers zijn verplicht schriftelijk te rapporteren omtrent het gebruik van een ontheffing.
11. Iedere ontheffinggebruiker verplicht zich om een registratie bij te houden zoals beschreven in het Faunabeheerplan, onderdeel "uitvoeringsregels per diersoort" en geeft daarbij een aanduiding van de schadelocaties waar gebruik is gemaakt van de ontheffing, zo mogelijk op een topografische kaart.
12. Ontheffinggebruikers dienen jaarlijks binnen 14 dagen na afloop van de periode, zoals per diersoort weergegeven in hoofdstuk 14 van het Faunabeheerplan, een schriftelijke rapportage aan de betreffende Wildbeheereenheid te doen toekomen.
13. De betreffende Wildbeheereenheid dient jaarlijks binnen 28 dagen na afloop van de periode, zoals per diersoort weergegeven in hoofdstuk 14 van het Faunabeheerplan, een schriftelijke eindrapportage van het ontheffinggebruik in haar werkgebied verzonden hebben aan de Faunabeheereenheid Utrecht.
14. Alle rapportages die niet jaarlijks binnen 28 dagen na afloop van de periode, zoals per diersoort weergegeven in hoofdstuk 14 van het Faunabeheerplan, bij de Faunabeheereenheid Utrecht zijn ontvangen voldoen niet aan de gestelde voorwaarden.

Intrekking:

15. De provincie Utrecht is te allen tijde gerechtigd een aan de Faunabeheereenheid Utrecht verleende ontheffing in te trekken, op te schorten dan wel te wijzigen.
16. Wanneer het gerechtvaardigde vermoeden bestaat dat niet aan de bovengenoemde voorwaarden wordt voldaan kan de Faunabeheereenheid Utrecht besluiten het gebruik van de ontheffing op te schorten en (voorlopig) geen toestemming te verlenen tot het gebruik van de ontheffing aan de betreffende nalatige personen en/of organisaties.
17. Niet nakoming van de in de ontheffing weergegeven voorwaarden en bepalingen kan tevens leiden tot onherroepelijke intrekking van de ontheffing c.q. machtiging.
18. Toestemmingen tot het gebruik van een ontheffing dan wel aan Wildbeheereenheden verleende machtigingen tot het op naam stellen van ontheffingen kunnen door of vanwege het bestuur van de Faunabeheereenheid Utrecht te allen tijde worden ingetrokken, geschorst of worden gewijzigd. Een dergelijk besluit geeft geen recht op verrekening van betaalde gelden.
19. Door het in gebruik nemen van de ontheffingen van de Faunabeheereenheid Utrecht verklaart de gebruiker / verklaren de gebruikers akkoord te gaan met bovengenoemde voorwaarden en beperkingen.
20. In voorkomende gevallen waarin dit reglement niet voorziet, besluit het bestuur van de Faunabeheereenheid Utrecht.